

Класика англійського детективу

Агата Крісті

І НЕ ЛИШИЛОСЬ
ЖОДНОГО

ЛЕКТИВ
ОСІМЬОГО
ДОЗВІЛЛЯ

Класика англійського детективу

Агата Крісті

І НЕ ЛИШИЛОСЬ
ЖОДНОГО

ЛЕКТИВ
ОМІННОГО
ДОЗВІЛЛЯ

Агата Крісті

І не лишилось жодного

Від автора

Я написала цю книжку, бо її ідея зачарувала мене складністю втілення. Десятеро людей мали померти, щоб це не здавалося смішним і вбивця не був надто очевидний. Я написала її, зробивши перед тим величезну кількість планів, і задоволена тим, що в мене вийшло. Вона чітко побудована; збиває з пантелику, але все в ній надзвичайно логічне; по суті, епілог був потрібен, щоб усе пояснити. Книжку добре сприйняли, вона отримала схвальні відгуки, та найбільше вона тішила мене, тому що я знала краще, ніж будь-який критик, наскільки це була важка робота.

Agatha Christie

Розділ перший

I

У кутку вагона першого класу для курців сидів суддя Воргрейв, який недавно вийшов у відставку. Він курив сигару й зацікавлено проглядав політичні новини в «Таймс».

Через якийсь час він відклав газету й визирнув у вікно. Поїзд саме проїжджав повз Сомерсет. Суддя подивився на годинник: їхати залишалося ще дві години.

Він укотре пригадав усе, що писали про Солдатський острів у газетах. Спершу його купив американський мільйонер, великий шанувальник парусного спорту — було повідомлення про розкішний сучасний будинок, який він побудував на цьому острові, що розташований неподалік девонського узбережжя. Прикрий факт, що третя, остання, дружина американця-мільйонера, страждала на морську хворобу, став причиною, чому і будинок, і острів вирішили виставити на продаж. У пресі замиготіли різноманітні оголошення про це. А тоді з'явилося перше лаконічне повідомлення, що острів придбав містер Оуен. Опісля репортери світської хроніки почали розпускати чутки. Солдатський острів насправді, мовляв, належить міс Габріеллі Терл, голлівудській кінозірці. Вона прагнула провести кілька місяців подалі від публіки. «Працьовита бджілка» делікатно натякнула, що тепер це пристановище члена королівської сім'ї (??!) «Містеру Погідному» нашептали, що острів придбав для медового місяця молодий лорд Л. — нарешті він потрапив у тенета Купідона. «Йона» достеменно знав, що власником острова стало Адміралтейство, яке проводитиме там деякі секретні експерименти.

Безперечно, Солдатський острів не сховався зі стрічок новин.

Суддя Воргрейв витягнув із кишені листа. Почерк був майже нечитабельний, але то тут, то там несподівано чітко виділялися слова. *Дорогий Ловренсе... стільки років не отримувала жодної звістки від вас... повинні приїхати на Солдатський острів... найчарівніше місце... так багато про що поговорити... старі часи... єднання з*

природою... ніжитися на сонці... 12:40 на Педдінгтонському вокзалі... зустрінемося в Оукбриджі... Лист було підписано розмашистим підписом: завжди ваша Констанс Калмінгтон.

Воргрейв занурився у спогади, намагаючись пригадати, коли востаннє бачив леді Констанс Калмінгтон. Певно, то було сім... ні, вісім років тому. Потому вона відправилася до Італії погрітися на сонечку та жити в злагоді з природою та *contadini*¹. Опісля він чув, що вона перебралася у Сирію, де планувала засмагати на палкішому сонці й жити в єднанні з природою та бедуїнами. Так, Констанс Калмінгтон, подумав собі суддя, належала до тих жінок, що купили б острів і оповили себе таємницею. Злегка киваючи головою, задоволений логікою своїх роздумів, суддя Воргрейв схилив голову...

Він спав...

II

Віра Клейторн сиділа у вагоні третього класу з п'ятьма іншими пасажирками. Вона оперлася головою на стіну й заплющила очі. Сьогодні подорожувати в потягу було гаряче. Біля моря буде гарно! Їй і справді пощастило отримати цю роботу. Коли шукаєш роботу на період відпусток, майже завжди це означає догляд за роєм дітей; посаду секретаря на час відпусток знайти було практично неможливо. Навіть у агентстві їй надто не обнадіювали.

І раптом прийшов лист:

Вашу адресу я взяла в агентстві «Вправні жінки» разом з їхніми рекомендаціями. Гадаю, вони знають вас особисто. Я була б рада платити вам стільки, скільки скажете, і очікую, що ви візьметесь до виконання обов'язків восьмого серпня. Потяг рушає з вокзалу Педдінгтон о 12:40. Вас зустрінуть на станції Оукбридж. Додаю п'ятифунтову банкноту на витрати.

Щиро ваша

Ана Ненсі Оуен

Зверху була проштампована адреса: *Солдатський острів, Стіклгевен, Девон...*

Солдатський острів! Останнім часом преса тільки й писала, що про нього! Купа пліток та цікавих чуток. Хоча, імовірно, більшість із них

були неправдиві. Та той будинок достеменно побудував мільйонер, і, кажуть, він надзвичайно розкішний.

Утомившись від напруженої шкільної чверті, Віра Клейторн міркувала: «Вихователька в поганенькій школі — незавидне досягнення... Якби мені вдалося отримати роботу в якійсь *пристойній* школі».

А тоді з холодком у серці вона подумала: «Та мені пощастило, що хоч якась робота є. Зрештою, людям не подобаються ті, що були під слідством, навіть якщо з мене й знято всі обвинувачення!»

Вона пригадала, що слідчий навіть похвалив її за самовладання та мужність. На кращий результат розслідування вона й сподіватися не могла. Навіть місіс Гамільтон так люб'язно трималася... Тільки от Г'юго... *але вона не згадуватиме про Г'юго!*

Раптом, попри спеку у вагоні, вона затремтіла й пошкодувала, що їде до моря. У голові чітко виникла картина. Голова Сиріла, що то з'являлася, то зникала посеред хвиль, коли він плив до скель... Угору, униз... угору, униз... І вона легкими, відточеними рухами пливе за ним, розсікаючи воду, хоча й добре знає, що не встигне вчасно...

Море... його тепла глибока синь... ранки, проведені на піску... Г'юго... Г'юго, який сказав, що кохає її...

Вона не повинна думати про нього...

Вона розплющила очі й глянула на чоловіка, що сидів навпроти. Високий, із засмаглим обличчям і світлими очима, що були посаджені надто близько, та зарозумілою, майже жорстокою лінією вуст.

Вона подумала: «Б'юся об заклад, що він багато де побував і побачив чимало цікавого...»

III

Філіп Ломбард, зиркнувши своїми швидкими очима, оцінював дівчину, яка сиділа навпроти нього. «Дуже приваблива, — подумав він, — трохи схожа на шкільну вчительку».

Холоднокровна, відзначив він, така, що не відступить від свого ні в коханні, ні в ненависті. Узятися б за неї...

Він насупився. Ні, треба припинити всі ці штучки. Передусім справа. Він повинен зосередитися на роботі.

Але ж цікаво, над чим він працюватиме? Той єврейчик був збіса таємничий.

— То беретеся чи ні, капітане Ломбард?

Він задумливо відповів:

— Сто гіней, так?

Він промовив це таким буденним тоном, начебто для нього сто гіней нічого не значили. *Сто гіней* у той час, коли він не міг собі дозволити навіть ситно поїсти! Хоча він розумів, що єврейчика не обдурить... Найгірше в євреях те, що їх щодо грошей не обманеш. Вони знають все!

Він байдуже сказав:

— І ви не зможете надати мені детальнішу інформацію?

Містер Айзек Морріс впевнено похитав своєю лисою голівкою.

— Ні, капітане Ломбард. У цьому й полягає суть справи. Моєму клієнту відома ваша репутація хорошої людини в скрутному становищі. Я уповноважений вручити вам сто гіней в обмін на те, що ви вирушите у Стіклгевен, графство Девон. Найближча станція — Оукбридж, там вас зустрінуть і відвезуть до Стіклгевена, звідки моторний човен доставить вас на Солдатський острів. А там ви опинитеся у розпорядженні мого клієнта.

Ломбард раптом запитав:

— На який час?

— Не довше ніж на тиждень.

Погладжуючи вусики, капітан Ломбард сказав:

— Ви ж розумієте, що я не робитиму нічого незаконного?

Він спрямував свій різкий погляд на Морріса. На товстих семітських губах містера Морріса з'явилася слабка усмішка, у той час як він серйозно відповів:

— Якщо вам запропонують щось незаконне, у вас, звісно, є повна свобода відмовитися.

Клята слизька тварюка ще й усміхалася! Здавалося, ніби він чудово знав, що в житті Ломбарда законослухняність не завжди була *sine qua non*...²

Губи Ломбарда скривилися у гримасі.

Їй-богу, раз чи двічі він дуже ризикував! Та завжди виходив сухим із води. Насправді мало що могло його спинити.

Ні, мало що його зможе спинити. Він сподівався, що цього разу приємно проведе час на Солдатському острові.

IV

У вагоні для тих, хто не курить, за своєю звичкою надмірно виструнчившись, сиділа міс Емілі Brent. Їй було шістдесят п'ять років, і вона несхвально ставилася до розхлябаності. Її батько, полковник старого вишколу, звертав особливу увагу на осанку.

Сучасне покоління було безсоромно розпущеним: і в їхньому вагоні, *і будь-де*.

Огорнута аурую доброчинності та непоступливих принципів, міс Brent сиділа в переповненому вагоні третього класу, переможно піднісшись над його незручностями та задухом. Тепер люди стільки галасу здійсмають через кожну дрібничку. То укол їм треба вколоти, щоб вирвати зуба, то приймають снодійне, бо не можуть заснути, то подавай їм м'які крісла та подушечки; а дівчата й узагалі дозволяли собі одягатися абияк, а влітку безсоромно лежали напівголі на пляжах.

Міс Brent стисла губи. Вона могла б навести багато таких прикладів.

Вона пригадала торішню літню відпустку. Можливо, цього року буде по-іншому. Солдатський острів...

Подумки вона вкотре перечитала того листа.

Дорога міс Brent!

Сподіваюся, що ви ще пам'ятаєте мене. Ми разом відпочивали в пансіоні у Белгевені в серпні кілька років тому, і здавалося, у нас було стільки спільного. Тепер у мене власний пансіон на острові поблизу узбережжя Девона. Я гадаю, що це місце стане відкриттям для тих, хто любить домашню кухню та милих старомодних людей. Жодних оголених тіл і грамофонів до пізньої ночі. Я була б рада, якби ви влаштували так, щоб провести літню відпустку на Солдатському острові, звісно ж, безкоштовно, як моя гостя. Чи підходить вам початок серпня? Скажімо, восьме число.

Сердечно ваша

А. Н. О.

Хто б то міг бути? Підпис було важко прочитати. Емілі Brent роздратовано подумала, що надто багато людей підписуються зовсім нерозбірливо.

Вона почала згадувати людей із Белгевена. Вона їздила туди два літа підряд. Там була приятна жіночка середніх років. Міс... міс... як то її звали? У неї ще батько був каноніком. То була місіс Олтон... Ормен... ні, її точно звали місіс Олівер! Так, Олівер.

Солдатський острів! Газети щось про нього писали, щось про кінозірку, чи то був американський мільйонер?

Звісно, такі місця часто продаються дешево: острови не всім підходять. Люди гадають, що то дуже романтична ідея, та коли починають жити на острові, то виявляють різні недоліки, а потім тільки раді продати його.

«У будь-якому разі, ця відпустка мені нічого не коштуватиме», — подумала Емілі Brent.

Її доходи значно знизилися; багато дивідендів не виплачувалося, тому вона не могла пропустити цю можливість. Якби вона могла трохи більше згадати про місіс... чи можливо, то міс Олівер?

V

Генерал Макартур визирнув у вікно вагона. Потяг саме в'їхав у Ексетер, де генерал мав пересідати. Скільки часу змарновано на тих потягах на бічних залізничних лініях! Навпростець до того місця, Солдатського острова, рукою подати.

Він не міг згадати, що то за чоловік, той Оуен. Мабуть, друг Спуфа Леггарда й Джонні Дайєра.

«Приїдуть кілька старих друзяк... згадаємо давні часи».

Так, він би з радістю побалакав про колишні дні. Останнім часом йому здавалося, що товариші намагалися уникати його. Усе через ці чортові чутки! Клянуся Богом, важко було, та відтоді минуло майже тридцять років! Видно, Армітейдж розляпав. Кляте щеня! Та що він про все це знав? Краще про це не думати! Багато чого можна собі нафантазувати, якщо друзі дивно на тебе поглядають.

Солдатський острів! Цікаво його побачити. Про нього чимало пліткували. Навіть казали, що то Адміралтейство чи міністерство оборони, чи то військово-повітряні сили придбали його...

Будинок побудував молодий Елмер Робсон, американський мільйонер. Казали, що вклав туди тисячі доларів. Небачена розкіш...

Ексетер! І ще годину чекати! А він не хотів чекати. Він хотів їхати...

VI

Лікар Армстронг вів свій «морріс» Солсберійською рівниною. Він дуже втомився... Успіх має зворотний бік. Був час, коли він сидів у своєму кабінеті на Гарлі-стрит, відповідно одягнений, у оточенні найновіших медичних приладів і найрозкішніших меблів, і чекав, чекав багато порожніх днів на успіх або невдачу...

Усе вдалося! Йому пощастило! Він був везучим і вправним. Людина на своєму місці. Та для успіху цього недостатньо. Треба мати везіння. І він мав! Безпомилкове встановлення діагнозу, кілька вдячних пацієнток, жінок грошовитих та при посаді... і розійшлася слава:

«Зверніться до Армстронга, хоча й молодий лікар, але такий розумний. Пем стільки лікарів обійшла за ці роки, а він одразу ж вказав на проблему». І закрутилося...

Тепер лікар Армстронг домігся повного успіху. Цілими днями завантажений роботою. Вільного часу в нього майже не було. Тому цього серпневого ранку він радів, що їде з Лондона й кілька днів проведе на острові поблизу девонського узбережжя. Це була не зовсім відпустка. Лист, який він отримав, був розмитий у висловлюваннях, та до нього доклали переконливий чек. Гонорар солідний. Ті Оуени, напевно, купалися у грошах. А невеличка трудність, здавалося, у тому, що чоловік побоювався за здоров'я своєї дружини й хотів дізнатися діагноз, не потривоживши її. Вона не хотіла навіть чути про лікарів. Нерви в неї...

Нерви! Брови лікаря піднялися. Ох, ці жінки та їхні нерви! Хоча все-таки для його бізнесу це було на руку. Половина жінок, які приходили до нього на консультацію, найбільше страждали від нудьги. Та вони не подякують, якщо наважишся сказати це їм напряду! Завжди можна щось придумати.

«Нетиповий випадок (якась довга назва), нічого серйозного, але потрібно трохи підлікуватися. Лікування дуже просте».

Ну, якщо до цього дійшло, то найкращий засіб у медицині — віра в одужання. З цим він чудово справлявся — навіював надію та віру.

На щастя, йому вдалося виплутатися з тієї справи... десять, ні, п'ятнадцять років тому. А все висіло на волосині. Усе могло запросто рухнути! Шок привів його до тями. Він перестав пиячити. Та, їй-богу, то була майже катастрофа...

Повз нього, оглушливо сигналячи, промчав величезний «супер-спортс далмейн» зі швидкістю вісімдесят миль на годину. Лікар Армстронг ледь не в'їхав у живопліт. Один із тих молодих безумців, які гасали сільською місцевістю. Він ненавидів їх. Цього разу дивом не врізався. Чорт би забрав того молодика!

VII

Тоні Марстон, що з ревом мчав у містечко Мір, подумав про себе: «Кількість машин, що повзуть дорогою, просто лякає. Вічно хтось стоїть у тебе на шляху. А ще лізуть посеред дороги! Водіння в Англії — майже безнадійна справа... Не те, що у Франції, де можна нормально розігнатися...»

Можливо, варто зупинитися, щоб угамувати спрагу, чи рухатися далі? Часу предосить. Ще якихось сто з гаком миль. Випити б зараз склянку імбирного пива з джином. Ну й шкварить сьогодні!

На тому острові можна буде гарно розважитися, якщо погода триматиметься.

Цікаво, хто ж такі ті Оуени. Багаті до відрази. У Борсука на таких людей нюх. Звісно, він мусив сюди їхати, що ж залишається бідаку без власних грошей...

Сподіватимемося, що вони щедрі на випивку. Ніколи не знаєш, чого чекати від людей, які заробили гроші, а не успадкували їх. Прикро, що чутки, нібито Габрієла Терл придбала острів, не підтвердилися. Він би краще провів час із кіношниками.

Ну, він сподівався, що кількох дівчаток там зустріне...

Вийшовши з готелю, він потягнувся, позіхнув, подивився на блакитне небо і вліз у свій «далм'ян».

Кілька молодих жінок захоплено дивилися на нього: високого зросту, ставний, кучеряве волосся, засмагле обличчя і сині-сині очі.

Він завів двигун і з ревом помчав вузькою вуличкою. Старі чоловіки та хлопчаки-кур'єри відскочили вбік. Хлопці захоплено дивилися на автомобіль.

Ентоні Марстон продовжив свій шлях тріумфу.

VIII

Містер Блор їхав пасажирським потягом із Плімута. У вагоні був лише один пасажир, старий моряк із посоловілими очима. Поки що він спав.

Містер Блор охайно занотовував у невеличкому записничку.

— Ось уся група, — бурмотів він про себе. — Емілі Брент, Віра Клейторн, лікар Армстронг, Ентоні Марстон, старий суддя Воргрейв, Філіп Ломбард, генерал Макартур, кавалер орденів Святого Михайла й Святого Георгія та ордена «За видатні заслуги», і прислуга: містер Роджерс із дружиною.

Він закрив записник і поклав його назад у кишеню. Зиркнув на чоловіка, що дрімав у кутку.

— Перепився, — поставив точний діагноз містер Блор.

Він почав вдумливо перебирати справи в голові.

— Здається, робота дуже проста, — подумав він. — Навіть не уявляю, що може піти не так. Сподіваюся, мій вигляд не викликатиме підозр.

Він підвівся та уважно подивився на своє відображення у дзеркалі. Обличчя з вусиками, що відбивалося там, видавало військового. Воно було майже безвиразне, із сірими, близько посадженими очима.

— Міг би зійти за майора, — промовив містер Блор, — але ні, я забув. Там же є той старий військовий. Одразу вирахує мене. Південна Африка, от моя легенда. Жоден із гостей не має з нею нічого спільного, а я саме читав той буклет, то зможу щось сказати про країну.

На щастя, жителем колоній міг бути хто завгодно. Містер Блор розумів, що представивши себе як грошовитого чоловіка з Південної Африки, він може ввійти в будь-яке товариство невикритим.

Солдатський острів. Він пам'ятав його ще з дитинства... Смердюча скеля з купою чайок за милню від узбережжя. Назву він отримав через схожість із головою чоловіка.

Чудова ідея побудувати на ньому будинок! У негоду там жахливо!
Але в мільйонерів свої примхи!

Старий у кутку прокинувся і промовив:

— У морі ніколи не можна бути впевненим, ніколи!

Блор згідливо кивнув.

— Так, правду кажете.

Моряк двічі гикнув і сумно сказав:

— Наближається шквал.

Блор відповів:

— Та ні, чоловіче. Чудовий день.

Старий сердито заперечив:

— Шторм іде! Я відчуваю його в повітрі.

— Можливо, ви маєте рацію, — сказав Блор примирливо.

Потяг зупинився на станції, старий підвівся, похитуючись.

— Я виходжу тут. — Він зашпортався біля вікна. Містер Блор допоміг йому.

Старий зупинився у дверях. Урочисто підняв руку й закліпав затуманеними очима.

— Пильуйте й моліться! Пильуйте й моліться! Судний день гряде.

Виходячи з вагона, він рухнув на перон. Лежачи, подивився на Блора й проказав із особливою гідністю:

— Я звертаюся до вас, молодий чоловіче. Судний день уже дуже близько.

Опускаючись на своє місце, містер Блор подумав: «Йому до Судного дня ближче, ніж мені!»

Але, як часто трапляється, він помилявся...

Розділ другий

I

На оукбриджській станції стояла групка людей, нерішуче роззираючись. Позаду них тупцяли на місці носильники з валізами. Хтось із них вигукнув:

— Джиме!

Один із таксистів підійшов до них.

— Ви, певно, на Солдатський острів? — запитав він із м'яким девонським акцентом.

Четверо людей підтакнули й одразу ж почали поглядати одне на одного.

Водій звернувся до судді Воргрейва як до найстаршого з групи.

— Тут два таксі, сер. Але одне з них повинно почекати на пасажирський потяг із Ексетера — це лише кілька хвилин — ним добирається ще один джентльмен. Можливо, хтось із вас зачекає? Вам буде комфортніше їхати.

Віра Клейторн, добре пам'ятаючи про свою посаду секретаря, одразу ж відповіла.

— Я зачекаю, — сказала вона. — Якщо ви не заперечуєте. — Вона зиркнула на інших трьох, у її погляді та голосі відчувався відтінок владності, який з'являється, коли обіймаєш керівну посаду. Можливо, так само вона вказувала, хто з дівчаток грає у якому тенісному сеті.

Міс Брент сухо відказала: «Дякую», і, схиливши голову, сіла в таксі, дверцята якого таксист тримав відчиненими.

Суддя Воргрейв попрямував за нею.

Капітан Ломбард сказав:

— Я почекаю із міс...

— Клейторн, — підказала Віра.

— Мене звати Ломбард. Філіп Ломбард.

Носильники виклали валізи на таксі. Воргрейв із притаменною юристу обачністю звернувся до міс Брент:

— Гарна сьогодні погода.

— Так, справді, — озвалася та.

«Дуже статечний старий джентльмен, — подумала вона. — Таких рідко зустрінеш у пансіонатах на узбережжі. Очевидно, у місіс чи міс Олівер вишукана компанія...»

— Ви добре знаєте ці місця? — запитав Воргрейв.

— Я була в Корнволлі й у Торкі, але вперше опинилася у цій частині Девону.

Суддя продовжив:

— Я теж ці краї зовсім не знаю.

Таксі рушило.

Водій другого таксі запропонував:

— Можливо, присядьте в машину, поки чекаєте?

— Ні, дякую, — рішуче відмовилася Віра.

Капітан Ломбард розсміявся.

— Та стіна, освітлена сонцем, набагато приємніша. Чи, можливо, ви хочете увійти всередину вокзалу?

— Ні, дякую. Так приємно вибратися із задушливого потяга.

— Так, подорож потягом — справжнє випробування за такої погоди.

— Сподіваюся, що вона затримається, я про погоду, — підтримала розмову Віра. — На жаль, англійське літо таке мінливе.

Не намагаючись бути оригінальним, Ломбард запитав:

— Ви добре знаєте ці краї?

— Ні, я тут уперше. — І швидко додала, вирішивши одразу ж чітко прояснити своє місце: — Я навіть свого роботодавця ще не бачила.

— Роботодавця?

— Так. Я — секретарка місіс Оуен.

— О, зрозуміло. — І непомітно його тон змінився, він став упевненішим, невимушеним. — Правда ж, це дивно?

Віра розсміялася:

— Ні, я так не думаю. Просто її секретарка раптово захворіла, і вона зателефонувала в агентство, щоб знайти заміну, а вони направили мене.

— Он як це трапилося. А якщо, припустімо, робота вам не сподобається?

Віра знову розсміялася.

— О, це тимчасово. Праця на час відпустки. У мене постійна робота в школі для дівчаток. Правду кажучи, я надзвичайно захоплена

можливістю побачити Солдатський острів. Я стільки читала про нього в газетах. Він і справді такий чудовий?

— Не знаю. Я його не бачив.

— Справді? Гадаю, Оуени надзвичайно захоплені своїм островом. Що то за люди? Розкажіть мені.

Ломбард задумався: «Як незручно. Я мав би їх знати чи ні?» І швидко вигукнув:

— По вашій руці повзе оса! Ні... не рухайтесь. — Він різко змахнув рукою. — Усе, полетіла.

— Дякую. Цього року багато ос.

— Гадаю, це через спеку. Не знаєте, кого ми чекаємо?

— Не маю найменшого уявлення.

Почувся голосний протяжний гудок.

— А от і потяг, — мовив Ломбард.

На виході зі станції з'явився високий старий чоловік, судячи з усього, колишній військовий. Коротке сиве волосся, акуратно підстрижені білі вуса.

Носильник, трохи похитуючись від ваги масивних шкіряних валіз, указав на Віру та Ломбарда.

Віра впевнено виступила вперед і промовила:

— Я — секретарка місіс Оуен. На нас чекає машина. — І додала: — А це містер Ломбард.

Вицвілі голубі очі, проникливі, попри вік, оцінювали Ломбарда. На мить у них майнуло судження, яке б прозвучало так: «Приємний молодий чоловік. Але щось у ньому насторожує...»

Трійця сіла в таксі. Вони проїхали сонними вуличками Оукбриджа, потім — милою головною дорогою на Плімут, і нарешті звернули на лабіринт ґрунтових путівців: вузьких, урвистих, оточених зеленню.

Генерал Макатур сказав:

— Зовсім не знаю цю частину Девону. Я живу в східному Девоні, на кордоні з Дорсетом.

— Тут дуже гарно, — промовила Віра. — Пагорби, червонозем і все таке зелене й квітуче.

Філіп Ломбард критично зауважив:

— Дещо закрито... Мені подобаються вільні простори. Там, де видно, що відбувається навколо...

— Певно, ви побачили трохи світу? — звернувся до нього генерал Макартур.

Ломбард знехотя знизав плечима:

— Та довелося поблукати світами, сер.

«Зараз запитає, чи був я на війні, — подумав він. — Ці старі військові завше питають».

Але генерал Макартур і словом не обмовився про війну.

II

Вони виїхали на звивистий пагорб і спустилися зигзагоподібним шляхом до Стіклгевена: це була просто купка будиночків з одним-двома рибальським човнами, витягнутими на берег.

У вечірній заграві вони вперше побачили на півдні Солдатський острів, що здіймався над морем.

Віра здивувалася:

— Далеченько.

Вона уявляла його по-іншому: поруч із берегом, з чудовим білим будинком на пагорбі. Та будинку взагалі не було видно, тільки чіткий обрис скелі, що нагадувала гігантську голову. У ній було щось зловісне. Віра злегка здригнулася.

Біля невеликого трактиру «Сім зірок» сиділо троє людей. Було видно згорблену фігуру старого судді, прямий силует міс Брент і поруч іще якогось кремезного, грубуватого на вигляд чоловіка, який підійшов до прибулих.

— Я подумав, що треба й вас почекати, — сказав він. — Попливемо разом. Дозвольте представитися. Мене звати Девіс. Я із Наталя. Південна Африка — моя батьківщина, ха, ха.

Він весело розсміявся.

Суддя Ворґрейв подивився на нього з явною неприязню. Здавалося, він попросить його покинути залу суду. Міс Брент міркувала, чи до вподоби їй люди з колоній.

— Можливо, хтось із вас перехилить зі мною чарочку перед тим, як сядемо на судно? — гостинно запитав містер Девіс.

Ніхто не прийняв його пропозицію, тому містер Девіс повернувся і підняв пальця.

— То не затримуйтеся. Наші любі господарі чекають нас.

Він зауважив дивне напруження на обличчях інших. Нібито згадка про господаря та господиню справила на гостей дивний паралізуючий ефект.

У відповідь на Девісів жест пальцем рибалка, що сидів неподалік, опершись на стіну, наблизився до них. Його розкачування під час ходьби видавало справжнього моряка. У нього було обвітрене обличчя і темні очі з ледь ухильним поглядом. Він говорив із м'яким девонським акцентом.

— Ви готові вирушати, леді та джентльмени? Човен чекає. Ще двоє чоловіків добираються машиною, але містер Оуен казав не чекати їх, бо хтозна, коли саме вони можуть приїхати.

Уся компанія піднялася, і гід повів їх до кам'яного молу. Збоку був пришвартований моторний човен.

Емілі Brent сказала:

— Невеличке суденце.

Власник човна запевнив:

— Човен чудовий, мем. Ви й оком не встигнете моргнути, як він доставить вас до Плімута.

Суддя Воргрейв різко перервав його:

— Нас тут доволі багато.

— Він вмістить удвічі більше, сер.

Філіп Ломбард мовив своїм приємним голосом:

— Усе гаразд. Погода прекрасна. На морі жодної хвили.

Ледь наважившись, не без допомоги, міс Brent піднялася на човен. Інші вчинили так само. Компанія ще трималася відчужено. Немов кожен з них дивився на інших із підозрою.

Вони саме збиралися відчалювати від берега, коли їхній провідник завмер із багром у руці.

Стрімкою доріжкою до села наближався автомобіль. Він був напрочуд потужний і настільки красивий, що здавався видінням. За кермом сидів молодик, його волосся куйовдив вітер. У світлі вечірньої заграви він був схожий не на людину, а на молодого бога, героя якоїсь північної саги.

Він натиснув клаксон, і скелястою бухтою прокотилося відлуння потужного реву гудка.

Це був фантастичний момент. У ньому Ентоні Марстон здавався кимось більшим, ніж простий смертний. Багато хто з присутніх

пізніше пригадував цю мить.

III

Сидячи біля двигуна, Фред Нарракотт думав, що все це дуже дивно. Зовсім не такими уявляв він собі гостей містера Оуена. Він сподівався побачити витонченіше товариство. Пишно виряджені жінки, чоловіки в костюмах яхтсменів, усі багаті та шановані.

Зовсім не схоже на вечірки містера Елмера Робсона. Ледь помітна глузлива посмішка з'явилася на його губах, коли він пригадав гостей мільйонера. Ото було справжнє товариство, а скільки вони випивали!

А містер Оуен, певно, зовсім інша людина. Дивно, але Фред іще не бачив містера Оуена чи його жінку. Ще й ноги його тут не було. Про все домовився і все оплатив містер Морріс. Вказівки були завжди зрозумілі, гроші платили вчасно, але все це, так чи так, здавалося дивним. У газетах писали, що з містером Оуеном пов'язана якась таємниця. Містер Нарракотт визнавав, що це чистісінька правда.

Можливо, все-таки міс Габрієла Терл придбала острів? Але він відкинув це припущення, спостерігаючи за пасажирами. Це точно неможливо — жоден із них не схожий на тих, хто має справу з кінозіркою.

Він почав безпристрасно оцінювати їх.

Ця стара пані з кислим виглядом — таких він знав занадто добре. Він міг закластися, що то ще та відьма. Старий безсумнівно військовий — справжня військова постава. Мила молода жінка — таких багато, жодного шику, з голлівудськими красунями не порівняти. А цей кремезний приємний чоловік взагалі не схожий на джентльмена. Колишній торговець, ось хто він, — подумав Фред Нарракотт. Інший джентльмен, худий, з голодним поглядом спостережливих очей, виділявся серед усіх. Можливо, він міг мати якийсь стосунок до фільму.

Та ні, на моторному човні таки був один підхожий пасажир. Той, що приїхав на автомобілі. (І на якому! Стіклгевен ще не бачив такого авта. Певно, така машина коштує чимало сотень фунтів.) Ото він — те, що треба. Із сім'ї багатіїв, точно. Якщо б уся компанія була такою... було б зрозуміліше...

Дивна річ, коли розібратися, усе це було дивно, дуже дивно.

IV

Моторний човен, спінуючи воду, обігнув скелю. І нарешті перед очима подорожніх постав будинок. Південний бік острова мав зовсім інший вигляд. Берег полого спускався до моря. Будинок із фасадом на південь був низький, квадратний, сучасний, з арковими вікнами, що впускали багато світла.

Чудовий будинок — будинок, що виправдав усі очікування.

Фред Нарракотт заглушив двигун, і човен легко ковзнув у невелику природну бухточку між скель.

Ломбард різко зауважив:

— Мабуть, непросто тут причалити під час негоди.

Фред Нарракотт весело відповів:

— До Солдатського острова не підберешся за південно-східного вітру. Іноді він відрізаний більше ніж на тиждень.

Віра Клейторн подумала: «Забезпечити острів провізією, певно, важкувато. От головна проблема острова. Усі побутові проблеми такі клопітні».

Дно човна заскреготіло об каміння. Фред Нарракотт зістрибнув на берег, і разом із Ломбардом вони допомогли іншим зійти на берег. Нарракотт пришвартував човна до кільця, вмонтованого у камінь. Потім почав підніматися угору сходами, вирубаними в скелі.

— Ого! Дивовижне місце! — сказав генерал Макартур. Але почувався він незатишно. Збіса дивне місце!

Коли вся компанія, піднявшись східцями, вийшла на велику терасу, настрій у всіх покращав. Біля відчинених навстіж дверей на них чекав поштивий дворецький, і його солідний вигляд заспокоїв їх. Та й сам будинок був дуже привабливий, а краєвид із тераси заворожував...

Дворецький підійшов і ледь вклонився. То був худий високий статечний чоловік із сивою головою. Він звернувся до них:

— Проходьте, будь ласка, сюди.

У просторій залі на них уже чекали напої. Ряди пляшок. Настрій у Ентоні Марстона трохи поліпшився. А він уже було подумав, що то якесь сумнівне місце. Нікого з його оточення. Чим же думав старий Борсук, коли відправив його сюди? Однак випивка гідна. Та й льоду вдосталь.

Що там той дворецький казав?

Містер Оуен, на жаль, затримується... добереться аж завтра. Йому сказано задовольняти всі їхні бажання... можливо, вони хотіли б пройти у свої кімнати? Вечерю буде подано о восьмій.

V

Віра пішла за місіс Роджерс на другий поверх. Жінка відчинила навстіж двері наприкінці коридору, і Віра увійшла в прекрасну спальню з відчиненим великим вікном із видом на море та іншим, що виходило на схід. У неї вирвався вигук захоплення.

Місіс Роджерс запитала:

— Сподіваюся, тут є усе потрібне, міс?

Віра оглянула кімнату. Її валізи було доставлено та розпаковано. З одного боку були прочинені двері у ванну кімнату, облицьовану біло-блакитною плиткою.

Вона швидко відповіла:

— Так, дякую.

— Якщо вам щось знадобиться, подзвоніть у дзвіночок.

У місіс Роджерс був рівний, монотонний голос. Віра зацікавлено подивилася на неї. Бліда, безкровна, мов якась примара. Дуже ошатний вигляд, прилизане волосся зачесане назад, чорна сукня. Тільки її світлі дивні очі ніяк не зосереджувалися на чомусь одному.

Віра подумала: «Схоже, вона боїться власної тіні».

Саме так, вона налякана!

Здавалося, її оповив смертельний страх...

Легкий холодок пройшов у Віри по спині. Чого ж саме ця жінка так боїться?

Вона ввічливо сказала:

— Я нова секретарка місіс Оуен. Гадаю, вам це відомо?

Місіс Роджерс промовила:

— Ні, міс, я нічого не знаю. У мене лише список леді та джентльменів і в які кімнати їх поселити.

— Місіс Оуен не згадувала про мене? — перепитала Віра.

Місіс Роджерс закліпала.

— Я ще не бачила місіс Оуен. Ми приїхали лише два дні тому.

«Дивні люди ті Оуени», — подумала Віра.

— Скільки тут прислуги?

— Тільки я і мій чоловік, міс.

Віра насупилася. У будинку вісім людей, десятеро з господарем і господинею, а на них працює лише одне подружжя?

— Я добре готую, — сказала місіс Роджерс. — А мій чоловік — майстер на всі руки. Та я не очікувала, звісно, що приїде стільки гостей.

— Але ви впораєтеся?

— Звичайно, міс. Та якщо тут часто будуть такі великі компанії, можливо, місіс Оуен погодиться найняти додаткову прислугу.

— Сподіваюся, — сказала Віра.

Місіс Роджерс повернулася до виходу. Її ноги безшумно рухалися по підлозі. Вона вислизнула з кімнати, як тінь.

Віра підійшла до вікна й сіла на підвіконня. Вона трохи розхвилююся. Усе це здавалося дещо дивним. Відсутність Оуенів, бліда, схожа на примару місіс Роджерс. А гості! Так, гості також були дивними. Надзвичайно різношерстий люд.

Віра подумала: «Шкода, що я не познайомилася з Оуенами раніше... Якби ж то дізнатися, що це за люди».

Вона піднялася і почала неспокійно ходити кімнатою.

Розкішна спальня, декорована в сучасному стилі. Сірувато-білі килимки на лискучій паркетній підлозі, стіни пастельного кольору, велике дзеркало, оточене лампочками. Камінна поличка не прикрашена нічим, окрім велетенської брили білого мармуру у вигляді ведмеда, сучасна скульптура із вмонтованим у ній годинником. Над нею, у блискучій хромованій рамці був квадратний пергамент — вірш.

Вона стала перед каміном і прочитала його. То була стара дитяча лічилка, яку вона пам'ятала з дитинства:

Десять солдатиків за вечерю сіли,
Удавився враз один — дев'ять залишилось.
Дев'ять солдатиків пізно спати вклались,
Не прокинувся один — вісім їх зосталось.
Восьмеро солдатиків Девоном гуляли,
Один з них не повернувся — семеро зосталось.
Семеро солдатиків дрова рубали весело;
Зарубали одного — лишилося шестеро.
Шестеро солдатиків гралися на пасіці.

Враз одного вжалив джміль, і зосталось п'ятеро.
П'ятеро солдатиків правом захопились,
Засудили одного — четверо лишилось.
Четверо солдатиків плавали у морі,
Один піймався на гачок, їх зосталось троє.
Три малі солдатика зі звірами грались;
Одного зловив ведмідь — двоє врятувались.
Двоє тих солдатиків на сонечку грілись,
Один з них згорів доценту — один залишився.
Зоставили солдатика сумного і самотнього,
То він повісився з нудьги, і не лишилось жодного.

Віра всміхнулася. Звісно! Це ж Солдатський острів!
Вона знову підійшла до вікна й сіла, вдивляючись у море.
Море таке величезне! З цього місця суші не видно, тільки неосяжні простори блакитної води грали брижами в променях призахідного сонця.

Море... Таке тихе сьогодні, а іноді таке жорстоке... Море, що затягує вас у свої глибини. Потонув... Знайшли утопленого... Потонув у морі... Потонув... потонув... потонув...

Ні, вона не згадуватиме цього... Вона не думатиме про це! Усе в минулому...

VI

Лікар Армстронг прибув на Солдатський острів, коли сонце вже купалося в морі. Дорогою він намагався спілкуватися з човнярем — місцевим мешканцем. Він хотів хоча б щось дізнатися про власників Солдатського острова, але той чоловік, Нарракотт, або навдивовижу мало знав, або не хотів говорити.

Тому лікарю Армстронгу довелося натомість говорити про погоду та риболовлю.

Він утомився після довгої їзди. Його очі боліли. Коли їдеш на захід, сонце постійно б'є в обличчя.

Так, він був виснажений. Море й абсолютна тиша... от що йому потрібно. Йому слід було вибратись у тривалу відпустку. Але він не міг собі цього дозволити. Не з фінансових причин, звичайно, — не міг

надовго покинути роботу. Тепер про тебе швидко забувають. Якщо вже добився чогось, то треба працювати не покладаючи рук.

«Вирішено, сьогодні ввечері я забуду, що мені потрібно повертатися на Гарлі-стрит, у Лондон, до всіх тих звичних речей», — подумав він.

В острові відчувалося щось магічне, найперше слово, яке спадало на думку, — «фантастика». Втрачається контакт із зовнішнім світом, адже на острові власний світ. Світ, з якого, можливо, ніколи не повернешся.

Лікар Армстронг подумав: «Моє звичне життя залишилося позаду».

І всміхаючись до себе, він почав будувати плани, фантастичні плани на майбутнє. Він усе ще всміхався, коли піднімався кам'яними сходами.

У кріслі на терасі сидів літній джентльмен, постать якого здалася лікарю Армстронгу знайомою. Де він бачив це жаб'яче обличчя, цю черепащачу шию, сутулу поставу — і ті маленькі вицвілі пронизливі очі? Звичайно, старий Воргрейв. Він якось свідчив перед ним. Суддя завжди здавався напівсонним, та коли доходило до питання норми права, він був аж надто проникливий. Мав великий вплив на присяжних, казали, що він запросто керував їхніми мізками. Кілька разів йому вдалося вибити з них несподіваний вердикт. Його називали «суддя-кат».

Цікаве місце для зустрічі з ним... Тут... у такій глушині.

VII

Суддя Воргрейв задумався.

«Армстронг? Пам'ятаю, як він свідчив за кафедрою у суді. Дуже точно та обережно. Усі лікарі — кляті придурки. А особливо з Гарлі-стрит».

Його думки з неприязню зосередилися на нещодавній розмові, яку він мав на цій самій вулиці з улесливим типом.

Уголос він промовив:

— Напої у залі.

Лікар Армстронг зауважив:

— Спершу маю засвідчити свою повагу господареві та господині.

Суддя Воргрейв знову заплющив очі, достеменно нагадуючи якусь рептилію.

— Ви не зможете цього зробити.

Армстронг здивувався:

— І чому це?

Суддя відповів:

— Немає ні господаря, ні господині. Дуже цікава ситуація. Щось у цьому місці дивне.

Лікар Армстронг якусь мить зачудовано дивився на нього. Коли йому здалося, що старий джентльмен знову задрімав, Воргрейв раптом запитав:

— Ви знаєте Констанс Калмінгтон?

— Е-е... ні, боюся, що ні.

— Це не має значення, — сказав суддя. — Своєрідна жінка, і майже нечитабельний почерк. Просто думаю, чи в той будинок я потрапив.

Лікар Армстронг похитав головою та увійшов до зали.

Суддя Воргрейв роздумував про Констанс Калмінгтон. Безвідповідальна, як усі жінки.

Потім його думки перекинулися на двох жінок у будинку: мовчазну стару діву та дівчисько. Холоднокрівна молода дівуля його не цікавила. Ні, там три жінки, якщо враховувати дружину Роджерса. Дивна істота, що здавалася смертельно наляканою. Пристойне подружжя, знають свою роботу.

У ту мить на терасу вийшов Роджерс, і суддя запитав його:

— А леді Констанс Калмінгтон приїде, не знаєте?

Роджерс втупився у нього.

— Ні, сер, мені про це не відомо.

Суддя підняв брову. Але тільки хмикнув. Він подумав: «Солдатський острів, так? Як муха в меду».

VIII

Ентоні Марстон купався у ванній. Він ніжився у гарячій воді. Його кінцівки затерпнули після довгої їзди. У голові не було майже ніяких думок. Ентоні був радше людиною сприйняття та дії.

Він подумав: «Гадаю, треба просто пройти через це» і викинув усе з голови.

Тепла вода, що парує... втомлені кінцівки... треба поголитися... коктейль... вечерея.

А потім?

IX

Блор зав'язував краватку. Він ніколи не вмів робити цього як слід.

Пристойний у нього вигляд? Він гадав, що так.

Ніхто надто тепло до нього не поставився. Аж смішно, як вони дивилися одне на одного. Наче знали...

Так, усе залежало від нього.

Він не хотів схибити.

Він глянув на вірш у рамці над камінною полицею. Вдалий штрих — розмістити його тут!

«Пам'ятаю цей острів відтоді, як я ще був хлопчиком. Ніколи не думав, що робитиму щось подібне в цьому будинку. Добре, мабуть, що не можна передбачити свого майбутнього», — подумав він.

X

Генерал Макартур спохмурнів.

Чорт забирай, усе це дуже дивно! Зовсім не те, чого він очікував...

Він би з радістю перепросив і забрався звідси... Покинув усе це...

Але моторний човен уже повернувся на материк.

Він мусить залишитися.

Той тип Ломбард — не простий чоловік. Проноза. Він міг би запрягтися, що тому чоловіку довіряти не можна.

XI

Коли пролунав гонг, Філіп Ломбард вийшов зі своєї кімнати й попрямував до сходів. Він рухався, неначе пантера, м'яко та безшумно. У ньому й було щось від пантери. Хижак, приємний на вигляд.

Він усміхався.

Тиждень?

Він збирався насолодитися цим тижнем.

XII

Одягнена на вечерю в чорну шовкову сукню, Емілі Brent сиділа у своїй кімнаті й читала Біблію.

Губи її при цьому ворушилися:

Потонули народи в ямі, котру викопали; у сітях, котрі приховали вони, заплуталася нога їхня. Пізнали Господа за судом, котрого Він звершив; злочинець спійманий учиненим руками своїми. Завернуть нечестиві до пекла³.

Її вуста зімкнулися. Вона закрила Біблію.

Піднімаючись, пришпилила біля ший брошку з жовтого кварцу й спустилася на вечерю.

Розділ третій

I

Вечеря підходила до кінця.

Страви були смачні, вино неперевершене, Роджерс чудово прислуговував.

Настрій у всіх покращився. Вони вже розговорилися і навіть зачіпали особисті теми.

Суддя Воргрейв, розм'якнувши після відмінного портвейну, розважав байками, не зраджуючи своєї саркастичної манери, лікаря Армстронга та Ентоні Марстона. Міс Брент розмовляла з генералом Макартуром, у них виявилось кілька спільних друзів. Віра Клейторн розпитувала містера Девіса про Південну Африку. Містер Девіс дуже добре володів цією темою. Ломбард прислухувався до їхньої розмови, і його очі звужувалися. Час від часу він обводив очима інших гостей, вивчаючи їх.

Ентоні Марстон раптом сказав:

— Які чудернацькі ці дрібнички, правда ж?

Посеред столу на круглій дзеркальній таці стояли невеличкі порцелянові статуетки.

— Солдатики, — сказав він, — Солдатський острів. Цікава ідея.

Віра нахилилася вперед.

— Цікаво, скільки їх? Десять?

— Так, саме десяток.

Раптом Віра вигукнула:

— Так цікаво! Існує дитяча лічилка про десятьох солдатиків. У моїй кімнаті цей вірш висить у рамці над камінною поличкою.

Ломбард сказав:

— У моїй кімнаті теж.

— І в моїй.

— І в моїй! — підтвердили всі майже хором.

— Цікавий задум, чи не так? — зауважила Віра.

— Надто по-дитячому, — буркнув Воргрейв і сьорбнув портвейн.

Емілі Брент подивилася на Віру Клейторн. Віра подивилася на Емілі Брент. Обидві жінки піднялись.

У вітальні були відчинені панорамні вікна на терасу, звідки доносився приглушений шум морських хвиль, що билися об скелі.

— Приємний звук, — сказала міс Brent.

Віра відрізала:

— Ненавиджу його.

Емілі Brent здивовано глянула на неї. Віра почервоніла. Вона заговорила, але вже спокійніше:

— Не думаю, що це місце надто приємне під час шторму.

Емілі кивнула.

— Без сумніву, узимку будинок порожній, — сказала вона. — Мабуть, важко знайти прислугу на цей період.

Віра пробурмотіла:

— Сюди завжди, мабуть, важко знайти прислугу.

Емілі Brent відзначила:

— Місіс Олівер пощастило знайти цю пару. Та жінка — чудова куховарка.

«Кумедно, що люди похилого віку завжди перекручують назви», — подумала Віра й сказала:

— Так, гадаю, місіс Оуен справді пощастило.

Емілі Brent витягнула із сумки своє вишивання. Вона саме почала засилати нитку, але зупинилася.

— Оуен? Ви сказали «місіс Оуен»? — різко перепитала вона.

— Так.

Емілі Brent нервово засовалася.

— Я ніколи не зустрічала жодних Оуенів.

Віра подивилася на неї з подивом.

— Але це ж...

Вона не встигла закінчити фразу. Двері відчинилися, і до них приєдналися чоловіки. Роджерс ступав за ними, несучи тацю з кавою.

Суддя сів поруч із міс Brent, Армстронг приєднався до Віри, Тоні Марстон підійшов до відчиненого вікна. Блор зі щирим здивуванням розглядав бронзову фігурку, гадаючи, чи й справді чудернацькі кути й викривлення уособлюють жіночу постать. Генерал Макартур притулився до каміна, посмикуючи себе за білі вусики. То була збіса смачна вечеря! Його настрої значно покращився.

Ломбард гортав тижневик «Панч», який лежав з іншою пресою на столику біля стіни.

Роджерс обходив усіх із тацею. Кава була чудова — дуже чорна й дуже гаряча.

Уся компанія добре повечеряла. Усі були задоволені собою та життям. Годинник показував двадцять хвилин на десяту. Настала тиша — задоволена, сита тиша.

Раптом, без попередження, у тишу увірвався Голос. Нелюдський, пронизливий...

— *Леді та джентльмени! Попрошу уваги!*

Усі сполохалися. Вони роззирнулися, подивилися одне на одного, на стіни. Хто говорив?

Голос продовжував, чистий, високий:

— *Вам висунуто такі обвинувачення:*

Едвард Джордж Армстронг несе відповідальність за скоєне 14 березня 1925 року, що призвело до смерті Луїзи Марії Кліс.

Емілі Каролайн Брент відповідальна за смерть Беатрис Тейлор 5 листопада 1931 року.

Вільям Генрі Блор спричинив смерть Джеймса Стівена Ландора 10 жовтня 1928 року.

Віра Елізабет Клейторн 11 серпня 1935 року вбила Сиріла Отілві Гамільтона.

Філіп Ломбард у лютому 1932 року прирік на смерть двадцять одного чоловіка зі східноафриканського племені.

Джон Гордон Макартур 4 січня 1917 року навмисно послав на певну загибель коханця своєї дружини, Артура Ричмонда.

Ентоні Джеймс Марстон винний у смерті Джона та Люсі Комбс, що сталася 14 листопада минулого року.

Томас і Етель Роджерс відповідальні за смерть Дженніфер Брейді, яка померла 6 травня 1929 року.

Ловренс Джон Воргрейв обвинувачується у вбивстві Едварда Сетона 10 червня 1930 року.

Обвинувачені, що стоять перед судом, ви можете сказати щось на своє виправдання?

II

Голос замовк.

На якусь мить запала гробова тиша, яку перервав розкотистий гуркіт. Роджерс упустив тацю.

У той же час десь за дверима почувся зойк, а потім глухий звук.

Першим зірвався на ноги Ломбард. Він підбіг до дверей і відчинив їх навстіж. На підлозі, наче безформна маса, лежала місіс Роджерс.

— Марстоне! — вигукнув Ломбард.

Ентоні кинувся йому на допомогу. Разом вони підняли жінку й перенесли її у вітальню.

Лікар Армстронг притьмом метнувся до них. Він допоміг їм покласти її на дивані й схилився над нею.

— Усе гаразд, — повідомив він. — Вона просто знепритомніла. За хвилину прийде до тями.

Ломбард звернувся до Роджерса:

— Принесіть трохи бренді.

Роджерс із побілілим обличчям і тремтячими руками пробурмотів: «Так, сер», — і швидко вислизнув із кімнати.

Віра закричала:

— *Хто то говорив?! Де він був? Це звучало... Це звучало, немов...*

Генерал Макатур аж затинався:

— Що тут відбувається? Що це за розіграш?

Його рука тремтіла, плечі опустилися. Здавалося, він постарішав років на десять.

Блор витирав хусточкою обличчя.

Тільки суддя Воргрейв і міс Брент здавалися порівняно незворушними. Емілі Брент сиділа прямо, високо тримаючи голову. На її щоках з'явилася яскрава червінь. Суддя сидів у звичайній позі, опустивши голову на груди. Рукою він легко потирав вухо. Тільки його очі жваво розглядали кімнату, пильні, розумні.

І знову Ломбард почав діяти. Він залишив лікаря Армстронга опікуватися непритомною жінкою і взяв ініціативу на себе.

— Голос? Звучало, ніби він був у цій кімнаті, — сказав він.

Віра скрикнула:

— *Але хто ж то був? Хто це був? Жоден із нас цього не робив!*

Як і суддя, Ломбард повільно озирав кімнату. Якийсь час він затримав погляд на відчиненому вікні, а тоді рішуче кивнув. Раптово очі його спалахнули. Він схопився і побіг до дверей поруч із каміном, що вели в сусідню кімнату.

Швидким рухом він схопився за клямку й відчинив двері навстіж. Увійшов досередини й одразу ж задоволено вигукнув:

— От воно що!

Інші поспішили за ним. Тільки міс Брент залишилася самотньо й прямо сидіти в кріслі.

У другій кімнаті до стіни, суміжної з вітальною, було присунуто стіл. На ньому стояв грамофон — застаріла модель із великою трубою, направленою до стіни. Ломбард відсунув трубу вбік і показав три непомітні маленькі отвори, які хтось висвердлив у стіні.

Налаштовуючи грамофон, він поставив голку на платівку, і одразу ж знову прозвучало:

— *Вам висунуто такі обвинувачення...*

Віра скрикнула:

— Вимкніть! Вимкніть! Це жахливо!

Ломбард підкорився.

Армстронг зітхнув із полегшенням.

— Гадаю, це ганебний і безсердечний розіграш.

Тихо, але чітко суддя Воргрейв перепитав:

— То ви вважаєте, що це жарт, так?

Лікар глянув на нього з подивом.

— А чим іще це може бути?

Легко постукуючи себе пальцями по верхній губі, суддя сказав:

— У цей момент мені важко висловити своє судження.

Втрутився Ентоні Марстон:

— Слухайте, є одна річ, про яку ви забули. Хто, хай йому трясця, увімкнув цю штуку й налаштував її?

— Так, гадаю, це ми повинні з'ясувати, — пробурмотів суддя.

Він повернувся і пішов до вітальні. Інші попрямували за ним.

Роджерс тим часом повернувся зі склянкою бренді. Емілі Брент схилилася над міс Роджерс, яка тихо стогнала.

Роджерс спритно прослизнув між двома жінками.

— Пропустіть мене, мем. Я з нею поговорю. Етель... Етель... усе гаразд. Ти чуєш? Візьми себе в руки!

Місіс Роджерс важко дихала. Її очі, вирячені, перелякані, металися по обличчях присутніх. Роджерс нетерпляче продовжував:

— Етель, опануй себе!

Лікар Армстронг м'яко заговорив із нею:

— Зараз ви заспокоїтесь. Просто нервові потрясіння.

— Я знепритомніла, сер?

— Так.

— Це все той голос, той жахливий голос, *наче вирок*...

Її обличчя знову позеленіло, а повіки затремтіли.

Лікар різко перервав її:

— Де ж бренді?

Роджерс поставив склянку на невеличкий столик, хтось передав її лікарю, який схилився над жінкою, що хапала ротом повітря.

— Випийте, місіс Роджерс.

Вона пила, трохи похлинаючись та задихаючись. Від спиртного їй стало краще. Обличчя відновило природний колір.

— Мені вже краще. Просто це так мене вразило, — сказала вона.

— Звісно, що вразило, — швидко сказав Роджерс. — Мене це теж шокувало. Насправді, я аж тацю впустив. То все клята брехня. Хотів би я знати...

Його перебили. Просто кашель, сухий кашель судді Ворґрейва, але він перервав Роджерса на півслові. Слуга глянув на суддю, який знову закашлявся, а тоді сказав:

— Хто поставив платівку на грамофон? Роджерсе, то були ви?

Роджерс залементував:

— Я не знав, що то! Клянуся Богом, сер, я не знав, що то було. Якби я знав, то ніколи б такого не зробив.

Суддя сухо сказав:

— Припустимо, що це правда. Але, гадаю, краще б ви пояснили нам усе.

Дворецький витер обличчя хусточкою. Він говорив переконливо:

— Я просто виконував розпорядження, сер. Це все.

— Чиє розпорядження?

— Містера Оуена.

Суддя Ворґрейв попросив:

— Розкажіть про це детальніше. Що саме наказав містер Оуен?

— Я мав поставити платівку на грамофон, — почав розповідати Роджерс. — Я знайшов її у шухляді. А моя дружина мала ввімкнути грамофон, коли я зайду у вітальню з кавою.

— Дуже дивна історія, — пробурмотів суддя.

Роджерс підвищив голос:

— Це щира правда, сер. Клянусь Богом, це правда. Я не знав, що там, ні на мить не підозрював. На платівці була назва... Я гадав, що то якась музика.

Воргрейв поглянув на Ломбарда.

— Там є назва?

Ломбард кивнув. Раптом він вищирився, показуючи білі гострі зуби.

— Саме так, сер. Її назва «Лебедина пісня».

III

Несподівано їх обірвав генерал Макартур:

— Усе це немислимо, просто немислимо. Ось так узяти й закинути нам звинувачення. Треба щось зробити. Цей тип Оуен, хто б він там...

Його перервала Емілі Брент.

— У тому-то й річ, хто ж він? — різко запитала вона.

Втрутився суддя. Він говорив владно — уміння, набуте за роки судової практики:

— Власне це ми й повинні уважно дослідити. Гадаю, спершу вам потрібно вкласти дружину в ліжку, Роджерсе. А тоді повертайтеся до нас.

— Так, сер.

— Я допоможу вам, Роджерсе, — запропонував лікар Армстронг.

Спершись на двох чоловіків, місіс Роджерс попленталася у свою спальню. Коли вони вийшли з кімнати, Тоні Марстон сказав:

— Я не знаю, як ви, а я б чогось випив.

— І я, — озвався Ломбард.

— Піду чогось пошукаю, — мовив Тоні й вийшов із кімнати. Через мить він повернувся. — Усе це чекало на таці в коридорі.

Він обережно поставив свою ношу на стіл. Наступні кілька хвилин пішли на розливання напоїв. Генерал Макартур, як і суддя, налили собі нерозведеного віскі. Усі відчували потребу випити щось стимулююче. Тільки Емілі Брент попросила склянку води.

До кімнати увійшов лікар Армстронг.

— З нею все гаразд. Я дав їй заспокійливе. Що це, алкоголь? І мені не зайве випити.

Чоловіки знову наповнили чарки. Через мить у кімнаті з'явився Роджерс.

Суддя Воргрейв узявся вести розслідування справи. Кімната перетворилася на імпровізований зал суду.

— Ну, Роджерсе, — почав суддя, — мусимо докопатися до суті. Хто такий містер Оуен?

Роджерс витріщився на нього.

— Власник цього будинку, сер.

— Це мені відомо. Я хочу почути, що саме ви знаєте про цю людину.

Роджерс похитав головою.

— Нічого не можу сказати, сер. Я ніколи не бачив його.

Кімнатою пройшов легкий шумок.

Генерал Макартур перепитав:

— Ви його ніколи не бачили? Гм... Що ви маєте на увазі?

— Ми працюємо тільки тиждень, сер, моя дружина і я. Нас найняли листом через агентство. «Реджіна Ейдженси» в Плімуті.

Блор кивнув:

— Компанія стара й добре відома, — підтвердив він.

Воргрейв продовжив:

— Маєте того листа?

— Листа, за яким нас наймали? Ні, сер, я його не зберіг.

— Ну, то продовжуйте. Як ви сказали, вас найняли листом.

— Так, сер. Ми мали прибути у вказаний день. Так ми й зробили. Тут усе було в порядку. У запасі повно їжі, та й загалом усе відмінно. Знадобилося лише повитирати пил і все таке.

— А далі?

— Нічого, сер. Ми отримували розпорядження — знову листами — підготувати кімнати для гостей. А вчора пополудні я отримав ще один лист від містера Оуена. Там повідомлялося, що містер і місіс Оуен затримуються, що ми повинні підготуватися якнайкраще, також були вказівки щодо вечері та кави й коли ввімкнути грамофон.

Суддя різко запитав:

— А цей лист ви, звісно, зберегли?

— Так, сер, він зі мною.

Дворецький вийняв із кишені листа й передав судді.

— Гм, бланк із готелю «Рітц», надруковано на машинці.

Блор стрімко підбіг до нього.

— Дозвольте й мені глянути.

Він вихопив листа й пробіг по ньому очима.

— Друкарська машинка «Коронейшн». Майже нова — без дефектів. Папір із водяними знаками, найпоширеніша марка. З цього жодної користі. Цілком можливо, що є відбитки пальців, але я сумніваюся.

Воргрейв пильно подивився на нього.

Ентоні Марстон стояв поруч із Блором і заглядав через плече.

— Дуже дивне ім'я, правда? — спитав він. — Алік Норман Оуен... Можна язика зламати.

Старий суддя сказав після невеликої паузи:

— Я вам дуже вдячний, містере Марстон. Ви звернули мою увагу на дуже цікаву й важливу деталь.

Він обвів усіх очима і, витягнувши голову вперед, як розсерджена черепаха, мовив:

— Гадаю, настав час усім нам поділитися інформацією. Було б добре, якби кожен із нас розповів усе, що знає про власника будинку. — Він замовк, та за мить продовжив: — Ми всі його гості. Думаю, якщо кожен із нас пояснить свою присутність тут, це піде тільки на користь справі.

Якийсь час було тихо, а тоді рішуче заговорила Емілі Брент:

— У всьому цьому є щось дивне, — сказала вона. — Я отримала лист із підписом, який було непросто розібрати. У мене склалося враження, що воно від однієї жіночки, з якою я познайомилася під час відпустки два чи три роки тому. Мені здалося, що в листі було прізвище Огден або Олівер. Я знайома і з міс Огден, і з міс Олівер. Та впевнена, що нікого не зустрічала й не дружила з кимось на прізвище Оуен.

Суддя Воргрейв запитав:

— Міс Брент, у вас зберігся той лист?

— Так, піду принесу його вам.

Вона вийшла й через хвилину повернулася з листом.

Суддя прочитав його й сказав:

— Я починаю розуміти... А що у вас, міс Клейторн?

Віра пояснила обставини, за яких її найняли як секретарку.

— Містер Марстон? — звернувся суддя.

Ентоні сказав:

— Отримав телеграму від старого дружки Берклі, Борсука. Я ще тоді здивувався, бо гадав, що старий огир відправився до Норвегії. Наказав мені заявитися сюди.

Воргрейв знову кивнув.

— Лікар Армстронг?

— Мене запросили як фахівця.

— Зрозуміло. І раніше ви з цією сім'єю не перетиналися?

— Ні. У листі посилалися на мого колегу.

— Щоб було правдоподібно... Так, а той колега, припускаю, на той час був поза межами досяжності.

— Е-е-е... Так.

Ломбард, який спостерігав за Блором, раптом сказав:

— Слухайте, мені тут дещо спало на думку...

Суддя підняв руку.

— Одну хвилинку.

— Але я...

— Не все зразу, містере Ломбард. Поки що ми досліджуємо обставини, за яких ми всі тут зібралися сьогодні. Генерал Макартур?

Посмикуючи вуса, генерал пробурмотів:

— Отримав листа від того типа, Оуена... Він згадував про деяких моїх старих приятелів, що мали сюди приїхати. Вибачався за неофіційне запрошення. Боюся, листа я не зберіг.

Воргрейв звернувся до Ломбарда:

— А ви?

Мозок Ломбарда швидко працював. Викрити себе чи ні? Він надумав:

— Схожий випадок, — сказав. — Запрошення, згадка про спільних друзів. Я не запідозрив лихого. А листа розірвав.

Суддя звернув свою увагу на Блора. Погладжуючи верхню губу вказівним пальцем, він промовив занадто ввічливим голосом:

— Існує ще один тривожний момент. Той безтілесний голос звертався до нас на імена, викладаючи конкретні звинувачення проти кожного. Зі звинуваченнями розберемося згодом. А зараз мене цікавить одна деталь. Серед імен згадано Вільяма Генрі Блора. Наскільки нам відомо, серед присутніх немає нікого з цим ім'ям. А от прізвище Девіс не згадувалося. Маєте щось сказати, містере Девіс?

Блор невдоволено пробурмотів:

— Здається, це вже не секрет. Гадаю, мені краще визнати, що моє прізвище не Девіс.

— Ви Вільям Генрі Блор?

— Саме так.

— Я дещо додам, — сказав Ломбард. — Ви не просто ховаєтеся під чужим прізвищем, містере Блор, але, крім того, цього вечора я підмітив, що ви першокласний брехун. Стверджуєте, нібито повернулися з Наталя, з Південної Африки. Я знаю Південну Африку й Наталь і міг би заприсягтися, що ноги вашої там не було.

Усі погляди звернулися до Блора. Сердиті, підозріливі погляди. Ентоні Марстон підійшов до нього, стиснувши кулаки.

— І що тепер, свинюко, — сказав він, — зможеш пояснити?

Блор задер голову й стиснув квадратну щелепу.

— Джентльмени, ви помиляєтеся. У мене із собою документи, ви можете пересвідчитися. Я колишній працівник карного розшуку. Тепер керую детективним агентством у Плімуті. Мене найняли на одну роботу.

Суддя Воргрейв запитав:

— Хто?

— Той чоловік, Оуен. До листа додавався щедрий грошовий переказ на витрати та інструкція щодо моєї роботи. Я мав приєднатися до вашої компанії як гість. Я мав список усіх запрошених. Мав стежити за вами.

— З якої причини?

Блор в'їдливо сказав:

— Коштовності місіс Оуен. Місіс Оуен, ага, саме так! Я вже не вірю, що вона існує!

Суддя знову торкнувся губи вказівним пальцем, цього разу схвально.

— Так, ваші висновки, гадаю, підтверджуються, — сказав він. — Алік Норман Оуен! У листі міс Брент, хоча прізвище надряпано нерозбірливим почерком, імена можна напрочуд легко прочитати — Ана Ненсі. В обох випадках ініціали ті ж самі. Алік Норман Оуен, Ана Ненсі Оуен. Щоразу отримаємо А. Н. Оуен. Чи, додавши трохи фантазії: НЕВІДОМИЙ⁴.

Віра зойкнула:

— Але це немислимо... якесь божевілля.

Суддя ледь кивнув:

— Так. Особисто я не сумніваюся, що нас запросив безумець, а можливо, і небезпечний маніяк-убивця.

Розділ четвертий

I

На мить запала тиша. Тиша, наповнена переляком і розгубленістю. А тоді впівголоса, але чітко й розбірливо суддя продовжив:

— Перейдімо до наступного етапу розслідування. Проте спершу я хотів би додати власні свідчення до загалу.

Він вийняв із кишені листа й кинув його на стіл.

— Цей лист начебто від моєї давньої приятельки, леді Констанс Калмінгтон. Я не бачив її кілька років. Вона переїхала на схід. Листа написано в її стилі: розмито, незв'язно. Вона запрошувала мене приїхати сюди й туманно вказувала, хто ж хазяї. Як ви помітили, такий самий метод. Я розповідаю про це, бо воно узгоджується з іншими свідченнями, і з усього цього випливає один цікавий факт. Хто б нас не заманив, та людина знає чи подбала про те, щоб дізнатися, про нас багато подробиць. Не знаю, хто це, але йому відомо про мою дружбу з леді Констанс і він знайомий зі стилем її письма. Він має деяку інформацію про колег лікаря Армстронга та їх нинішнє місцезнаходження. Йому відоме прізвисько одного з друзів містера Марстона та які телеграми він надсилає. Він точно знає, де два роки тому відпочивала міс Брент і кого вона зустріла там. Він багато знає про старих побратимів генерала Макартура.

Він на мить замовк, а тоді продовжив:

— Як бачите, він багато про нас знає. Але, крім оцих знань, він звернувся з конкретними звинуваченнями проти нас.

Одразу ж почалося вавилонське стовпотворіння.

Генерал Макатур вигукнув:

— Купа мерзенної брехні! Наклеп!

Віра скрикнула:

— Жахливо! — Їй перехопило подих. — Підло!

Роджерс хрипко сказав:

— Брехня, підла брехня... Ми не робили цього... Жоден із нас...

Ентоні Марстон гаркнув:

— Не знаю, про що говорив цей клятий ідіот!

Суддя Воргрейв підняв руку, щоб покласти край безладу.

Він сказав, ретельно підбираючи слова:

— Я хотів би дещо сказати. Наш невідомий друг звинувачує мене в смерті такого собі Едуарда Сетона. Я прекрасно пам'ятаю Сетона. Він стояв переді мною у суді в червні 1930 року. Його звинуватили в убивстві старої жінки. У нього був спритний захисник, який справив на суд присяжних хороше враження. Проте за доказами він був безумовно винен. Я зробив відповідний підсумок, а суд присяжних виніс вердикт: «Винен». Виносячи вирок про смертну кару, я керувався вердиктом. Апеляцію подали на підставі помилки судді під час інструктування присяжних. Апеляцію відхилили, і вирок було невдовзі виконано. Мушу повідомити вам, що в мене абсолютно чиста совість. Я просто виконував свій обов'язок, нічого більше. Я виніс вирок правильно засудженому злочинцю.

Армстронг нарешті згадав. Справа Сетона! Вердикт став великою несподіванкою. У дні слухання в одному з ресторанів він якось зустрів за вечерею іменитого адвоката Метьюза. Той був переконаний: «Без сумніву, винесуть виправдувальний вирок». Кілька днів по тому Армстронг чув балачки: «Суддя був категорично налаштований проти нього. Переконав суд присяжних, і Сетона визнали винним. Звичайно, відповідно до закону. Старий Воргрейв знає свою роботу. Схоже, у нього були особисті рахунки із Сетоном».

Усі ці спогади крутилися у пам'яті Армстронга. Зовсім не думаючи про розважливість, він імпульсивно запитав:

— А ви взагалі знали Сетона? Я маю на увазі, ще до слухання.

Приховані навислими повіками очі ящера подивилися на лікаря. Спокійним крижаним голосом суддя відповів:

— Я не знав Сетона до слухання.

Армстронг подумав: «Бреше старий. Видно, що він бреше».

II

Віра Клейторн заговорила тремтячим голосом:

— Я хочу дещо сказати вам. Про ту дитину, Сиріла Гамільтона. Я була його вихователькою. Йому було заборонено запливати занадто далеко. Одного разу я відволіклась, а він відплив від берега. Я попливла за ним... Я не встигла вчасно... Це було жахливо... Але це не моя вина! Вивчивши справу, коронер виправдав мене. І мама

дитини... вона була така добра до мене. Якщо навіть вона не звинувачувала мене, то чому... тут сказали таку страшну річ? Це несправедливо... несправедливо...

Вона не витримала й гірко заплакала.

Генерал Макартур торкнувся її плеча.

— Заспокойтеся, люба. Звісно, це неправда. Той тип — божевільний. Безумець. З мухами в голові. Геть усе поперекручував у своїй хворій уяві. — Він випростався, розправив плечі й сердито продовжив: — Краще не реагувати на такі дурниці. Хоча я вважаю за потрібне сказати вам, що в його словах ні крихти правди, ні крихти щодо... е-е-е... молодого Артура Ричмонда. Ричмонд був одним із моїх офіцерів. Я послав його в розвідку. Його вбили. Звичний випадок під час війни. Та маю сказати, що найбільше мене обурило наклеп на мою дружину. Найкращу жінку в світі. Як кажуть, дружина Цезаря⁵.

Генерал Макартур сів. Тремтячою рукою він потягнув себе за вуса. Йому важко далися ці слова.

Заговорив Ломбард. У його очах був смішок.

— Щодо тих тубільців...

Марстон сказав:

— То що там із ними?

Ломбард вищирився:

— Історія дуже правдива. Я залишив їх напризволяще. Питання самозахисту. Ми заблукали в чагарниках. Ми з кількома товаришами забрали залишки їжі та змилися.

Генерал Макартур строго сказав:

— Ти залишив своїх людей? Прирік на голодну смерть?

Ломбард сказав:

— Боюся, це не той вчинок, яким би пишався *pukka sahib*⁶. Але самозбереження — перший обов'язок людини. До того ж, місцеві жителі не проти померти. У них не такий погляд на смерть, як у європейців.

Віра підняла обличчя з долонь. Вона спитала, дивлячись йому в очі:

— Ви залишили їх помирати?

— Я залишив їх помирати, — відповів Ломбард. Його веселі очі вступилися в її перелякані.

Ентоні Марстон сказав тихим, приглушеним голосом:

— Я саме пригадував Джона й Люсі Комбс. То, певно, ті діти, яких я збив автівкою неподалік Кембриджа. Фатальне невезіння.

Суддя Воргрейв єхидно запитав:

— Для них чи для вас?

Ентоні сказав:

— Ну, я гадав, для мене... та звісно, ви маєте рацію, їм збіса не пощастило. Звичайно, це чиста випадковість. Вони несподівано вибігли з-за рогу. Мене на рік позбавили водійських прав. Жахлива історія!

Лікар Армстронг втрутився:

— Категорично не можна так швидко їздити, категорично. Такі молодики, як ви, становлять загрозу для суспільства.

Ентоні знизав плечима:

— Швидкість не стримати. Та звісно, англійські дороги безнадійні. На них навіть пристойний темп підтримувати важко.

Ентоні розглянувся, шукаючи свою склянку, узяв її зі столу, підійшов до столика біля стіни й налив собі ще віскі із содовою. Він сказав через плече:

— У всякому разі, то не моя вина. Просто нещасний випадок.

III

Служник, Роджерс, увесь той час нервово облизував губи й заламував руки. Він заговорив тихим, шанобливим голосом:

— Я теж, сер, сказав би слівце.

— Давай, Роджерсе, — заохотив Ломбард.

Роджерс прокашлявся і вкотре вже провів язиком по пересохлих губах.

— Сер, тут згадували мене з дружиною та міс Брейді. Жодного слова правди, сер. Ми з дружиною служили міс Брейді до самої її смерті. Вона завжди була хвороблива, завжди, сер, ще відтоді, як ми прийшли до неї на роботу. Тієї ночі бушувала гроза... у ту ніч їй стало гірше. Телефон не працював. Ми не могли викликати лікаря. Я пішов за ним пішки, сер. Але він прибув занадто пізно. Ми зробили все, що могли. Ми були віддані їй, сер. Це вам кожен скаже. Ніхто про нас і слова поганого не скаже. Нічого поганого.

Ломбард задумливо дивився на обличчя дворецького, що нервово посмикувалося, на пересохлі губи, нажахані очі. Він пригадав тацю з кавою, що випала з рук. Він подумав, але не вставив: «Та ну?»

Заговорив Блор, у словах якого відчувалася підкреслена глумливість колишнього співробітника поліції:

— Отримали дещицю після її смерті? Правда?

Роджерс випростався. Неохоче відповів:

— Міс Брейді залишила нам спадок як визнання нашої вірної служби. А чому б і ні, я хотів би знати?

Ломбард запитав:

— Як щодо вас, містере Блор?

— Як щодо мене?

— Ваше ім'я також у списку.

Обличчя Блора спалахнуло.

— Ви маєте на увазі Ландора? Це було пограбування лондонського комерційного банку.

Суддя Воргрейв заворушився.

— Я пам'ятаю. То не була моя справа, та я пам'ятаю її. Ландор був засуджений на підставі ваших свідчень. Ви були офіцером, відповідальним за ту справу?

— Так, я, — підтвердив Блор.

— Ландора засудили на довічне ув'язнення, але він помер, провівши рік у Дартмурській в'язниці. У нього було слабе здоров'я.

— Він був злочинцем, — сказав Блор. — То він прикінчив нічного сторожа. Справа була надзвичайно проста.

Воргрейв повільно промовив:

— Здається, вам оголосили подяку за вашу вправність у цій справі.

Блор невдоволено усміхнувся:

— Я отримав підвищення по службі. — І додав хрипким голосом:
— Я просто виконував свій обов'язок.

Раптом Ломбард зайшовся дзвінким сміхом і сказав:

— Які люди тут зібралися! Усі як один законослухняні й виконують свої обов'язки. За винятком мене. Ну, а ви, лікарю? Невелика професійна помилка? Чи нелегальна операція?

Емілі Brent подивилася на нього з виразною огидою і трохи відступила.

Лікар Армстронг, який чудово володів собою, похитав головою, усміхаючись.

— Я досі не розумію, у чому річ. Те ім'я мені нічого не говорить. Як там: Кліс? Клос? Я справді не пам'ятаю пацієнтку з таким іменем чи мій зв'язок із чиєюсь смертю. Це для мене взагалі таємниця. Звісно, пройшло багато років! Можливо, це одна з операцій у лікарні? Часто люди звертаються занадто пізно! Потім, коли пацієнт помирає, завжди звинувачують хірурга.

Він зітхнув, похитуючи головою.

«П'яний... ось що то було... п'яний... І я оперував! Нерви ніякі, руки тремтіли. Саме я вбив її. Бідолашна старенька. Проста операція, якби я був тверезий. На щастя для мене, існує лікарська таємниця. Медсестра знала, звичайно, але тримала язика за зубами. Боже, я був шокований! Це спам'ятало мене. Але хто дізнався про це? Після стількох років?»

IV

Усі затихли. Кожен відкрито чи крадькома дивився на Емілі Брент. Хвилина чи дві пройшло, перш ніж вона зрозуміла, чого від неї чекають. Її брови здивовано піднялися на вузькому лобі. Вона заговорила:

— Чекаєте, щоб я щось сказала? Мені сказати нічого.

Суддя запитав:

— Нічого, міс Брент?

— Нічого.

Вона стиснула губи.

Суддя, погладжуючи обличчя, м'яко запитав:

— Відмовляєтеся говорити на свій захист?

Міс Брент холодно сказала:

— Немає необхідності захищатися. Я завжди діяла по совісті. Мені ні в чому докоряти собі.

У повітрі зависло відчуття невдоволеності. Але Емілі Брент не з тих людей, на яких впливає громадська думка. Вона була непохитна.

Суддя трохи відкашлявся і тоді сказав:

— Відкладімо наше дослідження. Ну, тепер скажіть нам, Роджерсе, чи є на цьому острові ще хтось, окрім вас із дружиною?

— Нікого, сер. Жодної душі.

— Ви впевнені?

— Так, сер.

— Я не знаю, з якою метою наш невідомий господар зібрав нас тут, — сказав Воргрейв. — Але, на мій погляд, ця людина, хто б то не був, божевільна в прямому сенсі цього слова. Він може бути небезпечним. Як на мене, ми повинні якнайшвидше покинути це місце. Було б добре відплисти сьогодні ж.

Роджерс сказав:

— Перепрошую, сер, але на острові немає жодного човна.

— Жодного човна?

— Так, сер.

— Як же ви зв'яжетеся з материком?

— Фред Нарракотт припливає сюди щоранку, сер. Він привозить хліб, молоко, пошту й приймає замовлення.

— Тоді, — продовжив суддя Воргрейв, — було б добре, якби ми всі відпливли вранці, щойно прибуде човен Нарракотта.

У хорі голосів, що підтримали пропозицію, був лише один незгідний голос. Ентоні Марстон був зовсім іншої думки.

— Трохи неспортивно, — сказав він. — Варто рознюхати цю таємницю перед тим, як покинути острів. Уся ця історія, як детектив. Головоломка, що лоскоче нерви.

Суддя їдко зазначив:

— У моєму віці я не маю найменшого бажання «полоскотати нерви», як ви висловилися.

Ентоні вищирився:

— У законників вузький кругозір! А мене манить злочин! П'ю за злочин!

Він підняв склянку і залпом випив.

Мабуть, занадто швидко. Він захлинувся... сильно захлинувся. Його обличчя спотворилося, побагровіло. Він хапав ротом повітря, а тоді з'їхав зі свого стільця, і склянка випала з його руки.

Розділ п'ятий

I

Це сталося так раптово, що всі заціпеніли від несподіванки. Так і стояли, втупившись у скорчену фігуру на підлозі.

Нарешті до нього кинувся лікар Армстронг і схилився над ним навколішки. Коли він підняв голову, в очах світився страх.

Він прошепотів сповненим жаху голосом:

— Боже мій! Він мертвий!

Вони не сприйняли. Не одразу.

Він мертвий? *Мертвий?* Цей юний скандинавський бог, у розквіті сил і здоров'я. Загинув за мить. Здорові молоді люди так не помирають, удавившись віскі із содовою...

Ні, вони не могли цього усвідомити.

Лікар Армстронг уважно роздивлявся обличчя померлого, обнюхував його посинілі стиснуті губи. Потім узяв склянку, з якої Ентоні Марстон пив.

Генерал Макатур сказав:

— Мертвий? Ви маєте на увазі, що той хлопець просто захлинувся і... і помер?

Лікар відповів:

— Можете називати це «захлинувся», якщо вам подобається. Причиною його смерті стала асфіксія.

Він понюхав склянку. Умочив пальця в осад і дуже обережно доторкнувся його кінчиком язика.

Вираз його обличчя змінився.

Генерал Макатур сказав:

— Ніколи б не подумав, що людина може отак померти — просто захлинувся!

Емілі Брент сказала спокійним голосом:

— Посеред життя нас обіймає смерть.

Лікар Армстронг підвівся на ноги й сердито сказав:

— Ні, людина не помирає через те, що просто захлинулася. Смерть Марстона не була, так би мовити, природною.

— Щось домішали у віскі? — майже прошепотіла Віра.

Армстронг кивнув.

— Так. Точно не можу сказати. Усе вказує на якийсь ціанід. Характерний запах синильної кислоти відсутній, тому, імовірно, це ціанід калію. Він діє майже миттєво.

— Отрута була в його склянці? — перебив суддя.

— Так.

Лікар підійшов до столу з напоями. Витягнув пробку з пляшки віскі, понюхав його, спробував на смак. Потім спробував содову воду. Похитав головою:

— З напоями все гаразд.

— Гадаєте, — запитав Ломбард, — що він сам підсипав отруту в склянку?

Армстронг кивнув із дивним невдоволеним виразом:

— Здається, що так.

— Самогубство, еге ж? — перепитав Блор. — Дуже дивно.

— Хто б міг подумати, — повільно мовила Віра, — що він хотів себе вбити. Він був такий життєрадісний. Він... насолоджувався життям! Коли сьогодні ввечері він з'їжджав із пагорба автомобілем, то мав такий вигляд... такий вигляд... Навіть не можу підібрати слова.

Але всі розуміли, що вона мала на увазі. Ентоні Марстон, у розквіті юності, змужнілості здавався безсмертним. А тепер його скорчене тіло, як поламана іграшка, лежало на підлозі.

— Чи можливе інше пояснення, крім самогубства? — запитав Армстронг.

Усі повільно похитали головами. Які ще інші пояснення? Напої ніхто не чіпав. Усі вони бачили, як Ентоні Марстон підійшов до столу й налив собі склянку. Напрошувався висновок, що ціанід у свій напій поклав сам Ентоні.

І все ж, чому Ентоні Марстон наклав на себе руки?

Блор задумливо сказав:

— Знаєте, лікарю, щось тут не так. Марстон не здавався мені самогубцем.

— Погоджуюся, — відповів Армстронг.

II

На тому й замовкли. Що тут додати?

Армстронг із Ломбардом занесли обм'якле тіло Ентоні в його кімнату й накрили його простиралом.

Коли вони спустилися, інші, збившись до купи, трусилися, хоча ніч була тепла.

— Уже пізно, — сказала Емілі Брент. — Краще нам лягти спати.

Минула північ. Пропозиція здавалася мудрою, та всі вагалися. Начебто те, що вони разом, укупці, заспокоювало їх.

— Так, треба виспатися, — промовив суддя.

Роджерс сказав:

— Я ще не прибрав у їдальні.

— Приберете вранці, — вставив Ломбард.

Армстронг запитав Роджерса:

— Як там ваша дружина?

— Піду подивлюся, сер. — Він повернувся за хвилину. — Так солодко спить.

— Добре, — сказав лікар, — то не будіть її.

— Що ви, сер. Я ще приведу в порядок їдальню, переконаюся, що всі двері замкнено, а тоді вже піду спати.

Він пішов у їдальню.

Решта повільно та неохоче піднялися на другий поверх.

Якби це був старий будинок зі скрипучими сходами, темними тіннями та стінами, повністю покритими обшивкою, вони могли б почуватися моторошно. Але цей будинок був зразком сучасної архітектури. Жодного темного закутка, жодних розсувних стін, він залитий електричним світлом, усе новісіньке, яскраве та блискуче. Тут нічого не сховаєш, нічого не затаїш. У ньому взагалі не відчувалося атмосфери.

Чомусь це й найбільше лякало...

Гості побажали одне одному доброї ночі. Кожен пішов у свою кімнату, і всі автоматично, зовсім неусвідомлено замкнули двері.

III

У пастельній кімнаті приємного кольору суддя Воргрейв зняв із себе одяг і приготувався спати.

Він думав про Едварда Сетона.

Він чудово пам'ятав Сетона. Його світле волосся, блакитні очі, те, як він щиро, безпосередньо дивився на всіх. Ось що справило таке сприятливе враження на суд присяжних.

Лувеллін, зі сторони обвинувачення, ледь не зіпсував усе. Він був аж надто запальний і намагався довести надто багато.

Адвокат Метьюз, на відміну від нього, був чудовий. Його аргументи були переконливі. Перехресний допит свідків просто руйнівний. Майстерно провів допит свого клієнта, коли той свідчив за кафедру.

Та й Сетон пройшов випробування перехресним допитом успішно. Він не хвилювався, не гарячкував. Це справило враження на присяжних. Метьюзу, очевидно, здалося, що справу виграно.

Суддя уважно завів годинника й поклав його біля ліжка.

Тепер він чітко пригадав, що відчував, коли сидів там: вислуховував свідчення, робив помітки, оцінював і записував навіть найменші дрібнички, що свідчили проти обвинуваченого...

Чудова була справа! Останнє слово Метьюза було блискуче. Лувеллін, що виступав потому, не зміг стерти гарне враження від промови захисника.

А потім прийшла його черга підсумувати усе...

Суддя Воргрейв обережно вийняв свої вставні зуби та поклав у склянку з водою. Його зморщені губи запалися. Тепер його рот набув жорстокого, хижого виразу.

Суддя всміхнувся, на очі впали важкі повіки.

Підсунув він Сетону отакезну свиню!

Злегка покрякуючи від ревматизму, суддя Воргрейв вибрався на ліжку й вимкнув світло.

IV

У їдальні, на першому поверсі, стояв приголомшений Роджерс.

Він дивився на порцелянові фігурки в центрі столу.

— Дивна штука! Я міг би заприсягтися, що їх було десять, — пробурмотів він.

V

Генерал Макартур перевертався з боку на бік.

Сон не приходив.

У темряві він бачив перед собою обличчя Артура Ричмонда.

Йому Артур подобався, чорт, він навіть захоплювався Артуром. Він зрадив, що той юнак і Леслі сподобався.

Леслі була така примхлива. Він знайомив її з багатьма хорошими хлопцями, а Леслі просто крутила носиком і називала їх занудами. «Нудно» — і так постійно.

Але Артур Ричмонд не здався їй нудним. Вони одразу ж знайшли спільну мову. Обговорювали п'єси, музику, фільми. Вона дражнила Артура, кепкувала з нього, навмисно виводила із себе. І він, Макатур, радів, думаючи, що його дружина виявляє материнський інтерес до хлопця.

Авжеж, материнський! Він, дурень, забув, що Ричмонду було двадцять вісім, а Леслі — двадцять дев'ять.

Він кохав Леслі. І зараз бачив перед очима її постать. Обличчя у формі серця, жваві очі насиченого сірого кольору, густе каштанове кучеряве волосся. Він кохав Леслі й повністю довіряв їй.

І там, у Франції, посеред пекла війни, він думав про неї, витягнувши її фотографію з нагрудної кишені свого мундира.

А тоді він дізнався!

Сталося саме так, як часто пишуть у книжках. Лист у іншому конверті. Вона написала їм обом і поклала листа до Ричмонда в конверт, заадресований чоловіку. Навіть зараз, після стількох років, він відчув той шок... і біль.

Боже, як було боляче!

І все це деякий час тривало. Це було зрозуміло з листа. Спільні вихідні! Остання відпустка Ричмонда.

Леслі... Леслі та Артур!

Клятий юнак! До біса його постійні усмішки, його жваве «Так, сер». Брехун і лицемір. Крадій чужих дружин.

Вона виникала поступово, ота холоднокровна жага вбивства.

Він зміг поводитися, як завжди, не виказуючи себе. Намагався ставитися до Ричмонда, як і раніше.

Вдавалося? Так йому здалося. Ричмонд нічого не підозрював. Спалахи гніву не були рідкістю тут, де в кожного від напруження здавали нерви.

Тільки молодий Армітейдж кілька разів дивно поглянув на нього. Попри свій юний вік, він був дуже тямущий. Можливо, Армітейдж здогадався... коли прийшов час.

Він навмисно послав Ричмонда на неминучу смерть. Тільки диво могло повернути його цілим і неушкодженим. Дива не сталося. Так, він послав Ричмонда на смерть і не шкодував про це. Усе відбулося дуже легко. Помилки на фронті допускалися постійно, офіцерів часто посилали на смерть без необхідності. Повсюди сум'яття, паніка. Можливо, згодом і говорили, що старий Макартур втратив самовладання, серйозно прорахувався і пожертвував кількома своїми найкращими людьми.

Але молодий Армітейдж був не з таких. Він дивився на свого командира якось дивно. Очевидно, здогадувався, що Ричмонда свідомо відправлено на смерть.

(Після закінчення війни Армітейдж проговорився?)

Леслі не знала. Леслі поплакала за своїм коханцем (як він здогадувався), але коли він повернувся в Англію, сльози вже висохли. Він ніколи не говорив їй, що викрив її. Вони продовжували жити разом... та Леслі більше не була тією, справжньою. Три чи чотири роки потому вона захворіла на двостороннє запалення легень і померла.

Багато часу минуло відтоді. П'ятнадцять... шістнадцять років?

Пізніше він покинув службу й оселився в Девоні. Купив крихітну хатинку, про яку завжди мріяв. Хороші сусіди, живописне місце. Трохи полював, рибалив.

Щонеділі ходив до церкви. (Та не в той день, коли читали притчу про те, як Давид відправив Урія у найзапекліший бій. Він не міг слухати її. Йому ставало якось незатишно.)

Усі ставилися до нього доброзичливо. Тобто спершу. Пізніше в нього з'явилося неприємне відчуття, що люди говорять про нього за його спиною. Вони дивилися на нього наче по-іншому. Наче щось почули про нього, якісь брехливі плітки.

(Армітейдж? Макартур допускав, що то Армітейдж розп'ятавав.)

Після того він почав уникати людей, замкнувся в собі. Неприємно відчувати, що люди обговорюють тебе.

Але все це було так давно... Як... Як це безглуздо тепер. Леслі розчинилася в нікуди, та й Артур Ричмонд теж. Ніщо з того, що тоді

сталося, більше не мало значення.

Проте через це Макартур вів самотнє життя, уникав колишніх армійських побратимів.

(Якщо Армітейдж комусь розповів, вони довідались.)

А тепер, сьогодні ввечері, таємничий голос викрив ту стару історію.

Чи справився він із собою? Виявив витримку? Чи виявив необхідні почуття: обурення й огиду, а не почуття провини та розгубленість? Важко сказати.

Звісно, ніхто не сприйняв обвинувачення всерйоз. До того ж, там було багато нісенітниць, просто висмоктаних з пальця. Узяти хоча б ту чарівну дівчину. Голос звинуватив її в утопленні дитини! Маразм! Такі звинувачення міг придумати тільки якийсь псих!

Чи Емілі Brent, до речі, племінниця старого Тома Brentа, який служив із ним в його полку. Її звинувачено у вбивстві! Таж з першого погляду видно, що ця жінка — сама побожність, вона з тих, що спілкуються тільки з пасторами.

До біса дивно все це! Якесь безумство, не менше.

«Відтоді, як ми прибули сюди... а коли це було? Чорт, це ж було сьогодні пополудні! Здається, набагато довше.

Цікаво, коли ми звідси поїдемо?

Звичайно, завтра, коли з материка прибуде моторний човен».

Дивно, та в цей момент він не надто прагнув покинути острів... Повернутися на велику землю, у маленьку хатинку, до всіх неприємностей і клопотів. Через відчинене вікно він чув, як хвилі розбиваються об скелі. Шум потроху наростав, вітер посилювався.

Він подумав: заспокійливі звуки, тиха місцина.

Найкраще в острові те, що коли потрапиш сюди, то далі піти не зможеш... Ти дійшов кінця усього...

Раптом він зрозумів, що не хотів покидати острів.

VI

Віра Клейторн лежала в ліжку, втупившись широко розплющеними очима в стелю.

Лампа горіла поруч із ліжком. Віра боялася темряви.

Вона думала:

«Г'юго... Г'юго... чому я відчуваю, що ти так близько сьогодні ввечері? Десь дуже близько...

Де він зараз? Я не знаю. І ніколи не дізнаюся. Він просто пішов... зник із мого життя».

Не думати про нього не вдавалося. Він був занадто близько. Вона мусила думати про нього, пригадати...

Корнволл...

Чорні скелі, м'який, золотистий пісок. Місіс Гамільтон, дебела, весела. Сиріл, що пхінькає, тягнучи її за руку.

«Я хочу допливти до скелі, міс Клейторн. Чому мені не можна плисти до скелі?»

Озираючись, вона стрічається поглядом із Г'юго, що спостерігає за нею.

А вечорами, коли Сиріл уже був у ліжку:

«Вийдемо на прогулянку, міс Клейторн?»

«Гадаю, так».

Благопристойні прогулянки пляжем. Місячне світло, легкий атлантичний бриз.

А якось Г'юго обійняв її.

«Я кохаю тебе, я кохаю тебе. Віро, ти знаєш, що я кохаю тебе?»

Так, вона знала.

(Чи гадала, що знала.)

«Я не маю права просити тебе вийти за мене. У мене ні гроша в кишені. Я ледь заробляю на свої потреби. Знаєш, дивно, але одного разу цілих три місяці в мене був шанс стати багатою людиною. Сиріл народився через три місяці після смерті Моріса. Якби він був дівчиною...»

Якби народилася дівчинка, Г'юго успадкував би все. Він визнав, що був розчарований.

«Звісно, я не розраховував на це. Та це був важкий удар. Але щастя мінливе. Сиріл — чудовий хлопець. Я його дуже люблю». Та й Сиріл любив його. Г'юго завжди був готовий до ігор чи розваг із маленьким племінником. Г'юго не таїв у душі злості.

Сиріл був не надто здоровим. Квола дитина, без життєвих сил. З тих дітей, які хтозна чи до повноліття доживуть.

А раптом?

«Міс Клейторн, чому мені не можна плисти до цієї скелі?»

Він весь час докучав їй.

«Тому що це занадто далеко, Сиріле».

«Але, міс Клейторн...»

Віра встала, підійшла до туалетного столика й проковтнула три таблетки аспірину.

Вона подумала: «От якби мені снодійне. Якби я хотіла накласти на себе руки, я б прийняла велику дозу вероналу чи щось подібне, але не ціанід!»

Вона аж здригнулася, коли згадала Ентоні Марстона, його фіолетове обличчя, спотворене конвульсіями.

Минаючи камінну полицку, вона глянула на лічилку.

Десять солдатиків за вечерю сіли,

Удавився враз один — дев'ять залишилось.

Вона подумала: «Жахливо... *просто, як ми сьогодні...*»

Чому Ентоні Марстон хотів померти?

Вона не хоче вмирати.

Вона не могла навіть уявити, як це — жадати смерті.

Смерть для... для інших людей...

Розділ шостий

I

Лікарю Армстронгу снився сон...

В операційній кімнаті було душно...

Приміщення надто сильно опалюють. Піт стікав з його обличчя. Руки були холодні та вологі. Важко твердо тримати скальпель.

Який він гострий...

Таким ножем можна легко вбити. Звичайно, він *чинив* убивство...

Тіло жінки мало інший вигляд. Тоді було величезне, громіздке тіло. А зараз тіло худе й висохле. І обличчя накрите.

Кого він мав убити?

Він не пам'ятав. Та він *мусив* знати! Спитати медсестру?

Медсестра спостерігала за ним. Ні, він не питатиме її. Вона щось підозрювала, він це бачив.

Але хто ж на операційному столі?

Вони не повинні були накривати обличчя...

Якби тільки він міг побачити обличчя...

Ну, нарешті. Молода практикантка знімає хустинку з обличчя.

Емілі Брент, звичайно. Він повинен був убити Емілі Брент. Які зловісні її очі! Її губи ворушилися. Що вона каже?

«Посеред життя нас обіймає смерть.»

Тепер вона сміялася. Ні. Сестро, будь ласка, не накривайте обличчя знову. Я повинен його бачити. Я мушу дати їй анестезію. Де ефір? Я мав би принести його із собою. Що ви зробили з ефіром, сестро? Вино «Шатонеф-дю-Пап»? Так, це теж згодиться.

Сестро, заберіть ту хустинку.

Звичайно! Я так і знав. Це Ентоні Марстон! Його посиніле обличчя спотворене конвульсією. Але він не вмер — він сміється. Кажу вам, що він сміється! Так, що трясеться операційний стіл.

Обережно, чоловіче, обережно. Сестро, притримайте стіл, притримайте його...

Лікар Армстронг раптово прокинувся. Був ранок. Сонячне світло лилося в кімнату.

Хтось нахилився над ним і трясє його. Це Роджерс. Роджерс, білий як стіна, кликав його:

— Лікарю, лікарю!

Лікар Армстронг повністю прокинувся.

Він сів у ліжку й різко запитав:

— Що таке?

— Моя дружина. Лікарю, *я не можу розбудити її*. Боже мій! Я не можу розбудити її. І вона якась дивна на вигляд.

Лікар Армстронг не гаяв ні секунди. Він накинув халат і пішов за Роджерсом.

Армстронг нахилився над ліжком, де на боці мирно лежала місіс Роджерс. Він торкнувся її холодної руки, підняв повіки. На мить завмер, а потім випростався та обернувся.

Роджерс прошепотів:

— Вона... вона?..

Він облизав пересохлі губи.

Армстронг кивнув.

— Так, вона померла.

Він задумливо подивився на дворецького. Потім глянув на тумбочку, раковину й знову перевів погляд на спочилу жінку.

— Лікарю, то... то... серце?

Армстронг трохи помовчав, а тоді запитав:

— Як у неї взагалі було зі здоров'ям?

— Бувало, трохи мучив ревматизм.

— Останнім часом її оглядав лікар?

— Лікар? — здивувався Роджерс. — Та ми роками не відвідували лікаря.

— Ви не помічали, чи скаржилася вона на серце?

— Ні, лікарю. Наскільки мені відомо, нічого такого не було.

— Вона добре спала? — допитувався Армстронг.

Роджерс відвів очі. Він нервово потирав тремтячі руки. Пробурмотів:

— Ні, вона не надто добре спала.

Лікар різко запитав:

— Вона приймала снодійне?

Роджерс здивовано дивився на нього.

— Снодійне? Щоб заснути? Я про це нічого не знаю. Упевнений, що ні.

Армстронг повернувся до столика для вмивання.

Там було кілька пляшечок: лосьйон для волосся, лавандова вода, проносні ліки, огірковий лосьйон для рук, зубний еліксир, зубна паста й мазь від болю у суглобах.

Роджерс допомагав йому, витягуючи шухлядки тумбочки. Опісля вони перейшли до комода, але жодних слідів снодійного не знайшли.

Роджерс сказав:

— Учора ввечері вона прийняла тільки те, що дали їй ви.

II

Коли о дев'ятій годині пролунав гонг на сніданок, усі вже були на ногах і чекали на нього.

Генерал Макартур і суддя походжали терасою, обмінюючись окремими заувагами щодо політичної ситуації. Віра Клейторн і Філіп Ломбард вибралися на найвищу точку острова, що знаходилася позаду будинку. Там вони виявили Вільяма Генрі Блора, що вдивлявся у бік берега.

— Моторного човна ще не видно. Я вже давно тут чекаю, — пояснив він.

Віра сказала, усміхаючись:

— Девон — графство сну. Тут усе відбувається із затримкою.

Філіп Ломбард дивився в інший бік — у бік відкритого моря.

Раптом він запитав:

— Що ви думаєте про погоду?

Задерши голову догори, Блор зауважив:

— Як на мене, погода хороша.

Ломбард присвиснув і мовив:

— Ще до вечора тут посилиться вітер.

— Шквал, еге ж? — запитав Блор.

Знизу до них долинув звук гонга.

— Сніданок? — зрадів Ломбард. — Мені б не завадило трохи перекусити.

Коли вони спускалися крутим схилом, Блор задумано мовив до Ломбарда:

— Ви знаєте, ця справа мене турбує. Чому той юнак захотів накласти на себе руки? Усю ніч про це думав.

Віра йшла трохи попереду них. Ломбард злегка нахилився до Блора:

— Маєте інше припущення?

— Мені потрібні докази. Почнімо з мотиву. Грошків, я б сказав, у нього було вдосталь.

З вітальні назустріч їм вийшла Емілі Брент.

— Човен уже прибув? — різко запитала вона.

— Ще ні, — відказала Віра.

Вони ввійшли в їдальню. На буфеті стояло велике блюдо з яєчною і шинкою, були чай та кава.

Роджерс притримав перед ними двері, а тоді вийшов у коридор і зачинив їх за собою.

— Сьогодні в дворецького поганий вигляд, — сказала Емілі Брент.

Лікар Армстронг, який стояв біля вікна, прокашлявся і сказав:

— Пробачте такий скромний сніданок. Роджерс зробив, що зміг. Він готував його власноруч. Місіс Роджерс сьогодні... гм... не змогла про це подбати.

— Що ж там із тією жінкою? — їдко спитала Емілі Брент.

— Спершу поснідаймо, — спокійно сказав лікар Армстронг. — Яєчня охолоне. А тоді я маю дещо з вами обговорити.

Усі скористалися порадою. Наповнили тарілки, налили чаю чи кави. Почали снідати.

Немов за взаємною згодою, ніхто не зачіпав тему острова. Говорили про різні поточні події: міжнародні, новини у світі спорту, останню появу Лохнеського чудовиська.

Нарешті, коли тарілки спорожніли, лікар Армстронг трохи відступив від столу, прокашлявся і почав говорити:

— Я гадав, що краще почекати, поки ви поснідаєте, перед тим, як сповістити вас неприємну новину. Місіс Роджерс померла уві сні.

Усі стривожено загомоніли.

Віра вигукнула:

— Який жах! Уже два випадки смерті відтоді, як ми прибули на острів!

Суддя Воргрейв примружив очі й уточнив своїм спокійним чітким голосом:

— Гм... дуже дивно. Що стало причиною смерті?

Армстронг знизав плечима.

— Важко так зразу ж сказати.

— Потрібен розтин?

— Сертифікат про смерть я б не видав. Мені ж нічого не відомо про стан її здоров'я.

— Вона здавалася дуже нервовою людиною, — сказала Віра. — А вчора ввечері вона взагалі пережила шок. Гадаю, то був серцевий напад, так?

Лікар Армстронг сухо відповів:

— Звісно, її серце перестало битися, але виникає питання чому.

Емілі Brent зронила лише одне слово, але воно чітко та дзвінко пролунало в кімнаті:

— Совість.

Лікар Армстронг повернувся до неї:

— Що саме ви маєте на увазі, міс Brent?

Стиснувши губи, Емілі Brent буркнула:

— Ви ж усі чули. Її разом із чоловіком звинувачено в тому, що вони вбили свою колишню роботодавицю, літню леді.

— Ви так думаєте?

— Я вважаю, що звинувачення було правдиве, — продовжувала міс Brent. — Ви ж бачили вчора ввечері. Повністю зламалася і зомліла. Вона не могла винести думки про те, що її злочиння викрили. Буквально померла від страху.

Лікар Армстронг недовірливо похитав головою.

— Теоретично це можливо, — сказав він. — Та не варто цього стверджувати без конкретнішої інформації про стан здоров'я покійної. Якщо в неї справді була серцева недостатність...

Емілі Brent тихо сказала:

— Можете назвати це Божою карою.

Усі приголомшено подивилися на неї. Містер Блор знервовано зауважив:

— Міс Brent, ви зайшли надто далеко.

Вона глянула на них сяючими очима. Її підборіддя задерлося.

— Гадаєте, це так уже й неможливо, що грішника вразив гнів Божий? А я в цьому переконана.

Суддя погладжував пальцем по підборіддю. Він пробурмотів із ледь прихованою іронією:

— Моя люба леді, на основі свого досвіду зі злочинцями, скажу вам, що Провидіння залишає розслідування справи й покарання винних на нас, смертних, і цей процес часто обтяжений труднощами. Простих шляхів немає.

Емілі Brent знизала плечима.

Їх перервав Блор:

— Що вона їла або пила минулого вечора перед тим, як лягти?

— Нічого, — сказав Армстронг.

— Нічогісінько? Навіть чашки чаю? Склянку води? Закладаюся, вона випила. Такі жінки завжди п'ють чай.

— Роджерс запевнив мене, що вона не мала в роті ні рісочки.

— Ага, — сказав Блор. — Та він *міг* сказати що завгодно.

Його тон був настільки багатозначним, що лікар сердито глянув на нього.

— То ви так вважаєте? — сказав Філіп Ломбард.

— А чому б ні? — агресивно відповів Блор. — Ми всі чули вчора звинувачення. Можливо, це цілковита нісенітниця, явна маячня. А можливо, і ні. Припустімо на мить, що це правда. Роджерс і його баба вколошкали ту стару. І що ми маємо? Вони собі щасливо жили, почувалися в безпеці...

Їх перебила Віра. Тихим голосом вона сказала:

— Неправда, гадаю, місіс Роджерс ніколи не почувалася в безпеці.

Блор, здавалося, трохи роздратувався, що його перебили.

«Чого ж чекати від жінки», — сказав його погляд.

Він підсумував свої слова:

— Цілком можливо. Та все-таки, як вони вважають, їм ніщо не загрожує. І раптом учора ввечері якийсь божевільний розбавив їхню таємницю. А що сталося? Жінка «зламалася». Вона стала сама не своя. Помітили, як її чоловік крутився поруч неї, коли вона почала приходити до тями. Це подружня турботливість? Ніколи у світі. Він був як на голках. До смерті боявся, що вона щось виб'є.

А тепер добре подумайте! Вони скоїли вбивство, і їм це зійшло з рук. Та якщо розворушити ту справу, що буде? Ставлю десять до одного, що жінка видасть таємницю. У неї нервів не вистачить стояти й нахабно заперечувати свою провину. Для свого чоловіка вона —

жива загроза. У той же час, він не панікує. Він брехатиме аж до Страшного суду. Але він не впевнений у ній. І якщо вона зірветься, його шия в небезпеці! Отож він і хлюпнув їй чогось у чай, щоб упевнитися, що її рот замовк назавжди.

Армстронг задумливо зауважив:

— На її тумбочці не було порожньої чашки. Там взагалі нічого не було. Я дивився.

Блор фиркнув:

— Звісно, не було! Перше, що він зробив, коли вона випила чай, забрав чашку й добряче вимив.

Усі мовчали.

А тоді генерал Макартур нерішуче сказав:

— Можливо, так і було. Та особисто мені важко повірити, що чоловік може зробити це зі своєю дружиною.

Блор хмикнув.

— Якщо шия людини в небезпеці, немає місця для сентиментів.

Усі мовчали. Перш ніж хтось устиг заговорити, двері відчинилися і увійшов Роджерс.

Він спитав, поглядаючи на всіх по черзі:

— Чим ще я можу бути вам корисний?

Суддя Воргрейв засовався на стільці.

— О котрій годині зазвичай прибуває моторний човен? — запитав він.

— Між сьомою та восьмою ранку. Іноді трохи по восьмій. Не знаю, що сталося з Фредом Нарракоттом. Якщо він захворів, то прислав би свого брата.

— Котра зараз година? — запитав Філіп Ломбард.

— За десять десята, сер.

Ломбард здивовано звів брови. Він задумливо кивнув.

Роджерс стояв і чекав.

— Прийміть мої співчуття, Роджерсе, — раптом випалив генерал Макартур. — Лікар щойно розповів нам про вашу дружину.

Роджерс опустил голову.

— Так, сер. Дякую, сер.

Він забрав порожній таріль і вийшов із кімнати.

І знову настала тиша.

III

На терасі Філіп Ломбард сказав:

— Щодо моторного човна...

Блор подивився на нього й кивнув:

— Я знаю, що ви думаєте, містере Ломбард. Я ставив собі те ж запитання. Моторний човен мав прибути сюди майже дві години тому. Він не прибув. Чому?

— Знайшли відповідь? — спитав Ломбард.

— Це не випадковість. Ось моя думка. Це невід'ємна частина плану. Усе пов'язане між собою.

— То, думаєте, човен таки не прийде? — наполягав Ломбард.

Позаду нього почувся голос, гарячкуватий, нетерплячий:

— Човна не буде.

Блор трохи розвернув свої широкі плечі й задумливо розглянув мовця.

— Ви теж цієї думки, генерале?

Генерал Макартур буркнув:

— Звісно, що він не прийде. Ми розраховуємо, що моторний човен забере нас із цього острова. Так і заплановано. *Та ми не покинемо цей острів...* Усі ми залишимося тут... Це кінець, бачте, кінець усьому.

Він завагався, а потім продовжив дивним тихим голосом:

— Тут спокій... справжній спокій. Ми наближаємося до кінця... Не треба йти далі. Так, спокій...

Раптом він розвернувся і пішов геть. Уздовж тераси, а потім схилом униз аж на узбережжя, навскоси до краю острова, де обвітрені скелі заходять у море.

Він ішов, похитуючись, мов іще не зовсім прокинувся.

Блор сказав:

— Ну от, іще один схиблений! Схоже, усіх нас чекає такий кінець.

— Не думаю, що це станеться з вами, — зауважив Філіп Ломбард.

Колишній інспектор розсміявся:

— О, багато часу потрібно, щоб змусити мене втратити голову. — І сухо додав: — Думаю, вам це також не загрожує.

— Дякую, поки що я почуваюся нормальним, — сказав Ломбард.

IV

Лікар Армстронг вийшов на терасу. Він зупинився і завагався. Зліва від лікаря розмовляли Блор і Ломбард. Справа, опустивши голову, повільно крокував туди-сюди Воргрейв.

Армстронг, трохи подумавши, вирішив підійти до судді.

Але в ту мить із дому вибіг Роджерс.

— Сер, можна сказати вам кілька слів?

Армстронг обернувся.

Те, що він побачив, налякало його.

Сіро-зелене обличчя Роджерса смикалося. Руки тряслися.

Це було настільки несхоже на стриманого дворецького, що Армстронг був приголомшений.

— Будь ласка, сер, можна вам дещо сказати? Але в будинку.

Армстронг повернувся та увійшов у будинок з ошаленілим дворецьким.

— Що сталося, чоловіче? Отямтеся.

— Сюди, сер, проходите сюди.

Він відчинив двері в їдальню. Лікар пройшов першим, Роджерс попрямував за ним і зачинив за собою двері.

— Ну, — спитав Армстронг, — що таке?

Шия у Роджерса нервово смикалася, наче він ковтав клубок. Він говорив уривками.

— Тут щось відбувається, сер, та я не розумію.

Армстронг строго спитав:

— Щось? Що саме?

— Ви, напевно, подумаєте, сер, що я божевільний. Скажете, що все це нічого не значить. Але це треба пояснити, сер. Це треба пояснити! Тому що це якесь безглуздя.

— Що ж, чоловіче, то скажіть мені, що відбувається. Не говоріть загадками.

Роджерс знову ковтнув.

— Ці маленькі фігурки, сер. У центрі столу. Порцелянові статуетки. Їх було десять. Клянуся, що їх було десять.

Армстронг кивнув.

— Так, десять. Ми порахували їх учора за вечерею.

Роджерс підійшов ближче.

— У тому-то й річ, сер. Учора ввечері, коли я прибирав зі столу, їх було тільки дев'ять. Я помітив і подумав, що це дивно, та не надто тим

переймався. І от, сьогодні вранці, сер. Коли я готував сніданок, то не
завважив. Я був засмучений, самі розумієте. Але тепер, коли я
прийшов прибрати. Гляньте, якщо не вірите.

Їх тільки вісім, сер! Лише вісім! Це ж якесь безглуздя, правда?
Лише вісім...

Розділ сьомий

I

Після сніданку Емілі Brent запропонувала Вірі Клейторн знову піднятися на пагорб і чекати на човен. Віра неохоче погодилася.

Вітер посилювався. На морі з'явилися білі гребінчики хвиль. Рибальських човнів не було, як і жодного знаку моторного човна.

Самого села Стіклгевен видно не було — лише пагорб, що здіймався над ним, скеля з червоного каменю, що, виступаючи, приховувала невеличку затоку.

Емілі Brent сказала:

— Чоловік, який нас учора висадив, здавався надійною людиною. Справді дуже дивно, що він запізнюється цього ранку.

Віра не відповіла. Вона намагалася побороти зростаюче відчуття паніки.

Вона наказувала собі: «Маєш тримати себе у руках. Це на тебе не схоже. У тебе завжди були міцні нерви».

За хвилину-другу промовила вголос:

— Як би я хотіла, щоб він прибув. Я... Я хочу вирватися звідси.

Емілі Brent відповіла сухо:

— Не сумніваюся, що ми це зробимо.

Віра додала:

— Усе так незвично... Здається, у цьому всьому немає... жодного сенсу.

Старша жінка поряд із нею швидко сказала:

— Я дуже сердита на себе за те, що так легко повелася. Справді, той лист безглуздий, якщо його уважно дослідити. Але на той час у мене не було жодних сумнівів, узагалі.

— Звісно, — автоматично погодилась Віра.

— Іноді надто всьому довіряєш, — сказала Емілі Brent.

Віра глибоко переривчасто вдихнула й спитала:

— Ви справді так думаєте?.. Я про те, що ви сказали за сніданком...

— Уточніть, моя люба. Що саме ви маєте на увазі?

Віра, понизивши голос, промовила:

— Ви справді думаєте, що Роджерс і його дружина позбулися тієї старої леді?

Емілі Brent задумливо вдивлялася в море. Потім вона сказала:

— Особисто я цілком у цьому впевнена. Що ви думаєте?

— Я не знаю, що думати.

Емілі Brent вела далі:

— Усі факти підтверджують це. Жінка знепритомніла. А чоловік упустив тацю з кавою, пам'ятаєте? Те, як він розповідав про це — слова звучали нещиро. О, так, боюсь, вони це зробили.

Віра підхопила:

— А її вигляд — боялась власної тіні! Я ніколи не бачила такої переляканої жінки... Їй, мабуть, завжди здавалося, що її переслідують...

Міс Brent прошепотіла:

— Пригадую текст, який висів у моїй кімнаті в дитинстві. *«Будь упевнений, що твій гріх знайде тебе»*. Це щира правда. *«Будь упевнений, що твій гріх знайде тебе»*.

Віра скочила на ноги.

— Але, міс Brent... міс Brent... у такому разі...

— Так, моя люба?

— Інші? Як щодо інших?

— Я не зовсім розумію вас.

— Усі інші звинувачення... Вони... *вони* не були правдивими? Але, якщо про Роджерсів сказали правду... — Вона замовкла, неспроможна чітко висловити свої хаотичні думки.

Емілі Brent, яка спантеличено хмурила чоло, просяяла:

— А, тепер я розумію. Так, існує містер Ломбард. Він визнає, що залишив двадцять людей помирати.

Віра зронила:

— Вони були лише тубільцями...

Емілі Brent різко сказала:

— Чорні чи білі, вони наші брати.

Віра подумала: «Наші чорні брати... наші чорні брати. О, я зараз сміятимусь. У мене істерика. Я не в собі...»

Емілі Brent розмірковувала далі:

— Звичайно, деякі інші звинувачення були занадто неправдоподібні та просто смішні. Проти судді, наприклад, який лише

виконував свій обов'язок на державній посаді. І колишній поліцейський зі Скотленд-Ярду. І також мій випадок. — Вона на мить замовкла, а потім мовила: — Звісно, з огляду на обставини, я не збиралася нічого говорити минулого вечора. Ця тема не підходила для обговорення перед джентльменами.

— Справді?

Віра з цікавістю слухала. Міс Брент спокійно продовжувала:

— Беатрис Тейлор служила в мене. *Нечесна дівчина* — як виявилось пізніше. Я дуже помилилася в ній. Вона мала гарні манери, була дуже охайна та старанна. Я була дуже задоволена нею. Звичайно, усе це з її боку виявилось найсправжнісіньким лицемірством! Вона була розбещена дівчина, без моралі. Огидно! Минув деякий час, поки я дізналася, що вона, як тепер кажуть, «залетіла». — Вона замовкла, її тонкий носик зморщився у відразі. — Це стало великим шоком для мене. Її батьки також були порядні люди, які виховували її дуже суворо. Я рада сказати, що вони не потурали її поведінці.

Віра, пильно дивлячись на міс Брент, сказала:

— Що сталося?

— Природно, що я не тримала її навіть години під своїм дахом. Ніхто не скаже, що я потураю аморальній поведінці.

Віра тихо запитала:

— Що сталося... з нею?

Міс Брент відповіла:

— Порочне створіння, не вдовольнившись одним гріхом на совісті, вчинила ще один смертний гріх. Вона позбавила себе життя.

Віра прошепотіла, охоплена жахом:

— Вона вбила себе?

— Так, кинулася у річку.

Віра тремтіла.

Вона вдивлялася на спокійний тендітний профіль міс Брент.

— Що ви відчували, коли дізналися, що вона це зробила? Вам не було шкода? Ви не звинувачували себе? — спитала вона.

Емілі Брент випросталася:

— Я? Я не мала причин дорікати собі.

Віра сказала:

— Але якщо її призвела до цього ваша... суворість?

Емілі Брент відрубала:

— Її власний вчинок, її власний гріх — ось що призвело до цього. Якби вона поводитися, як порядна скромна молода жінка, нічого б такого не сталося.

Вона повернулася обличчям до Віри. У її очах не було ні докорів сумління, ні тривожності. Вони були суворі та самовдоволені. Емілі Brent сиділа на вершині Солдатського острова, упакована у свою броню доброчесності.

Стара діва похилого віку вже не була для Віри трохи смішною. Раптом вона стала жахливою.

II

Лікар Армстронг іще раз вийшов із їдальні на терасу.

Суддя сидів у кріслі, безтурботно дивлячись на море. Ломбард і Блор відійшли ліворуч, курили, але не розмовляли.

Як і раніше, лікар на мить завагався. Він зупинив погляд на судді Воргрейві. Він хотів із кимось порадитися. Він усвідомлював, що в судді проникливе логічне мислення. Та все ж вагався. Суддя Воргрейв міг добре мислити, але він був старшим чоловіком. За цих обставин Армстронг відчував, що йому потрібна енергійна людина.

Він зробив свій вибір.

— Ломбарде, я можу хвилюку поговорити з вами?

Філіп стрепенувся.

— Звісно.

Двоє чоловіків зійшли з тераси. Вони спустилися схилом до води. Відійшовши дуже далеко, щоб їх не чули, Армстронг сказав:

— Мені потрібно порадитися.

Ломбард звів брови. Він сказав:

— Мій любий друже, я нічого не тямлю в медицині.

— Ні, ні, я маю на увазі загальну ситуацію.

— А, тоді інша справа.

Армстронг сказав:

— Чесно, що ви думаєте про всю цю історію?

Ломбард хвилюку подумав. Тоді сказав:

— Змушує порозмислити, еге ж?

— Які ваші припущення щодо тієї жінки? Підтримуєте версію Блора?

Філіп випустив дим у повітря.

— Цілком прийнятна, якщо подумати.

— Точно.

Армстронг заговорив із полегшенням. Філіп Ломбард не був дурнем.

Ломбард продовжував:

— Тобто, допустимо можливість того, що містеру й місіс Роджерс успішно зійшло з рук убивство у свій час. І я не розумію, чому б і ні. Що саме, на вашу думку, вони вчинили? Отруїли стару леді?

Армстронг повільно казав:

— Могло бути простіше. Я запитував Роджерса сьогодні вранці, на що хворіла та міс Брейді. Його відповідь була інформативна. Немає потреби вдаватися в медичні деталі, але за певних форм серцевих проблем використовують амлінітрит. Коли стається напад, розбивають ампулу амлінітриту й дають хворому вдихати. Якщо ж амлінітрит не дати, наслідки швидко можуть бути фатальні.

Філіп Ломбард сказав задумливо:

— Як усе просто. Надто спокусливо.

Лікар кивнув.

— Так, нічого особливого не потрібно робити. Не треба діставати і використовувати миш'як, нічого такого... просто нічого не робиш! І Роджерс схопився вночі по лікаря, бо вони обоє були впевнені, що ніхто не зможе дізнатися.

— Та навіть якби хтось і дізнався, ніщо не могло би свідчити проти них, — додав Філіп Ломбард.

Раптом він спохмурнів:

— Звісно, це багато чого пояснює.

Армстронг здивовано глянув на нього:

— Даруйте?

Ломбард мовив:

— Я маю на увазі, це пояснює суть Солдатського острова. Є злочини, у яких неможливо викрити злочинців. Наприклад, Роджерси. Інший приклад — старий Ворґрейв, який вчинив убивство строго в межах закону.

Армстронг різко запитав:

— Ви вірите в ту історію?

Філіп Ломбард усміхнувся.

— О, так, вірю. Воргрейв убив Едварда Сетона, убив його так само, якби й насправді проколов кинджалом! Але він був достатньо розумний, щоб зробити це із суддівського крісла, у перуці та мантиї. Тому в звичайному порядку ви не можете змусити його відповісти за цей злочин.

Раптовий спалах, наче блискавка, промайнув у голові Армстронга.

— *Убивство в лікарні. Убивство на операційному столі. Безпечно — так, безпечно, як за кам'яною стіною.*

Філіп Ломбард говорив:

— Звідси — містер Оуен... Звідси — Солдатський острів!

Армстронг набрав повні груди повітря.

— Тепер ідемо далі. Яка справжня мета того, що всіх нас тут зібрали?

Філіп Ломбард сказав:

— А ви як думаєте?

Армстронг різко відповів:

— Повернімось на хвилину до смерті цієї жінки. Які можливі теорії? Роджерс убив її, боячись, що вона проговориться. Другий варіант: у неї здали нерви, і вона сама знайшла легкий вихід.

Філіп Ломбард сказав:

— Самогубство, еге ж?

— Що ви на це скажете?

Ломбард відповів:

— Могло б бути, *якби не смерть Марстона*. Два самогубства протягом дванадцяти годин трохи *занадто*, щоб прийняти це на віру! І якщо ви мені скажете, що Ентоні Марстон, молодий бугай без нервів і з курячими мізками, узяв собі до серця, що збив двох дітей, і свідомо зійшов із життєвого шляху, — сама думка про це сміхотворна. І, зрештою, як він дістав отруту? Наскільки мені відомо, ціанід калію не носять із собою у кишені жилета. Але це ваша парафія.

Армстронг сказав:

— Ніхто при здоровому глузді не носить ціанід калію. Це міг би зробити той, хто збирався знищити осине гніздо.

— Тобто затятий садівник або землевласник? Знову ж таки, не Ентоні Марстон. Мене вражає те, що ціанід треба якось пояснити. Або Ентоні Марстон мав на меті зробити собі щось іще до того, як він сюди прибув, і тому він приїхав підготовленим, або...

Армстронг поквапив його:

— Або що?

Філіп Ломбард вишкірив зуби:

— Чому змушувати мене це говорити? Коли ви самі вже майже сказали. Звісно, *Ентоні Марстона було вбито*.

III

Лікар Армстронг глибоко вдихнув.

— А місіс Роджерс?

Ломбард повільно мовив:

— Я міг би повірити в самогубство Ентоні (заледве), якби не місіс Роджерс. Я міг би повірити в самогубство місіс Роджерс (легко), якби не Ентоні Марстон. Я можу повірити, що Роджерс прибрав свою дружину — якби не раптова смерть Ентоні Марстона. Але те, що нам потрібно, — це теорія, щоб пояснити дві смерті, які відбулися швидко одна за другою.

Армстронг сказав:

— Я можу, мабуть, трохи допомогти вам щодо тієї теорії.

І він повторив те, що розповів йому Роджерс про зникнення двох маленьких порцелянових фігурок.

Ломбард кивнув:

— Так, маленькі порцелянові фігурки... Під час вечері минулого вечора їх було точно десять. А тепер є вісім, кажете ви?

Лікар Армстронг продекламував:

Десять солдатиків за вечерю сіли,
Удавився враз один — дев'ять залишилось.
Дев'ять солдатиків пізно спати вклались,
Не прокинувся один — вісім їх зосталось.

Двоє чоловіків дивилися один на одного. Філіп Ломбард вишкірився і викинув цигарку.

— Усе занадто добре сходиться, щоб бути збігом. Ентоні Марстон помирає через асфіксію чи захлинувшись учора після вечері, а матуся Роджерс міцно заснула.

— Отже? — запитав Армстронг.

Ломбард продовжував.

— Отже, є ще один солдат. Невідомий солдат! Містер Ікс! Містер Оуен! А. Н. Оуен! Якийсь невідомий псих на свободі!

— А! — Армстронг зітхнув із полегшенням. — Ви згодні. Але бачте, у чому проблема? Роджерс клявся, що на острові не було нікого, окрім нас і його з дружиною.

— Роджерс помиляється! Або, можливо, Роджерс бреше!

Армстронг похитав головою.

— Не думаю, що він бреше. Чоловік наляканий. Наляканий до божевілья.

Філіп Ломбард кивнув і сказав:

— Жодного моторного човна цього ранку. Усе сходиться. Тут знову проявилися домовленості містера Оуена. Солдатський острів буде ізолюваний, поки містер Оуен не закінчить свою роботу.

Армстронг зблід. Він сказав:

— Ви усвідомлюєте, що той чоловік, певно, шалений маніяк?

Філіп Ломбард заговорив із новими нотками в голосі:

— Є одна річ, про яку містер Оуен не подумав.

— Що це?

— Цей острів здебільшого є голою скелею. Ми без зусиль обшукаємо його. Ми швидко віднайдемо А. Н. Оуена, есквайра.

Лікар Армстронг застережливо сказав:

— Він небезпечний.

Філіп Ломбард засміявся:

— Небезпечний? Хто боїться великого вовка? *Я* буду небезпечний, коли схоплю його!

Він зупинився, а потім додав:

— Нам краще залучити Блора для допомоги. Він стане нам у пригоді. Жінкам краще не говорити. Щодо інших, генерал, здається, «тю-тю», а козир старого Воргрейва — майстерна бездіяльність. Ми втрюх упораємося з цією роботою.

Розділ восьмий

I

Блора легко було переконати. Він одразу ж погодився з їхніми аргументами.

— Ваша розповідь про порцелянові статуетки одразу ж міняє суть справи. Це справжнє божевільня! Та є ще дещо. Вам не здається, що Оуен планує виконувати все чужими руками, як і раніше?

— Поясніть докладніше!

— Я так гадаю, що після того шуму вчора ввечері Марстон нервує і випиває отруту. Роджерс, також наляканий, прикінчує свою дружину. Усе за планом Аноніма.

Армстронг похитав головою. Він нагадав про ціанистий калій. Блор погодився з ним.

— Так, я зовсім забув про це. Отруту зазвичай із собою не носять. Та як вона потрапила в склянку?

Ломбард сказав:

— Я про це думав. Марстон кілька разів наливав собі вчора ввечері. Між останнім і передостаннім разом був тривалий проміжок часу. У той час його склянка стояла на якомусь із столів. Здається, хоча я не впевнений, вона була на невеличкому столику біля вікна. Вікно було відчинене. Хтось міг влити в склянку дозу ціаніду.

Блор недовіжливо запитав:

— І ніхто з нас цього не помітив?

Ломбард сухо відказав:

— Ми були зосереджені на іншому.

— Так, це правда, — задумано сказав Армстронг. — Нам нанесли удар. Ми схвильовано ходили кімнатою. Ми сперечалися, обурювалися, думали про свої справи. Гадаю, таке *могло* статися.

Блор стелує плечима.

— Правда в тім, що, певно, так і сталося! Тому, джентльмени, берімося за роботу. Можливо, у когось із вас випадково є револьвер? Хоча надії мало.

— У мене є, — сказав Ломбард і торкнувся кишені.

Очі Блора широко розплющилися. Аж надто недбало він запитав:

— Ви завжди носите зброю із собою?
— Здебільшого. Я часто потрапляв у халепу, самі розумієте.
— Еге ж, — сказав Блор і додав: — Але навряд чи ви потрапляли в гіршу халепу, ніж зараз. Якщо на острові ховається безумець, у нього, мабуть, цілий арсенал, не кажучи вже про ніж чи пару кинджалів.
Армстронг закашлявся.
— Блоре, можливо, ви помиляєтеся. Багато божевільних убивць часто спокійні, непримітні люди. Милі в спілкуванні.
— Я не думаю, — сказав Блор, — що це саме така людина, лікарю Армстронг.

II

Троє чоловіків почали оглядати острів.
Завдання виявилось надзвичайно простим. На північно-західному узбережжі гладенькі скелі стрімко спускалися до моря.
На решті острова не було жодного деревця і майже не було рослинності. Трійця працювала обережно та методично, обходячи все, від найвищої точки аж до самої води, пильно розглядаючи щонайменшу нерівність у скелі, що могла приховувати вхід до печери. Але печер не було.
Оглядаючи узбережжя, вони нарешті підійшли до місця, де сидів генерал Макартур і задумливо вдивлявся в морську даль. То було спокійне місце, де чувся лише шум хвиль, що розбивалися об скелі. Старий сидів, випроставшись, і не зводив очей із небокраю.
Він не звернув уваги на прибулих шукачів. Його повна байдужість змусила їх почуватися якось незручно.
Блор подумав: «Це неприродно, схоже, наче він у трансі чи щось із ним не те».
Він відкашлявся і спробував почати розмову:
— Гарний тихий куточок ви собі знайшли, сер.
Генерал насупився. Він швидко глянув на гостей через плече й сказав:
— Залишилося так мало часу... так мало часу. Тому попрошу, щоб ніхто мене не турбував.
Блор добродушно відповів:

— Ми не потурбуємо вас. Просто робимо, так би мовити, екскурсію островом. Цікавимося, чи не міг тут хтось заховатися.

Генерал зиркнув спідлоба й сказав:

— Ви не розумієте... ви взагалі нічого не розумієте. Будь ласка, ідіть собі.

Блор відступив. Повернувшись до своїх супутників, сказав:

— Він божевільний... З ним краще взагалі не говорити.

— Що він вам сказав? — з цікавістю запитав Ломбард.

Блор знизав плечима.

— Щось про те, що залишилося не так багато часу, і він не хоче, щоб його турбували.

Лікар Армстронг спохмурнів і пробурмотів:

— Дивно це все...

III

Огляд острова було практично завершено. Троє чоловіків стояли на найвищій точці острова, вдивляючись на далеке узбережжя. На морі жодного човна. Вітер посилювався.

— Жодного рибальського човна, — сказав Ломбард. — Наближається шторм. Прокляття, звідси не видно села. Ми могли б подати сигнал чи щось придумати.

— Можна розкласти ввечері вогнище, — сказав Блор.

Ломбард нахмурився:

— Найстрашніше те, що все це, напевно, передбачено.

— Як саме, сер?

— Звідки мені знати? Можливо, сказали, що то розіграш. Нас висаджено на безлюдний острів. Жителям села сказали не звертати увагу на сигнали, і тому подібне. Можливо, їм розповіли про якесь парі. Якусь кляту дурну історію.

Блор нерішуче сказав:

— Гадаєте, вони на таке клюнули?

— Брехні легше повірити, ніж правді! Якби мешканцям повідали, що острів має бути ізолюваний, поки містер Оуен-Невідомий спокійно не переб'є усіх гостей, думаєте, вони повірили б?

Лікар Армстронг докинув:

— Є випадки, коли я сам собі не вірю. І все ж...

Філіп Ломбард вищирив зуби:

— І все ж... саме так. Ви самі це сказали, лікарю.

Блор дивився на воду.

— Гадаю, ніхто б тут не зміг спуститися, — мовив він.

Армстронг кивнув:

— Безперечно. Тут дуже стрімко. І де б він сховався?

— Можливо, у скелі є якась ущелина, — сказав Блор. — Якби ми мали човен, то обпливли б острів.

— Якби ми мали човен, — зауважив Ломбард, — ми б уже пливли звідси!

— Точно, сер.

Раптом Ломбард запропонував:

— Треба нам перевірити цю скелю. Існує лише одне місце, де може бути ущелина, — майже під нами. Якщо дістанете мотузку, то я спущуся, щоб перевірити.

— А чому б і ні, — погодився Блор. — Хоча на перший погляд це здається абсурдом. Піду пошукаю якусь мотузку.

Він швидко направився до будинку.

Ломбард дивився на небо. Хмари почали скупчуватися. Вітер посилювався.

Він глянув на Армстронга.

— Лікарю, щось ви дуже мовчазні. Про що ви думаєте?

— Цікаво мені знати, — сказав задумливо лікар, — наскільки саме старий Макартур... божевільний.

IV

Увесь ранок Віра була неспокійна. Вона уникала Емілі Brent, відчувачи до неї непереборну відразу.

Міс Brent сиділа за рогом будинку, сховавшись від вітру. Вона в'язала.

Щоразу, коли Віра згадувала її, їй ввижалося бліде обличчя утоплениці з волоссям, у якому заплутались морські водорості... Обличчя, колись гарненьке — а можливо, і безсоромно красиве — тепер уже недосяжне для жалю чи страху.

А Емілі Brent, незворушна й благочестива, сиділа та в'язала.

На головній терасі у високому кріслі, зсугулившись, сидів суддя Воргрейв. Голова наче втиснулась у шию.

Глянувши на нього, Віра наче бачила чоловіка на лаві підсудних — юнака зі світлим волоссям, блакитними очима й здивовано наляканим обличчям. Едвард Сетон. У її уяві вималювалася картинка, як старечими руками суддя надягає на голову чорну шапочку⁷ й починає читати вирок...

За якийсь час Віра повільно попрямувала до моря. Вона блукала вздовж узбережжя аж до дальнього кінця острова, де сидів самотній старий, вдивляючись у виднокрай.

Генерал Макартур заметушився, коли вона підійшла. Він повернув голову, в очах була дивна суміш сумніву та підозри. Це налякало Віру. Він пильно розглядав її якусь мить.

Вона подумала: «Дивно. Схоже, наче він знає...»

Нарешті генерал сказав:

— Ах, це ви! Ви прийшли...

Віра сіла поруч із ним.

— Вам подобається сидіти й дивитися на море?

Він ледь кивнув головою.

— Так, — сказав він. — Тут прегарно. Чудове місце, щоб чекати.

— Чекати? — різко повторила Віра. — Чого ви чекаєте?

Він тихо відповів:

— Кінця. Але, гадаю, ви й самі про це знаєте? Це ж правда, еге ж? Ми всі чекаємо тут кінця.

Віра невпевнено запитала:

— Що ви маєте на увазі?

— Ніхто з нас не залишить цей острів, — серйозно відповів генерал. — У цьому план. Звісно, ви ж це чудово знаєте. А чого ви, напевно, не розумієте — це відчуття полегшення.

Віра здивувалася:

— Полегшення?

— Так. Звичайно, ви ще дуже молода... і ще не розібралися з цим. Але зрозумієте! Полегшення — наче милість, коли ви знаєте, що скоро все закінчиться, що більше не доведеться нести свою ношу. Ви також це відчуєте, одного дня.

— Я вас не розумію, — промовила Віра хрипким голосом.

Її пальці конвульсивно заворушилися. Раптом Віра почала боятися цього тихого старого солдата.

Генерал Макартур задумливо сказав:

— Знаєте, я кохав Леслі, шалено кохав її...

— Леслі була вашою дружиною? — запитала Віра.

— Так, моя дружина... Я кохав її... я пишався нею. Вона була така вродлива... і така весела. — Він на мить замовк, а тоді продовжив: — Так, я кохав Леслі, тому так і вчинив.

— Ви маєте на увазі... — почала Віра й замовкла.

Генерал Макартур ледь кивнув.

— Тепер немає сенсу це заперечувати, коли ми всі мусимо померти. *Я послав Ричмонда на неминучу смерть. Я вважаю, у певному сенсі це було вбивство. Дивно. Убивство...* а я завжди був таким законослухняним громадянином! Але тоді мені це так не здавалося. Я не відчував каяття. Я подумав: «Оце йому по заслугах!». Але потім...

Віра різко спитала:

— А що потім?

Він невизначено похитав головою. Схоже, він був розгублений і пригнічений.

— Я не знаю. Я... не знаю. Усе стало по-іншому. Я навіть не знаю, чи здогадалася Леслі... Не думаю. Але, знаєте, я більше не впізнавав її. Вона сховалася від мене туди, де я не міг дістати її. Потім вона померла... і я зостався сам.

Віра повторила:

— Сам... сам... — І відлуння її голосу поверталось до неї, відбившись від скель.

Генерал сказав:

— Ви також будете радіти, коли прийде кінець.

Віра встала. Вона нервово сказала:

— Я не розумію, *що* ви маєте на увазі.

— *Знаю*, дитинко, я *знаю*.

— Ні. Ви взагалі не розумієте!

Генерал Макартур знову дивився на море. Здавалося, він уже забув про її присутність за його спиною.

Він м'яко й тихо мовив:

— Леслі...

V

Коли Блор повернувся із будинку з мотузкою через плече, то знайшов Армстронга на тому ж самому місці, де й залишив його. Той дивився у морську далину.

— Де містер Ломбард? — задихавшись, спитав Блор.

— Пішов перевірити чергову теорію, — байдуже відповів Армстронг. — Повернеться через хвилину. Слухайте, Блоре, я стривожений.

— Ми всі стривожені.

Лікар нетерпляче замахав рукою.

— Звичайно... звичайно... та я не про це. Я думав про старого Макартура.

— А що з ним, сер?

Армстронг похмуро відповів:

— Той, кого ми шукаємо, — безумець. *А як вам Макатур?*

— Думаєте, він убивця? — недовіжливо запитав Блор.

— Я б так не сказав. Безсумнівно, ні, — якимось невпевнено промовив Армстронг. — Але я не фахівець із психічних захворювань. Зрештою, я з ним не розмовляв. Я не вивчав його з такої точки зору.

Блор нерішуче додав:

— Він трохи того, так! Але я б не сказав, що...

Армстронг перервав його: здавалося, він опанував себе.

— Можливо, ви маєте рацію! До біса все це, хтось *мусить* ховатися на острові. О! От і Ломбард.

Вони ретельно прив'язали мотузку.

— Я лізтиму самотійно, — сказав Ломбард. — А ви чекайте, коли я різко потягну.

Хвилину чи дві вони стояли, спостерігаючи за Ломбардом. Блор зауважив:

— Лазить, як кішка.

Щось у його голосі видалося дивним.

— Гадаю, свого часу він займався альпінізмом, — сказав Армстронг.

— Можливо.

Вони знову трохи помовчали, а потім колишній інспектор запитав:

— Загалом він дуже дивний тип. Знаєте, що я думаю про нього?

— Що?

— Він — темна конячка.

Армстронг сказав задумливо:

— У якому сенсі?

Блор хмикнув, перш ніж відповісти:

— Точно не можу пояснити. Та я йому ані на краплю не довіряв би.

— Схоже, він веде життя, сповнене пригод.

— Закладаюся, деякі з його пригод дуже підозрілі. — Він зробив паузу. — Лікарю, ви взяли з собою револьвер?

Армстронг пильно подивився на нього:

— Я? О Боже, ні. Навіщо це мені?

— А навіщо це Ломбарду?

— Певно, звичка.

Блор гмикнув.

Раптом мотузка смикнулася. Якийсь час їм довелося міцно її тримати. А коли натяг послабився, Блор сказав:

— Звички є різні. Містер Ломбард, їдучи в глухомань, безсумнівно, бере з собою револьвер, так само, як і примус, і спальний мішок, і засіб від комарів. Але ця звичка не змусила його приволокти сюди все це. То тільки в книжках люди постійно носять при собі револьвери.

Лікар Армстронг розгублено похитав головою.

Вони нагнулися над обривом, щоб поглянути, як там Ломбард. Хоча пошуки були ретельні, та марні. Ломбард уже дістався краю обриву. Він витер піт із чола.

— Так, — сказав він. — Ситуація складна. Він або в будинку, або ніде.

VI

Будинок оглянули швидко. Спочатку вони обійшли господарські приміщення, а потім звернули увагу на сам будинок. На допомогу взяли складний ярд місіс Роджерс, який знайшли у буфеті на кухні. Але потайних схованок не виявилось. Усе було просто й невігадливо — сучасне планування без жодних ніш і тайників. Вони почали з першого поверху. Піднімаючись на другий поверх, через вікно побачили Роджерса, що ніс тацю з коктейлями на терасу. Ломбард мимохіть сказав:

— Чудова порода, хороший слуга. Продовжує виконувати свої обов'язки з безпристрасним обличчям.

— Роджерс — першокласний дворецький, маю віддати належне, — схвально додав Армстронг.

— Його дружина була чудова кухарка. Учорашня вечеря...

Вони увійшли в першу спальню.

П'ятьма хвилинами пізніше вони стояли на сходовому майданчику, дивлячись один на одного. Жодного сховку, там просто неможливо сховатися.

— А ці невеликі східці нагору? — зауважив Блор.

— Вони ведуть до кімнати прислуги, — відповів Армстронг.

— Ще мало б бути місце на горищі, — сказав Блор. — Для цистерн, резервуару для води, інших речей. Це найкраще місце для сховку й наш єдиний шанс.

І саме в цю мить вони почули якісь звуки, що доносилися згори. Хтось тихо ступав у них над головами.

Вони всі це почули. Армстронг схопив руку Блора. Ломбард застережливо підняв палець.

— Тихіше, слухайте!

Звуки пролунали знову. Хтось м'яко, крадучись, ходив над ними.

— Він у спальні. У кімнаті, де лежить тіло місіс Роджерс, — прошепотів Армстронг.

— Певно, — погодився Блор, — найкраще місце, де можна сховатися! Навряд чи хтось зайде туди. А тепер ходімо якомога тихіше.

Скрадаючись, вони почали підніматися сходами.

Зупинилися на невеличкому сходовому майданчику перед дверима спальні. Так, хтось там був. Підлога тихо поскрипувала.

— Уже! — пошепки скомандував Блор.

Він відчинив двері навстіж і кинувся всередину, двоє інших увірвалися за ним.

Усі троє завмерли.

У кімнаті стояв Роджерс, тримаючи в руках одяг.

VII

Першим прийшов до тями Блор.

— Даруйте, е-е-е, Роджерсе. Ми почули тут якийсь шум і подумали... гм... — Він затих.

Роджерс сказав:

— Пробачте, джентльмени. Я просто забираю свої речі. Сподіваюся, ви не заперечуватимете, якщо я переселюся в одну з вільних гостьових кімнат на нижньому поверсі? У найменшу кімнатку?

Він звертався до Армстронга, тому той відповів:

— Звичайно, звичайно. Продовжуйте.

Він намагався не дивитися на тіло, накрите простирадлом.

— Дякую, сер, — мовив Роджерс і вийшов із кімнати з оберемком одягу в руках. Він спустився сходами на другий поверх.

Армстронг підійшов до ліжка і, піднявши простирадло, подивився на мирне обличчя покійниці. Тепер на ньому не було страху. Воно вже нічого не виражало.

— Шкода, що я не взяв із собою свою лікарську валізу. Хотів би я знати, що то була за отрута. — Тоді він повернувся до своїх супутників. — Припиняймо пошуки. Чує моє серце, що ми нічого не знайдемо.

Блор намагався впоратися з прогоничами люка, що вів на низьке горище.

— Той чолов'яга рухається в біса тихо. Хвилину чи дві перед тим ми бачили його в садку. Ніхто з нас не чув, як він піднявся сходами.

— Напевно, це через наше припущення, що тут міг сховатися незнайомець, — сказав Ломбард.

Блор зник у темряві отвору. Ломбард дістав із кишені ліхтарик і поліз за ним.

Через п'ять хвилин троє спохмурнілих чоловіків стояли на сходовому майданчику й дивилися один на одного. Вони були брудні та покриті павутинням.

Крім них вісьмох, на острові не було жодної душі.

Розділ дев'ятий

I

Ломбард повільно промовив:

— Отже, ми помилялись — помилялись увесь цей час! Створили жах із забобонів і фантазій, і все через випадковість двох смертей!

Армстронг похмуро кинув:

— Проте знаєте, причини вагомі. Хай йому грець, та я таки лікар і дещо знаю про самогубства. Ентоні Марстон не був схожим на самогубця.

Ломбард висловив припущення:

— А це не міг би, скажімо, бути нещасний випадок?

Блор, якого це не переконало, хмикнув.

— Збіса дивний нещасний випадок, — пробурмотів він.

По короткій паузі Блор сказав:

— Щодо тієї жінки... — і замовк.

— Місіс Роджерс?

— Так. Чи міг би то бути нещасний випадок?

Філіп Ломбард здивувався:

— Нещасний випадок? Як саме?

Блор мав трішки зніяковілий вигляд. Його червоне, наче цеглина, обличчя, набрало насиченішого відтінку. Він невиразно промимрив:

— Послухайте, лікарю, ви ж начебто дали їй препарат.

Армстронг витріщився на нього.

— Препарат? Що ви маєте на увазі?

— Минулого вечора. Ви особисто розповідали, що дали їй щось для сну.

— А, ви про це? Так. Безпечне седативне.

— І що саме то було?

— Я дав їй невелику дозу тріоналу. Абсолютно нешкідливий препарат.

Блор іще більше побагровів. Він вів далі:

— Послухайте... я не думаю нічого такого, але... чи не ввели ви їй занадто велику дозу?

Лікар Армстронг спалахнув:

— Я не розумію, куди ви хилите.

Блор продовжував:

— Могло ж статися, що ви допустили помилку, чи не так? Таке часом трапляється.

Армстронг різко відповів:

— Я не вчинив нічого подібного. Таке припущення просто смішне. — Він замовк і холодно додав: — Чи ви підозрюєте, що я зробив це навмисно?

Філіп Ломбард втрутився:

— Послухайте, ви обидва, візьміть себе в руки. Не слід розкидатися обвинуваченнями.

Блор повторив:

— Я лише припускаю, що лікар міг помилитися.

Лікар Армстронг вимушено усміхнувся:

— Лікарі не можуть собі дозволити такі помилки, мій друже.

Блор іронічно докинув:

— Ця була б не перша, яку ви зробили, якщо вірити тому запису з грамофона!

Армстронг зблід. Філіп Ломбард сердито повернувся до Блора:

— Навіщо бути таким грубим? Ми всі тут в одному човні. Ми маємо бути зібраними. А як щодо вашого особистого лжесвідчення?

Блор зробив крок уперед, стиснувши кулаки. Він вимовив зі злістю:

— Лжесвідчення, хай йому грець! Це брудна брехня! Ви можете намагатися затулити мені рота, містере Ломбард, та мене також зацікавили кілька моментів, і один із них — щодо *вас*!

Ломбард звів брови:

— Щодо мене?

— Так. Я хочу знати, чому ви взяли з собою револьвер на розважальний світський візит?

Ломбард сказав:

— Хочете знати, чи не так?

— Так, хочу, містере Ломбард.

Неочікувано Ломбард промовив:

— Знаєте, Блоре, а ви не такий дурень, як здається.

— Можливо. То як же щодо револьвера?

Ломбард усміхнувся.

— Я взяв його з собою тому, що очікував на неприємності.

Блор підозріливо мовив:

— Ви нам цього не говорили минулої ночі.

Ломбард похитав головою.

— Ви намагались це від нас приховати? — наполягав Блор.

— Напевно, так, — сказав Ломбард.

— Ну ж бо, розповідайте.

Ломбард повільно почав:

— Я дав вам зрозуміти, що я сюди був запрошений так само, як і більшість інших. Це не зовсім правда. Власне, до мене звернувся один чоловічок, на прізвище Морріс. Він запропонував мені сто гіней, щоб я сюди приїхав і просто постежив; він сказав, що у мене репутація хорошої людини, яка потрапила у скрутну ситуацію.

— Що ж далі? — нетерпляче підганяв Блор.

Ломбард з усмішкою сказав:

— Це все.

Лікар Армстронг промовив:

— Звичайно ж, він вам більше розповів?

— Та ні, не розповів. Закрився, як молюск. Я міг погодитись чи відмовитись — так він і сказав. Я був у скрутному становищі. Я погодився.

Блор мав такий вигляд, наче це його не переконало. Він спитав:

— Чому ж ви нам цього не розповіли минулої ночі?

— Шановний... — Ломбард знизав своїми гострим плечима. — Звідки ж я міг знати, що подія вчорашньої ночі виявиться зовсім не тим, за чим від мене очікувалось постежити? Я прикип і розповів нейтральну історію.

Лікар Армстронг проникливо зазначив:

— А тепер... ви так не вважаєте?

Обличчя Ломбарда змінилось. Воно наче потемніло і скам'яніло. Він промовив:

— Так. Тепер вважаю, що я разом з усіма іншими в тому ж самому човні. Тих сто гіней були лише шматком сиру від містера Оуена, щоб заманити мене в пастку разом із вами.

Він повільно проказав:

— *Ми всі в пастці* — я вам присягаюсь! Смерть місіс Роджерс! Тоні Марстона! Хлопчики-солдатики, що зникають із обіднього столу!

О так, тут чітко відчувається рука містера Оуена... *та де ж, до біса, сам містер Оуен?*

Унизу урочисто задзвенів гонг, закликаючи на обід.

II

Роджерс стояв біля дверей їдальні. Він зробив крок чи два вперед, коли троє чоловіків спустилися сходами, і заговорив тихим низьким голосом:

— Сподіваюсь, обід буде приємним. Є холодна шинка та холодний язик, і я зварив картоплю. Ще є сир та печиво і трохи консервованих фруктів.

Ломбард сказав:

— Чудово. Отже, склад заповнений?

— Їжі — достатньо, сер, правда консервованої. Комора забита вщерть. На острові, сер, це обов'язково, маю сказати, бо часом трапляється бути відрізаним від материка на тривалий час.

Ломбард кивнув.

Роджерс бурмотів, проводжаючи їх трьох до їдальні:

— Мене хвилює, що Фред Нарракотт сьогодні не приплив. Це надзвичайно прикро, так би мовити.

— Так, — підтвердив Ломбард, — «надзвичайно прикро» — точно сказано.

До кімнати увійшла міс Brent. У неї щойно упав клубок вовни, і вона обережно змотувала його.

Сідаючи за стіл, вона зазначила:

— Погода змінюється. Вітер дуже потужний і на морі — піна.

Увійшов суддя Воргрейв. Він пересувався повільними рівномірними кроками. Кидав швидкі погляди на інших присутніх у їдальні. Промовив:

— У вас був активний ранок.

У його голосі було ледь чутно зловтіху.

Поспіхом зайшла Віра Клейторн. Вона була трішки захекана.

Швидко проговорила:

— Сподіваюсь, ви на мене не чекали. Я запізнилась?

Емілі Brent сказала:

— Ви не остання. Генерала ще немає.

Вони всілись за стіл.

Роджерс звернувся до міс Брент:

— Починатимете, мадам, чи чекатимете?

Віра промовила:

— Генерал Макартур сидить унизу біля моря. Не думаю, що він почув гонг, у всякому разі, — вона завагалась, — він трохи неуважний сьогодні, на мою думку.

Роджерс швидко сказав:

— Я піду туди й повідомлю, що обід готовий.

Лікар Армстронг підскочив.

— Я піду, — сказав він. — А ви всі починайте обідати.

Він залишив кімнату. Позаду він почув голос Роджерса:

— Вам холодний язик чи шинку, мадам?

III

П'ятьом людям за столом важко було спілкуватися. Надворі рвучкі пориви вітру то посилювалися, то стихали.

Віра ледь здригнулась і промовила:

— Насувається шторм.

Блор підтримав розмову:

— Учора в потягу з Плімута їхав старший чоловік. *Він* повторював, що насувається шторм. Неймовірно, як вони відчують погоду, ці старигани.

Роджерс ходив навколо столу й збирав посуд з-під м'яса.

Раптом він завмер із тарілками в руках.

Він промовив дивним переляканим голосом:

— Хтось біжить...

Вони всі це почули — хтось біжить терасою. Вони підвелися, спрямувавши погляди до дверей.

З'явився лікар Армстронг, швидко дихаючи.

Він промовив:

— Генерал Макартур...

— Мертвий! — вихопилося у Віри.

— Так, він — мертвий... — підтвердив Армстронг.

Настала тиша, німа тиша.

Семеро людей дивились одне на одного і не могли знайти слів.

IV

Шторм ударив саме в той момент, коли тіло старого чоловіка проносили крізь двері.

Усі стояли в холі.

Раптом почулося шипіння і гуркіт, і ринув дощ.

Коли Блор і Армстронг проходили повз сходи зі своєю ношею, Віра Клейторн різко розвернулась і пішла в порожню їдальню.

Там усе було так, як і залишили. Десертне блюдо стояло на серванті недоторканим.

Віра підійшла до столу. Там вона й стояла, коли хвилиною чи двома пізніше в кімнату увійшов Роджерс.

Він здригнувся, коли її побачив. У його очах завмерло запитання.

Він промовив:

— О, міс, я... прийшов подивитись...

Різким і звучним тоном, що здивував її саму, Віра сказала:

— Ви казали правду, Роджерсе. Погляньте самі. *Залишилось усього сім...*

V

Генерала Макартура поклали на його ліжко.

Зробивши останній огляд, Армстронг залишив кімнату й зійшов униз. Він побачив, що всі зібрались у вітальні.

Міс Brent в'язала. Віра Клейторн стояла біля вікна, дивлячись на зливу. Блор, випроставшись, сидів у кріслі, поклавши руки на коліна. Ломбард неспокійно ходив туди-сюди. У дальньому кінці кімнати суддя Воргрейв сидів у «дідусевому» кріслі з високою спинкою. Його очі були напівзаплющені.

Вони розплющились, коли в кімнату увійшов лікар. Він промовив виразним проникливим голосом:

— Що ж, лікарю?

Армстронг був дуже блідий. Він сказав:

— Сумнівів немає, що це не зупинка серця чи щось подібне. Макартура вдарили кийком або чимось схожим по потилиці.

Навколо почувся легкий гомін, але знову виразно зазвучав голос судді:

— Ви знайшли зброю, яку було застосовано?

— Ні.

— Проте ви впевненні у своєму висновку?

— Достатньо впевнений.

Суддя Воргрейв тихо проговорив:

— Тепер ми точно знаємо, що діється.

Не було сумніву в тому, хто керував ситуацією. Ще зранку Воргрейв сидів закутаний у кріслі на терасі, утримуючись від будь-якої діяльності. А тепер він із легкістю взяв командування на себе — позначилася вироблена роками звичка керувати. Він начебто головував у суді.

Прокашлявшись, він знову заговорив.

— Цього ранку, джентльмени, сидячи на терасі, я спостерігав за вашими діями. У мене не було сумніву в тому, *що* саме ви робили. Ви шукали невідомого вбивцю на острові?

— Саме так, сер, — сказав Філіп Ломбард.

Суддя продовжував.

— Ви дійшли, безсумнівно, того ж самого висновку, що й я, а точніше — що смерті Ентоні Марстона і місіс Роджерс не були випадковими й не були самогубствами. Також немає сумніву, що ви дійшли певного висновку щодо причин, з яких містер Оуен заманив нас на цей острів.

Блор хрипко сказав:

— Він божевільний! Скажений.

Суддя кашлянув.

— Майже безсумнівно. Та це не впливає на сам факт. Наше першочергове завдання — врятувати власне життя.

Армстронг промовив тремтячим голосом:

— На острові нікого немає, я вам кажу. *Нікого!*

Суддя потер підборіддя.

Він м'яко проговорив:

— У тому сенсі, що ви маєте на увазі, звісно, що немає. Я дійшов цього висновку вранці. Я міг би вам сказати, що ваші пошуки не дадуть результатів. Проте наполягаю на думці, що «містер Оуен» (назвемо його ім'ям, яке він сам собі обрав) *перебуває* на острові. Саме так. Припустімо, існує схема, що є не чим іншим, як здійсненням правосуддя над окремими особами за злочини, котрі правосуддя не може торкнутись, тоді *існує лише один спосіб, щоб*

утілити цю схему в життя. Містер Оуен міг потрапити на острів лише одним способом. Цілком зрозуміло. Містер Оуен — один із нас...

VI

— О ні, ні, ні...

Це Віра не витримала, майже застогнала. Суддя пильно подивився на неї.

Він сказав:

— Моя дорога леді, не час затуляти очі на факти. Ми всі у смертельній небезпеці. Один із нас — А. Н. Оуен. Із десяти людей, що прибули на цей острів, троє — точно не причетні. Ентоні Марстон, місіс Роджерс і генерал Макартур уже поза підозрою. Нас залишилось семеро. Із цих семи один, якщо можу так висловитись, — підставний солдатик.

Він зупинився й оглянувся навколо.

— Чи ви всі зі мною згодні?

Армстронг сказав:

— Звучить як фантастика, але, гадаю, ви маєте рацію.

Блор підтримав його:

— У цьому немає сумніву. І, якщо дозволите, я маю одну ідею...

Квапливий жест руки судді Воргрейва зупинив його. Суддя тихо промовив:

— Ми до цього ще повернемося. На даний момент я лиш маю бажання встановити, чи ми всі згодні з цим фактом.

Емілі Brent, досі в'яжучи спицями, докинула:

— Ваші аргументи здаються логічними. Згодна, що один із нас одержимий дияволом.

Віра пробурмотіла:

— Не можу в це повірити... не можу...

Воргрейв сказав:

— Ломбард?

— Згоден, сер, цілковито.

Суддя задоволено кивнув головою і продовжив:

— Тепер розгляньмо докази. Для початку, чи є причини підозрювати когось зокрема? Містере Блор, здається, ви маєте що сказати.

Блор важко дихав. Він заявив:

— У Ломбарда є револьвер. Він не сказав правду... минулої ночі. Він у цьому зізнався.

Філіп Ломбард презирливо посміхнувся і сказав:

— Схоже, є потреба ще раз пояснити.

І він це зробив, розповідаючи коротко й стисло.

Блор різко заперечив:

— А як доведете? Немає нічого, що б підтвердило вашу розповідь.

Суддя кашлянув.

— На жаль, — прорік він, — ми всі в такому становищі. Можемо покладатись лише на власні слова.

Він нахилився вперед:

— Жоден із вас іще досі не зрозумів, наскільки ця ситуація виняткова. Як на мене, є лиш один хід дій, який можна застосувати. Чи є хтось, кого ми можемо виключити зі списку підозрюваних, зважаючи на ті докази, які в нас є?

Лікар Армстронг швидко промовив:

— Я — знана людина в професійних колах. Лише думка про те, що мене можуть підозрювати у...

Знову жестом руки суддя зупинив мовця до того, як він зміг завершити фразу. Суддя Воргрейв заговорив своїм тихим чітким голосом:

— Я також — знана людина! Проте, мій дорогий сер, це нічого не доводить! Бувало, і лікарі втрачали глузд. Судді втрачали глузд. Також, — додав він, дивлячись на Блора, — і полісмени!

Ломбард сказав:

— У будь-якому разі, гадаю, жінок ви не братимете до уваги.

Брови судді піднялись. Він промовив своїм славнозвісним «їдким» тоном, що був добре відомий адвокатам:

— Чи правильно я зрозумів, що ви вважаєте, нібито жінки не можуть бути охоплені манією вбивства?

Ломбард роздратовано відповів:

— Звичайно, я так не вважаю. Однак здається неможливим...

Він замовк. Суддя Воргрейв тим же тонким незадоволеним голосом звернувся до Армстронга:

— Як я зрозумів, лікарю Армстронг, жінка спроможна була нанести удар, що убив Макартура?

Лікар спокійно відповів:

— Цілковито спроможна — маючи відповідний інструмент, такий як гумовий кийок чи палицю.

— Чи потрібно для цього прикласти надмірну силу?

— Зовсім ні.

Суддя Воргрейв покрутив своєю, схожою на черепашачу, шиєю. І сказав:

— Інші дві смерті настали внаслідок введення медикаментів. Це, ніхто не суперечитиме, може легко бути заподіяно особою із найслабшою фізичною силою.

Віра сердито крикнула:

— Гадаю, ви збожеволіли!

Він повільно обернувся, доки його очі не зупинилися на ній. Це був безпристрасний погляд чоловіка, що звик вершити людські долі. Вона подумала: «Він дивиться на мене як на... на підвид людини. І... — ця думка її саму здивувала, — я йому не подобаюсь!»

Розміреним тоном суддя продовжував:

— Дорога моя юна леді, спробуйте контролювати свої емоції. Я вас ні в чому не звинувачую. — Він схилив голову до міс Брент. — Сподіваюсь, міс Брент, вас не ображають мої наполягання на тому, що ми *всі* рівноцінно під підозрою.

Емілі Брент продовжувала в'язати спицями. Вона не підвела очей. Холодним тоном вона промовила:

— Сама думка, що мене можуть звинуватити в тому, що я забрала життя ближнього свого, не говорячи про життя трьох ближніх своїх, — звичайно, є абсурдною для будь-кого, хто мене знає. Проте я розумію і той факт, що ми одне для одного — лише незнайомці, і за таких обставин ніхто не може бути звільнений від підозр без беззаперечних доказів. Як я вже говорила, між нами — диявол.

Суддя сказав:

— То ми всі дійшли згоди. Не відбудеться жодного звільнення від підозри на основі лиш особистісних характеристик чи посад.

Ломбард промовив:

— Як щодо Роджерса?

Суддя подивився на нього, не кліпаючи.

— Що саме щодо нього?

Ломбард сказав:

— Що ж, як на мене, Роджерс здається поза підозрою.

Суддя Ворґрейв спитав:

— Власне, з яких причин?

Ломбард пояснив:

— По-перше, йому не вистачає інтелекту. А по-друге, його дружина — одна із жертв.

Важкі брови судді знову поповзли вгору. Він промовив:

— Свого часу, молодий чоловіче, переді мною поставало кілька людей, що були звинувачені в убивстві своїх дружин і визнані винними.

— О! Я погоджуюся. Убивство дружини — цілковито можливе, навіть, можна сказати, природне! Проте не це конкретно! Можу повірити, що Роджерс убив свою дружину, бо боявся, що вона не витримає і його викаже, чи тому, що він її недолюблював, чи тому, що хотів поєднати долю із молодшою панянкою. Та не можу уявити його як схибленого містера Оуена, що втілює божевільну справедливість і починає з власної дружини, караючи за злочин, скоєний ними обома.

Суддя Ворґрейв сказав:

— Ви берете чутки за докази. Ми не знаємо, чи змовлялись Роджерс із дружиною вбити свого роботодавця. Це може бути хибне твердження, зроблене для того, щоб Роджерс здавався у тій самій позиції, що й ми. Переляк місіс Роджерс минулої ночі міг бути пов'язаний із тим, що вона зрозуміла, що її чоловік психічно нестабільний.

Ломбард кивнув:

— Що ж, хай буде по-вашому. А. Н. Оуен — один із нас. Без винятків. Ми всі годимося для цієї ролі.

Суддя Ворґрейв завершив:

— Я переконаний, що не може бути жодних винятків, зважаючи на *характер, посаду чи спроможність*. Що нам зараз потрібно розглянути — це можливість виключення однієї або двох осіб, спираючись на *факти*. Простіше, чи є поміж нас одна чи більше осіб, що не могли дати ціанід Ентоні Марстону або надмірну дозу снодійного місіс Роджерс, і хто не мав можливості нанести удар, котрий убив генерала Макартура?

Насуплене обличчя Блора проясніло. Він нахилився вперед.

— Нарешті ви заговорили по суті, сер! — сказав він. — Це вже щось! Ну ж бо. Що стосується молодого Марстона то, гадаю, тут нічим

допомогти. Уже припускалось, що хтось чужий підсипав йому щось у склянку перед тим, як він наповнив її останній раз. Але людина, що перебувала власне в кімнаті, упоралась би з цим надзвичайно легко. Не пам'ятаю, чи Роджерс був присутній, та решта з нас могли б це зробити.

Він зробив паузу, потім продовжив:

— Якщо взяти місіс Роджерс. В очі тут впадають її чоловік і лікар. Кожен із них міг би це зробити так легко, як моргнути...

Армстронг скочив на ноги. Він аж тремтів.

— Я протестую... на це немає жодних підстав! Присягаюсь, що доза, яку я дав тій жінці, була абсолютно...

— Лікарю Армстронг!

Тихий невдоволений голос був переконливим. Лікар різко замовк посеред речення. Тихий холодний голос продовжував:

— Ваше обурення є природним. Проте погодьтесь, що ми маємо подивитися фактам в обличчя. Ви або Роджерс *могли б* дати фатальну дозу з легкістю. А зараз розгляньмо позиції інших присутніх. Які шанси були в мене, в інспектора Блора, у міс Brent, у міс Клейторн, у містера Ломбарда для введення отрути? Чи хтось із нас може бути цілком і повністю виключений? — Він затих. — Гадаю, ні.

Віра сердито сказала:

— Я й близько не була біля цієї жінки! Ви всі можете це засвідчити.

Суддя Ворґрейв зачекав хвилину, потім промовив:

— Якщо мені не зраджує пам'ять, то маємо перед собою певні факти, і прошу мене виправити, якщо я помиляюсь. Ентоні Марстон поклав місіс Роджерс на диван, і містер Ломбард і лікар Армстронг підійшли до неї. Лікар відіслав Роджерса по бренді. Потім виникло питання, звідкіля линує голос, який ми щойно почули. Ми всі попрямували до сусідньої кімнати, окрім міс Brent, що залишилась у цій кімнаті, наодинці з непритомною жінкою.

Щоки Емілі Brent стали трішки яскравішими. Вона припинила в'язати. І сказала:

— Це нечувано!

Безжалісний тихий голос продовжував:

— Коли ми повернулись до цієї кімнати — ви, міс Brent, схилялись над жінкою на дивані.

— Чи звичайна людяність є злочином?

Суддя Воргрейв сказав:

— Я лише встановлюю факти. Тоді Роджерс увійшов у кімнату з бренді, до якого він із легкістю міг би щось додати перед тим, як увійти. Жінці дали бренді, і невдовзі по цьому її чоловік і лікар Армстронг допомогли їй дістатись ліжка, де лікар Армстронг дав їй седативне.

Блор промовив:

— Саме так усе й було. Абсолютно. І цей факт звільняє суддю, містера Ломбарда, мене та міс Клейторн.

Його голос був звучним і тріумфальним. Суддя Воргрейв, зиркнувши на нього холодним оком, пробурмотів:

— Гм, чи це так? Ми маємо взяти до уваги *всі можливі варіанти*.

Блор дивився у порожнечу. Він промовив:

— Я вас не розумію.

Суддя Воргрейв сказав:

— Угорі у своїй кімнаті лежить місіс Роджерс. Седативне, яке їй дали, починає працювати. Вона трохи сонлива й дуже поступлива. Припустимо, що в цей момент хтось стукає у двері й приносить їй пігулку чи мікстуру зі словами: «Лікар сказав вам прийняти це». Чи ви можете на хвилинку уявити, що вона покійно не проковтнула б це, двічі не задумуючись?

Настала тиша. Блор переставив ногу й насупився. Філіп Ломбард заперечив:

— Я не повірю в це ні на хвилину. До того ж, ніхто не полишав цієї кімнати кілька годин після того. Тоді настала смерть Марстона і було не до того.

Суддя промовив:

— Хтось міг би залишити свою кімнату... пізніше.

Ломбард запротестував:

— Тоді там був би Роджерс.

Лікар Армстронг ворухнувся.

— Ні, — сказав він. — Роджерс спустився вниз, щоб прибрати в їдальні та буфетній. Будь-хто міг би пройти нагору в кімнату жінки непоміченим.

Емілі Брент промовила:

— Звичайно ж, жінка на той час уже б заснула під дією ліків, які ви їй дали?

— Скоріш за все — так. Але не напевно. Доки ви не приписали ліків пацієнтам кілька разів, ви не можете бути впевнені, як вони на них відреагують. Деколи пройде достатньо часу, доки седативне почне діяти. Усе залежить від особистої сприйнятливості пацієнта до певних ліків.

Ломбард усміхнувся:

— Звичайно, *ви так би* сказали. Усе у ваших інтересах... еге ж?

Обличчя Армстронга знову потемніло від злості.

Та знову безпристрасний холодний голос не дав йому розкрити рота.

— Нічого хорошого не буде від взаємних обвинувачень. Нам потрібно звертати увагу лише на факти. Уже встановлено, гадаю, що є така можливість, як я вже згадував у загальних рисах. Я згоден, що ця можливість невисока; проте залежить від того, ким саме є ця особа. Поява міс Брент чи міс Клейторн із таким дорученням не здивувала б пацієнта. Я згоден, що поява мене чи містера Блора, чи містера Ломбарда була б, м'яко кажучи, дивною, та я все-таки вважаю, що цей візит не викликав би жодних серйозних підозр.

Блор промовив:

— І *куди* це нас привело?

VII

Суддя Воргрейв, потираючи губи з безстороннім і порожнім виразом обличчя, вів далі:

— На цей момент ми розглянули друге вбивство і встановили, що жоден із нас не може бути цілковито звільненим від підозри.

Він зробив паузу й знову продовжив:

— Час почати розгляд смерті генерала Макарура. Вона настала цього ранку. Я попрошу кожного, хто вважає, що в нього є алібі, пояснити все в деталях. Особисто я волів би відзначити, що в мене немає справжнього алібі. Я провів ранок, сидячи на терасі й застигши в одній позі, як це буває. Я сидів у тому кріслі на терасі впродовж усього ранку, доки не продзвенів гонг, проте можу припустити, що були проміжки часу цього ранку, коли мене ніхто не бачив і впродовж

яких я мав би змогу зійти вниз до моря, убити генерала й повернутись до свого крісла. Те, що я не полишав тераси, можу стверджувати лише на словах. Зважаючи на обставини — цього не достатньо. Мають бути докази.

Блор сказав:

— Я був із містером Ломбардом і містером Армстронгом увесь ранок. Вони підтвердять.

Лікар Армстронг зауважив:

— Ви пішли в будинок по мотузку.

Блор погодився:

— Звичайно, ходив. Пішов туди й одразу назад. Ви знаєте, що саме так і було.

Армстронг сказав:

— Вас довго не було...

Блор почервонів:

— Що, до біса, ви цим хочете сказати, лікарю Армстронг?

Армстронг повторив:

— Я лише сказав, що вас довго не було.

— Мені ж потрібно було її знайти, чи не так? За одну хвилину моток мотузки в руках не з'явиться.

Суддя Ворґрейв сказав:

— У час відсутності інспектора Блора ви обоє, джентльмени, були разом?

Армстронг заговорив із запалом:

— Авжеж. Тобто Ломбард відійшов на кілька хвилин. Та я залишався на місці.

Ломбард промовив із усмішкою:

— Я хотів протестувати можливість передачі сигналів за допомогою дзеркала, щоб зв'язатись із материком. Хотів знайти найкращу точку. Мене не було лише хвилину чи дві.

Армстронг кивнув. Він сказав:

— Усе правильно. Не так довго, щоб скоїти вбивство, запевняю вас.

Суддя поцікавився:

— Хтось із вас глянув на годинник?

— Власне — ні.

Філіп Ломбард здвигнув плечима:

— Я не мав його при собі.

Суддя розмірено проказав:

— «Хвилина чи дві» — розпливчастий вислів.

Він повернув голову до стрункої постаті з в'язанням на колінах.

— Міс Брент?

Емілі Брент сказала:

— Я ходила на прогулянку із міс Клейторн до вершини острова.

Потім я сиділа на терасі на сонці.

Суддя промовив:

— Не думаю, що я вас там бачив.

— Ні, я була за рогом будинку, зі сходу. Там не так вітряно.

— І ви там сиділи до обіду?

— Так.

— Міс Клейторн?

Віра відповіла чітко й з готовністю:

— Я була з міс Брент рано-вранці. Опісля я трішки побродила навколо. Потім спустилась і поспілкувалась із генералом Макартуром.

Суддя Ворґрейв перервав її:

— О котрій це було?

Віра вперше висловлювалась туманно. Вона сказала:

— Я не знаю. Приблизно за годину до обіду, гадаю... чи, можливо, менше.

Блор запитав:

— Це було до того, як ми з ним розмовляли, чи опісля?

Віра сказала:

— Я не знаю. Він... повадився дивно.

Вона здригнулась.

— У якому сенсі дивно? — допитувався суддя.

Віра промовила тихим голосом:

— Він сказав, що ми всі помremo... сказав, що він чекає кінця.

Він... він мене налякав...

Суддя кивнув. Він спитав:

— Що ви робили потім?

— Повернулась до будинку. Потім, незадовго до обіду, я знову вийшла надвір і пішла за будинок. Мені було неспокійно весь день.

Суддя Ворґрейв потер підборіддя. Сказав:

— Залишається Роджерс. Хоча я маю сумнів, що його свідчення доповнять те, що нам уже відомо.

Роджерс, що постав перед судом, небагато розповів.

Увесь ранок він був зайнятий роботою по дому й приготуванням обіду. Він виніс коктейлі на терасу перед обідом, а потім пішов переносити свої речі з горища до іншої кімнати. Він не дивився у вікно вранці й не бачив нічого, що могло стосуватися смерті генерала Макартура. І міг би заприсягтись, що на обідньому столі було вісім порцелянових фігурок, коли він накривав його до обіду.

Після свідчень Роджерса запала тиша.

Суддя Воргрейв прокашлявся.

Ломбард пробурмотів до Віри Клейторн:

— Зараз прозвучить заключна промова судді!

Суддя мовив:

— Ми дослідили обставини цих трьох смертей у міру наших можливостей. Хоча є імовірність того, що в деяких випадках окремі особи непричетні, ми не можемо з упевненістю сказати, що когось із нас можна повністю звільнити з-під підозри. Я не відступаю від свого переконання в тому, що одна особа із семи, що зібрались у цій кімнаті, — небезпечний і, ймовірно, божевільний злочинець. У нас немає жодних доказів щодо того, хто саме це може бути. Усе, що ми можемо зробити на цьому етапі, — з'ясувати, до яких дій нам потрібно вдатись, щоб зв'язатись із материком і попросити допомоги, та в разі, якщо допомога затримуватиметься (що надзвичайно ймовірно, зважаючи на стан погодних умов), яких заходів ми можемо вжити, щоб гарантувати свою безпеку.

Попрошу всіх ретельно це обдумати й висунути пропозиції, що спадуть вам на думку. А крім того, прошу всіх бути насторожі. Досі робота вбивці була нескладною, бо його жертви нічого не підозрювали. З цього моменту нашим завданням буде підозрювати кожного посеред нас. Заздалегідь попереджений — заздалегідь озброєний. Не ризикуйте та будьте пильні до небезпеки. Це все.

Філіп Ломбард пошепки пробурмотів:

— Засідання суду закрито...

Розділ десятий

I

— Ви в це вірите? — запитала Віра.

Вона та Філіп Ломбард сиділи на підвіконні у вітальні. Надворі лив дощ і свистів вітер потужними поривами, від яких здригались віконні рами.

Філіп Ломбард злегка відкинув голову вбік перед тим, як відповісти. Потім перепитав:

— Ви маєте на увазі, чи вірю я в те, що старий Воргрейв мав рацію, коли говорив, що це один із нас?

— Так.

— Важко сказати. Логічно, бачите, він має рацію, проте...

Віра підхопила:

— Проте це здається неймовірним!

Філіп Ломбард скривився.

— Взагалі все це — неймовірне! Та по смерті Макартура в одному ми можемо бути впевненими. Не виникає запитань про нещасні випадки чи самогубства. Це — безумовно вбивство. На цей момент — три вбивства.

Віра здригнулась. Вона сказала:

— Це наче нічне жахіття. У мене таке відчуття, що такі речі *не можуть* відбутися.

Він відповів із розумінням:

— Знаю. Наче в будь-яку мить постукають у двері й принесуть ранковий чай.

Віра сказала:

— Як хочеться, щоб так сталося!

Філіп Ломбард похмуро промовив:

— Так, але цього не станеться! Ми всі у цьому сні! І ми повинні бути насторожі з цього моменту.

Віра спитала, притишивши голос:

— Якщо... якщо *це* один із них... то хто, на вашу думку?

Філіп Ломбард раптом усміхнувся. Він сказав:

— Як я розумію, ви нас двох виключаєте? Власне, добре. Я напевно знаю, що це не я, і мені не подобаються ті божевільні історії, які вони про вас розповідають, Віро. Ви справляєте враження найбільш розсудливої та врівноваженої дівчини з усіх, що я зустрічав. Я би поставив свою репутацію на захист вашого світлого розуму.

Криво усміхнувшись, Віра промовила:

— Дякую.

Він додав:

— Ну ж бо, міс Віро Клейторн, ви не маєте бажання віддячити мені таким же компліментом?

Віра хвилинку повагалась, потім сказала:

— Ви визнали, що не маєте людське життя за щось святе, та попри це, я не вірю, що ви... той чоловік, який надиктував цей грамофонний запис.

Ломбард промовив:

— Саме так. Якби я вчинив одне чи більше вбивств, то зробив би так лише в тому разі, якщо мав би з них якийсь зиск. Ця масова зачистка не в моєму стилі. Гаразд, то ми себе виключаємо й концентруємось на наших п'яти однокамерниках. Котрий із них А. Н. Оуен? Що ж, просто вгадуючи і не маючи більш на що опиратись, я би вказав на Ворґрейва!

— О! — здивовано промовила Віра. Вона подумала хвилинку чи дві й потім спитала: — Чому?

— Важко сказати точно. Можна почати з того, що він старий чоловік, який керував судом роками. Іншими словами, він грався у всемогутнього бога багато місяців у році. З часом це мало б на нього вплинути. У нього була можливість відчувати себе всесильним, відчувати себе людиною, що мала владу над життям і смертю... і, можливо, у його мозку щось зламалось і він забажав піти на крок далі — стати катом і всесильним суддею в одному.

Віра повільно проказала:

— Так, гадаю, таке *можливо*...

Ломбард поцікавився:

— На кого б ви вказали?

Без вагань Віра відповіла:

— Лікар Армстронґ.

Ломбард тихо свиснув.

— Лікар, справді? Знаєте, його я поставив би останнім.

Віра похитала головою.

— Ой ні! Дві смерті настали внаслідок отруєння. Це вказує на лікаря. А також не можна забувати той факт, що єдине, у чому ми абсолютно впевнені, — це те, що місіс Роджерс прийняла снодійне, яке *він* їй дав.

Ломбард погодився:

— Так, це правда.

Віра наполягала:

— Якби лікар з'їхав із глузду, пройшло б чимало часу, допоки хто-небудь це запідозрив. І лікарі дуже багато працюють, з великим навантаженням.

Філіп Ломбард сказав:

— Так, але я маю сумнів, що він міг убити Макартура. Він би не встиг протягом того короткого часу, коли я його залишив самого, — ні, якщо б він не біг туди і назад, а я сумніваюсь, що він достатньо тренований, щоб таке зуміти й щоб по ньому не було помітно.

Віра припустила:

— Він не робив цього в той час. У нього була можливість зробити це пізніше.

— Коли?

— Коли він пішов кликати генерала до обіду.

Філіп знову м'яко свиснув. Він сказав:

— То ви гадаєте, він це скоїв? Дуже холоднокровно.

Віра роздратовано відповіла:

— Чим він ризикував? Він тут єдина особа з медичними знаннями. Він може присягтись, що тіло було мертвим щонайменше годину, і хто йому перечитиме?

Філіп замислено поглянув на неї.

— Знаєте, — сказав він, — це дуже слухна думка. Цікаво мені...

II

— Хто це, містере Блор? Ось що мені потрібно знати. Хто це?

Обличчя Роджерса було напруженим. У руках він стискав шматок шкіри для полірування.

Колишній інспектор Блор сказав:

— Хороше запитання, чоловіче!

— Один із нас, як сказав його світлість. Котрий? Оце я хочу знати. Що за біс у людській подобі?

— Ми всі це хочемо довідатись.

Роджерс різко втрутився:

— Та ви маєте щодо цього власну думку, містере Блор. Маєте, чи не так?

— Мабуть, маю, — повільно проказав Блор. — Але це не означає, що я у цьому впевнений. Можливо, я помиляюсь. Усе, що я можу сказати, — це, як мені здається, надзвичайно холоднокрровна людина... таки надзвичайно холоднокрровна людина.

Роджерс витер піт із чола. Хрипко промовив:

— Усе це наче нічне жахіття.

Блор сказав, із цікавістю на нього поглядаючи:

— А у вас яка щодо цього думка, Роджерсе?

Дворецький похитав головою. Знову прохрипів:

— Не знаю. Нічого не знаю. І це мене найбільше лякає. Не мати жодної гадки...

III

Лікар Армстронг напружено твердив:

— Ми повинні забиратися звідсіля... повинні... повинні! За будь-яку ціну!

Суддя Воргрейв задумливо визирав у вікно в кімнаті для куріння. Переминаючи в руках ланцюжок від окулярів, він озвався:

— Я не проголошую себе провісником погоди. Та вимушений сказати, що навряд чи човен дістанеться до нас, навіть якщо б хтось знав про наше становище, раніш як за двадцять чотири години, і це лише в разі, якщо вщухне вітер.

Лікар Армстронг закрив обличчя руками й застогнав.

Він сказав:

— А в цей час нас усіх можуть убити у власному ліжку?

— Сподіваюсь — ні, — запевнив суддя Воргрейв. — Я маю намір вжити всіх можливих запобіжних заходів, щоб цьому завадити.

У лікаря Армстронга промайнула думка, що такі старі чоловіки, як суддя — набагато живучіші, ніж молодші. За свою професійну кар'єру

він часто дивувався такому факту. І ось він сам, молодший від судді, можливо, років на двадцять, але зі значно нижчим рівнем почуття самозбереження.

Суддя Воргрейв роздумував:

«Убити у власному ліжку! Ці лікарі всі однакові — мислять за допомогою *кліше*. Цілковито банальний розум».

Лікар нагадав:

— Уже є три жертви, не забувайте.

— Авжеж. Та ви не забувайте, що вони не були готові до нападу.

Ми — попереджені.

Лікар Армстронг гірко заперечив:

— Що ми можемо зробити? Раніше чи пізніше...

— Гадаю, — сказав суддя Воргрейв, — є кілька речей, які ми можемо зробити.

Армстронг додав:

— Ми навіть не маємо гадки, хто це...

Суддя потер підборіддя і пробурмотів:

— О, знаєте, я б так не сказав.

Армстронг вступився у нього:

— Ви маєте на увазі, що *знаєте*?

Суддя Воргрейв промовив обережно:

— Якщо брати до уваги докази, що є обов'язковими в суді, то маю зізнатись: у мене їх немає. Але я помітив, переглядаючи усю цю справу, що все доволі чітко вказує на певну особу. Так, я так думаю.

Армстронг вступився у нього знову.

Він сказав:

— Я не розумію.

IV

Міс Брент була у своїй спальні нагорі.

Вона взяла Біблію і присіла біля вікна.

Розгорнула її. Потім, після хвилинного вагання, відклала і підійшла до туалетного столика. Із шухляди вона витягла маленький записник у чорній обкладинці.

Розгорнула його й почала писати:

«Сталося жахливе. Генерал Макартур — мертвий (його кузен одружений із Елсі Макфірсон). Немає сумніву, що це було вбивство. Опісля обіду суддя виголосив надзвичайно цікаву промову. Він переконаний, що убивця — один із нас. Це означає, що один із нас одержимий дияволом. Я це й підозрювала. Хто з нас? Вони всі це запитують у себе. Лише я знаю...»

Якийсь час вона сиділа непорушно. Її погляд став невиразним і туманним. Її пальці п'яно хапалися за олівець. Великими буквами, тремтяче й незв'язно, вона написала:

ІМ'Я УБИВЦІ — БЕАТРИС ТЕЙЛОР...

І заплющила очі.

Раптом, здригнувшись, вона прокинулась. Подивилась у записник. Зі злісним окликом втупилась у розмиті та криво нашкрябані букви останнього речення.

Вона тихо проговорила:

— Це я написала? Я? *Напевно, я втрачаю глузд...*

V

Шторм подужчав. Вітер бився об стіну будинку.

Усі були у вітальні. Вони сиділи, в'яло тулячись до купи. І нишком спостерігали одне за одним.

Усі підхопились, коли Роджерс приніс тацю з чаєм. Він спитав:

— Зсунути штори? Так буде трішки веселіше.

Отримавши згоду, він зсунув штори та увімкнув лампи. Кімната справді повеселішала. Тіні розсіялись. Авжеж, до завтра шторм ущухне, і хтось прибуде... човен припливе...

Віра Клейторн промовила:

— Наліте чаю, міс Брент?

Старша жінка відповіла:

— Ні, налийте ви, люба. Чайник такий важкий. А я загубила два мотки сірої вовни. Так дратує.

Віра попрямувала до чайного столика. Почулось бадьоре брязкання та дзеленчання порцеляни. Усе повернулось до нормального стану.

Чай! Хай буде благословенний звичайний післяобідній чай! Філіп Ломбард сказав щось веселе. Блор відповів. Лікар Армстронг розповів

смішну історію. Суддя Воргрейв, який зазвичай ненавидів чай, схвально посьорбував.

У цю розслаблену атмосферу увійшов Роджерс.

І Роджерс був засмучений. Він промовив знервовано й не до речі:

— Перепрошую, сер, та чи знає хтось, що сталося із шторкою у ванній?

Ломбард різко підвів голову:

— Шторка у ванній? Що, до біса, ви маєте на увазі, Роджерсе?

— Її немає, сер, зникла. Я обходив усе й зсував штори, і та, що в туа... ванній, щезла.

Суддя Воргрейв запитав:

— Вона вранці там була?

— О так, сер.

Блор поцікавився:

— А яка вона?

— Багряна, із промасленого шовку, сер. У тон із кахлями.

Ломбард сказав:

— І зникла?

— Зникла, сер.

Вони вступились один в одного.

Блор важко промовив:

— Що ж... зрештою... і що з цим робити? Це — божевілля... як і все інше. У всякому разі, це не має значення. Неможливо когось убити шторкою із промасленого шовку. Забудьте.

Роджерс сказав:

— Так, сер, дякую, сер.

Він вийшов, зачинивши за собою двері.

А в кімнаті все наче знову накрилось пеленою страху.

Знову всі нишком спостерігали одне за одним.

VI

Вечерю було подано, спожито й стіл прибрано. Проста страва, здебільшого з консервів.

Опісля у вітальні рівень напруги був майже непосильним.

О дев'ятій Емілі Брент звелася на ноги.

Повідомила:

— Я йду спати.

Віра сказала:

— Я також іду спати.

Обидві жінки пішли сходами нагору, і Ломбард із Блором пішли за ними. Стоячи на верхній сходині, двоє мужчин спостерігали за тим, як обидві жінки увійшли у свої кімнати й зачинили двері. Вони почули, як клацнули два засуви й повернулись два ключі.

Блор усміхнувся:

— Немає потреби нагадувати їм, щоб замикали двері!

Ломбард сказав:

— Що ж, *вони* цієї ночі у безпеці, у будь-якому разі!

Він пішов униз і другий пішов за ним.

VII

Четверо чоловіків пішли спати годиною пізніше. Нагору підіймались разом. Роджерс із їдальні, де він сервірував стіл до сніданку, бачив, як вони підіймались. Він чув, як вони зупинились на майданчику вгорі.

Потім почувся голос судді:

— Навряд чи потрібно, джентльмени, рекомендувати вам замикати двері.

Блор сказав:

— Ще краще, підставте стілець під ручку. Завжди існують способи відімкнути замок іззовні.

Ломбард пробурмотів:

— Мій дорогий Блоре, ваша біда в тому, що забагато знаєте!

Суддя поважно промовив:

— Добраніч, джентльмени. Щоб ми вранці зустрілись живі й здорові!

Роджерс вийшов із їдальні й нишком дійшов до середини сходів. Він побачив чотири постаті, які увійшли в четверо дверей, а потім почув, як повернулись чотири ключі та клацнули чотири засуви.

Він кивнув головою.

— Усе добре, — прошепотів.

Він повернувся до їдальні. Так, усе готове на ранок. Його погляд привернула дзеркальна таця по центру та сім маленьких порцелянових

фігурок.

Раптом його обличчя викривила півусмішка.

Він пробурмотів:

— Я пригляну за тим, щоб ніхто не пустував цієї ночі, у жодному разі.

Перетнувши кімнату, він замкнув двері до буфетної. Потім, пройшовши через інші двері до холу, зачинив їх, замкнув і поклав ключ до кишені.

Тоді, вимкнувши освітлення, поспішив сходами до своєї нової спальні.

Там була лише одна схованка — висока шафа, і він одразу в неї заглянув. Після того, замкнувши двері на замок і зачинивши їх на засув, приготувався до сну.

Сказав до себе:

— Жодних пустощів із порцеляновими солдатиками цієї ночі. Я приглянув...

Розділ одинадцятий

I

Філіп Ломбард мав звичку прокидатись на світанку. І цей ранок не різнився від інших. Він підвівся на лікоть і прислухався. Вітер трохи послабшав, та ще досі дув. Дощу не було чути...

О восьмій вітер подужчав, та Ломбард цього не чув. Він знову заснув.

О дев'ятій тридцять він сидів на краю свого ліжка й дивився на годинник. Приклав його до вуха. Потім його губи розтяглися в дивній усмішці, схожій на вовчий оскал.

Він м'яко промовив:

— Гадаю, настав час щось із цим зробити.

За двадцять п'ять хвилин десята він стукав у замкнені двері кімнати Блора.

Той обережно відчинив їх. Волосся його було скуйовджене, а очі досі затуманені від сну.

Філіп Ломбард мовив:

— Спимо цілодобово? Що ж, це говорить про те, що у вас чисте сумління.

Блор урвав його:

— У чому справа?

Ломбард відповів:

— До вас приходили... чи чай приносили? Ви знаєте, котра зараз година?

Блор глянув за спину на маленький портативний годинник біля ліжка.

— За двадцять п'ять десята. Не можу повірити, що я так довго спав. Де Роджерс?

— Ви мов у відлуння запитуйте, — відказав Ломбард.

— Що ви маєте на увазі? — різко відреагував Блор.

Ломбард продовжував:

— Я маю на увазі, що Роджерс зник. Його немає у його кімнаті чи деінде. І навіть чайник не стоїть на вогні в кухні.

Блор тихо лайнувся і сказав:

— Де ж, у біса, він може бути? Десь на острові? Зачекайте, я вдягнуся. Розвідайте, чи хтось знає щось про нього.

Філіп Ломбард кивнув. І попростував уздовж ряду зачинених дверей.

Коли він постукав, Армстронг уже прокинувся і майже вдягнувся. Суддю Воргрейва вони розбудили. Віра Клейторн була одягнена. Кімната Емілі Брент виявилася порожньою.

Такою невеличкою компанією вони пересувалися будинком. Кімната Роджерса, як уже встановив Філіп Ломбард, пустувала. Помітно було, що в ліжку спали, його бритва, губка та мило були вологими.

Ломбард сказав:

— Він уже прокинувся.

Віра промовила тихим голосом, який вона намагалася зробити твердим і впевненим:

— Ви не думаєте, що він... ховається десь... чекаючи нас?

Ломбард сказав:

— Моя люба дівчино, я вже готовий думати будь-що про будь-кого! Раджу триматись разом, допоки ми його не знайдемо.

Армстронг промовив:

— Він має бути десь на острові.

Блор, котрий до них приєднався, одягнений, але досі неголений, сказав:

— А куди ділась міс Брент... то вже інша загадка?

Та коли вони спустилися в хол, Емілі Брент увійшла у вхідні двері. Вона була в макінтоші. Повідомила:

— Хвилі надто високі. Гадаю, жоден човен не вийде.

Блор сказав:

— Ви гуляли островом наодинці, міс Брент? Невже ви не усвідомлюєте, що це надзвичайно нерозумно?

Емілі Брент відповіла:

— Хочу вас запевнити, містере Блор, я була надзвичайно обережною.

Блор застогнав. Спитав:

— Роджерса не бачили?

Міс Брент підвела брови.

— Роджерса? Ні, не бачила цього ранку. А що?

Суддя Ворґрейв, поголений, одягнений, блискаючи вставними зубами, спустився сходами. Попрямував до відчинених дверей у їдальню. Сказав:

— Ага, сервірував стіл до сніданку, як я бачу.

Ломбард зауважив:

— Він міг би це зробити звечора.

Вони всі ввійшли до кімнати, споглядаючи на акуратно розставлений посуд і прибори. На рядок чашок на серванті. На фетрові підставки, приготовані для кави.

Віра побачила першою. Вона схопила суддю за руку, і той аж скривився від потиску її сильних пальців.

Вона вигукнула:

— Солдатики! Гляньте!

Посеред столу було лише шість порцелянових фігурок.

II

Невдовзі по тому вони його знайшли.

Він був у невеликій пральні, що знаходилася на іншій стороні подвір'я. Саме рубав дрова, готуючись розпалити на кухні вогонь. Невеличка сокирка була досі в його руці. Великий, важкий колун був спертий на двері... металеве лезо вкривали буро-коричневі плями. Розмір леза збігався з величиною рани на потилиці Роджерса...

III

— Цілком зрозуміло, — сказав Армстронґ. — Убивця підкрався ззаду, розмахнувся сокирою і вдарив Роджерса по голові, коли той нахилився.

Блор роздивлявся ручку сокири, посипаючи її крізь ситечко борошном із кухні.

Суддя Ворґрейв запитав:

— Це потребувало багато сили, лікарю?

Армстронґ серйозно промовив:

— Жінка могла б це зробити, якщо ви про це. — Він озирнувся. Віра Клейторн і Емілі Брент пішли до кухні. — Ця дівчина могла б із легкістю це зробити — вона атлетичного складу. З вигляду міс Брент дуже тендітна, та саме такі жінки частенько мають міцні жили. І

запам'ятайте, що розумово нестабільні люди мають силу, про яку й не запідозриш.

Суддя задумливо кивнув.

Блор, зітхнувши, підвівся з колін. Сказав:

— Жодних відбитків пальців. Ручку протерли опісля.

Почувся сміх — вони різко обернулись. Віра Клейторн стояла на подвір'ї. Вона кричала високим голосом, що переривався дикими вибухами сміху:

— Вони тут на острові бджіл тримають? Скажіть мені. Куди нам по мед іти? Ха! Ха!

Усі здивовано витріщилися на неї. Це мало такий вигляд, наче нормальна розважена дівчина збожеволіла в них на очах. Вона продовжувала говорити тим неприродним високим голосом:

— Не дивіться так! Наче ви думаєте, що я з глузду з'їхала. Те, що я питаю, нормально. Бджоли, вулики, бджоли! Ах, ви що, не розумієте? Ви що, не читали того дурного вірша? Він у всіх вас у спальнях — спеціально, щоб ви вивчили! Ми одразу сюди прийшли б, якби мали глузд. *Семеро солдатиків дрова рубали весело. І наступна строфа. Я весь вірш напам'ять знаю, я вам скажу! Шестеро солдатиків гралися на пасіці.* Ось чому я питаю... чи на острові бджіл тримають? Хіба не смішно? Хіба це, до біса, не смішно?

Вона знову почала дико сміятись. Лікар Армстронг підбіг до неї. Замахнувся і ляснув долонею їй по щоці.

Вона хапнула ротом повітря, гикнула... і ковтнула. Хвилину стояла нерухомо, потім промовила:

— Дякую... Уже все гаразд.

Її голос знову став спокійним і контрольованим — голос умілої вчительки початкової школи. Вона розвернулася і попрямувала вздовж подвір'я до кухні зі словами:

— Ми з міс Брент готуємо вам сніданок. Не могли б ви... принести дров?

Відбиток лікаревої руки червонів на її щоці.

Коли вона зайшла до кухні, Блор сказав:

— Що ж, ви добре з цим упорались, лікарю.

Армстронг винувато промовив:

— Я був змушений! Нам лише істерики не вистачало до всього іншого.

Філіп Ломбард сказав:

— Вона наче не істеричка:

Армстронг погодився:

— О ні. Нормальна, здорова, врівноважена дівчина. Лише раптовий шок. Може трапитись із будь-ким.

Роджерс нарубав трохи дров до того, як його убили. Вони їх зібрали та віднесли до кухні. Віра та Емілі Брент були заклопотані, міс Брент вигрібала з печі. Віра зрізала з бекону шкірку.

Емілі Брент сказала:

— Дякую. Ми намагатимемось зробити все якнайшвидше... від півгодини до сорока п'яти хвилин. Чайник має ось-ось закипіти.

IV

Колишній інспектор Блор спитав Філіпа Ломбарда низьким хрипким голосом:

— Знаєте, що я думаю?

Філіп Ломбард сказав:

— Оскільки ви збираєтесь мені зараз розповісти, то не варто вгадувати.

Колишній інспектор Блор був серйозним чоловіком. Жарти були для нього незрозумілі. Він продовжив із натиском:

— Була така справа в Америці. Старого джентльмена та його дружину було вбито сокирою. Пізній ранок. Нікого в будинку, окрім дочки та покоївки. Покоївка, як було доведено, не могла цього зробити. Дочка була поважною старою дівою середнього віку. Підозрювати її здавалось неймовірним. Настільки неймовірним, що її не взяли до уваги. Так і не знайшли жодного іншого пояснення. — Він зупинився. — Я про це згадав, коли побачив сокиру... а потім я пішов до кухні, і там була вона, така охайна та спокійна. Незворушна як стіна! Одна дівчина впадає в істерику... що ж, це — природно... такого можна сподіватися... ви так не думаєте?

Філіп Ломбард промовив лаконічно:

— Можливо.

Блор продовжував:

— Проте інша! Така акуратна й манірна, загорнута у фартух, фартух місіс Роджерс, гадаю, і каже: «Сніданок буде готовий десь за

півгодини». Спитати мене, то скажу, що вона просто божевільна! Багато старих дів такими стають, я не маю на увазі вбивцями за великим рахунком, але божеволіють. На жаль, із нею так і сталося. Релігійна манія... гадає, що вона — знаряддя у Божих руках чи щось таке! Сидить у себе в кімнаті, знаєте, і читає Біблію.

Філіп Ломбард зітхнув і промовив:

— Блоре, це навряд чи підтверджує психічну нестабільність.

Та Блор уперто продовжував:

— І ще вона виходила надвір, у макінтоші, сказала, що ходила поглянути на море.

Ломбард похитав головою:

— Роджерса убили, коли він рубав дрова, тобто невдовзі по тому, як він прокинувся. Цій Брент не було потреби після того бродити надворі годинами. Як на мене, то вбивця міг би спокійно закутатись у ліжку та й хропіти собі.

Блор наполягав:

— Ви не зрозуміли, містере Ломбард. Якби жінка була невинною, вона б до смерті боялась блукати навколо на самоті. Вона так вчинила б лише, *якби була впевнена, що нічого боятися*. Тобто, *якщо вона і є злочинцем*.

Філіп Ломбард погодився:

— Влучне зауваження... так, я про це не подумав.

І додав із ледь помітною усмішкою:

— Радий, що ви мене досі не підозрюєте.

Блор зніяковіло зізнався:

— Спочатку я подумав на вас... той револьвер... і дивна історія, яку ви розповіли... чи не розповіли. Та я тепер зрозумів, що це було занадто очевидно. — Він зупинився і сказав: — Сподіваюсь, ви такої самої думки про мене.

Філіп Ломбард задумався.

— Звичайно, я можу помилятись, але мені здається, що у вас не вистачить уяви для такої справи. Усе, що я можу сказати, якщо ви — злочинець, то ви збіса майстерний актор, і я здійсмаю перед вами капелюха. — Він притишив голос: — Між нами, Блоре, і беручи до уваги, що ми, напевно, до наступного світанку перетворимось на пару трупаків, ви, гадаю, таки мали щастя лжесвідчити?

Блор неспокійно переступив з ноги на ногу. Зрештою промовив:

— Не схоже, що це тепер має значення. Гаразд, слухайте, Ландор і справді був невинний. Та банда поставила мене в глухий кут, і, між нами, ми його посадили надовго. Майте на увазі, я в цьому не зізнаюсь...

— Якби були свідки, — докінчив Ломбард із усмішкою. — Це лише між мною та вами. Що ж, сподіваюсь, ви багатенько за це отримали.

— Не стільки, скільки мав би. Жадібні люди, та банда Перселла. Хоча я дістав підвищення.

— А Ландор отримав строк і помер у в'язниці.

— Я не міг знати, що він помре, чи не так? — домагався відповіді Блор.

— Ні, вам просто не пощастило.

— Мені? Ви мали на увазі — йому.

— Вам також. Тому що, як результат, схоже, ваше власне життя стане до неприємного коротким.

— Моє? — витріщився на нього Блор. — Гадаєте, я попрямую тим самим шляхом, що й Роджерс і всі інші? Тільки не я! Я дуже пильно себе оберігаю, можу запевнити вас.

Ломбард сказав:

— Гаразд... закладатися не буду. Та й якщо ви помрете, я все одно не отримаю грошей.

— Зачекайте, містере Ломбард, ви що маєте на увазі?

Філіп Ломбард оголив зуби. Промовив:

— Я маю на увазі, мій любий Блоре, що на мою думку, у вас немає шансів!

— Що?

— Брак уяви зробить із вас геть непорушну мішень. Злочинна уява А. Н. Оуена обплутає вас у будь-який момент, коли він чи вона цього забажає.

Обличчя Блора почервоніло. Він злісно запитав:

— А як щодо вас?

Обличчя ж Ломбарда стало жорстким, із виразом погрози.

Він сказав:

— У мене чудова уява. Мені й до цього випадку довелося побувати у скрутних ситуаціях, і я з них вибрався! Гадаю... хоча нічим не можу підтвердити, та я *гадаю*, що виберусь із цієї халепи.

V

Яйця були у сковорідці. Готуючи грінки, Віра роздумувала про себе:

«Навіщо я виставила себе істеричкою? Це була помилка. Тримайся спокійно, дівчино, тримайся спокійно».

Зрештою, вона завжди пишалася своєю врівноваженістю!

«Міс Клейторн повелася просто чудово... узяла себе у руки... одразу ж почала плисти за Сирілом».

Навіщо про це зараз згадувати? Усе закінчилось... закінчилось... Сиріл зник задовго до того, як вона дісталась скелі. Вона тоді відчувала, як її підхопила течія, відносячи в море. Вона дозволила собі їй піддатись... пливучи повільно, тримаючись на поверхні... доки нарешті не прибув човен...

Її вихваляли за сміливість та *холоднокровність*...

Та не Г'юго. Г'юго просто... глянув на неї...

Боже, як боляче, навіть тепер, згадувати Г'юго...

Де він? Що він робить? Чи він заручений... одружений?

Емілі Brent різко сказала:

— Віро, грінка горить.

— О, перепрошую, міс Brent, таки горить. Яка я нетямуща.

Емілі Brent витягла останнє яйце з киплячого жиру.

Віра, наколюючи свіжий хліб на виделку для грінок, із цікавістю зауважила:

— Ви надзвичайно спокійні, міс Brent.

Емілі Brent підібгала губи:

— Мене так виховали, не втрачати голову та не зчиняти метушні.

Віра машинально подумала: «Дитиною її пригнічували... Це багато пояснює...»

Вона спитала:

— Чи вам не страшно?

Затихла й додала:

— Чи ви не проти померти?

Померти! Наче гостре маленьке свердло врізалось у тверду замерзлу масу мозку Емілі Brent. Померти? Та *вона* не збирається вмирати! Інші б померли... так... але не вона, Емілі Brent. Та дівчина нічого не зрозуміла! Емілі не було страшно, це природно, Brentам не

страшно. Усі вони були на службі. Вони дивилися смерті в очі, не моргаючи. Вони жили благородно, так, як благородно жила й Емілі Брент... Вона ніколи не зробила нічого, чого б соромилась... То ж, природно, вона не збирається вмирати...

«Господь береже свою паству». «Ти не злякаєшся ні страху вночі, ані стріли, що вдень літає...» Зараз був день — не було жодного жаху. *«Ніхто з нас не залишить цей острів».* Хто це сказав? Генерал Макартур, звичайно, чий кузен одружився з Елсі Макфірсон. Здається, його це не *хвилювало*. Здавалось, власне, він це *схвалював*! Дивно! Це майже нечестиво так вважати. Деякі люди так зневажливо ставляться до смерті, що вони, власне, згубили своє життя. *Беатрис Тейлор...* Минулої ночі Беатрис їй наснилася... наснилось, що вона стояла надворі, притиснувши обличчя до вікна, й стогнала, благала, щоб її впустили. Та Емілі Брент не хотіла впустити її всередину. Тому що, якби вона це зробила, сталося б щось жахливе...

Емілі, здригнувшись, прийшла до тями. Та дівчина дивилась на неї дуже дивно. Вона жваво промовила:

— Усе готове, чи не так? Віднесімо сніданок.

VI

Сніданок був дивним. Усі вели себе дуже люб'язно.

— Подати вам іще кави, міс Брент?

— Міс Клейторн, шматок шинки?

— Іще одну грінку?

Шестеро людей, усі на вигляд — витримані та нормальні.

А всередині? Думки, що бігли по колу, як білка в клітці...

«Що далі? Що далі? Хто? Котрий?»

«Чи це спрацювало б? Цікаво. Варто спробувати. Якщо буде час. Боже, якщо буде час...»

«Релігійна манія, це таки щось... Дивлячись на неї, проте, важко повірити... Можливо, я помиляюсь?»

«Це божевілля, усе божевілля. Я божеволію. Зникла вовна... червоні шовкові штори... не має сенсу. Не розумію...»

«Триклятий дурень, повірив кожному моєму слову. Це було легко... Та мені варто бути обережним, дуже обережним.»

«Шість маленьких порцелянових фігурок... лише шість... скільки їх залишиться до вечора?»

— Кому останнє яйце?

— Повидло?

— Дякую, вам хліба врізати?

Шестеро людей, що поводяться цілком нормально за сніданком...

Розділ дванадцятий

I

Трапеза завершилася.

Суддя Воргрейв прокашлявся. Він промовив тихим беззаперечним тоном:

— Бажано було б, гадаю, зібратись, щоб обговорити ситуацію. Скажімо, за півгодини у вітальні?

Усі висловили згоду.

Віра почала збирати зі столу.

Вона сказала:

— Я зберу та помию посуд.

Філіп Ломбард звернувся до неї:

— Ми все принесемо до буфетної для вас.

— Дякую.

Емілі Брент, що підводилась на ноги, знову сіла. І сказала:

— Ой лихо.

Суддя запитав:

— Щось сталося, міс Брент?

Емілі мовила, виправдовуючись:

— Перепрошую. Я хотіла б допомогти міс Клейторн, та не знаю, чи зможу. Голова запаморочилась.

— Запаморочилась, еге ж? — до неї підійшов лікар Армстронг. — Це природно. Запізнілий шок. Можу вам дещо дати, щоб...

— Ні!

Це слово вибухнуло в її устах, наче бомба.

Усі відсахнулись. Лікар Армстронг почервонів.

Без сумніву, страх і підозра відбилися на її обличчі.

Він напружено вимовив:

— Як бажаєте, міс Брент.

Вона сказала:

— Не маю наміру приймати нічого, нічого взагалі. Просто посиджу тут, доки мине запаморочення.

Вони завершили прибирати зі столу після сніданку.

Блор запропонував:

— Я дуже домашній чоловік. Я вам допоможу, міс Клейторн.

— Дякую.

Емілі Brent залишили на самоті сидіти в їдальні.

Деякий час вона ще чула притишені голоси з буфетної.

Запаморочення минало. Вона почувалась млявою і, здавалося, заснула б просто зараз.

У вусі почало дзижчати... чи щось насправді дзижчало в кімнаті?

Вона подумала: «Наче бджола... джміль».

І одразу побачила бджолу. Та повзла по шибці.

Віра Клейторн говорила про бджіл сьогодні вранці.

Бджоли та мед...

Вона полюбляла мед. Мед у сотах, і самій його процідити крізь марлеву торбинку. Кап, кап, кап...

Хтось був у кімнаті... хтось мокрий, і з нього капало... *Беатрис Тейлор вийшла з річки...*

Їй потрібно лише повернути голову, щоб побачити її.

Та вона не могла повернути голови...

Якби вона закричала...

Та вона не могла кричати...

Нікого не було в домі. Лише вона одна...

Вона почула кроки, м'які кроки, що тяглись позаду неї. Хиткі кроки утопленої дівчини...

Вона відчула у ніздрях мокрий запах сирості...

На шибці бджола дзижчала... дзижчала...

І потім вона відчула укол.

Жало бджоли у неї на шиї...

II

У залі всі чекали на Емілі Brent.

Віра Клейторн озвалася:

— Піти по неї?

Блор швидко зупинив її:

— Хвилинку.

Віра знову сіла. Усі запитально подивились на Блора.

Він сказав:

— Послухайте, шановні, у мене така думка: у нас немає причини шукати автора тих смертей поза межами їдальні на даний момент. Можу присягнутись, що ця жінка — саме та, хто нам потрібен!

Армстронг спитав:

— А мотив?

— Релігійна манія. Що ви на це скажете, лікарю?

Армстронг відповів:

— Цілком можливо. Мені нічого сказати всупереч. Та, звичайно, у нас немає доказів.

Віра промовила:

— Вона себе дивно вела у кухні, коли ми готували сніданок. Її очі... — вона здригнулась.

Ломбард заперечив:

— Ви не можете її судити по цьому. Ми всі зараз стали трохи дивними!

Блор продовжував:

— Є ще дещо. Вона єдина не дала жодних пояснень після того, як прозвучав грамофонний запис. Чому? Тому що в неї не було жодних пояснень.

Віра заворушилась у кріслі. Сказала:

— Це не зовсім правда. Вона розповіла мені... пізніше.

Воргрейв запитав:

— Міс Клейторн, що вона вам розповіла?

Віра повторила розповідь про Беатрис Тейлор.

Суддя Воргрейв висловив думку:

— Абсолютно прямолінійна розповідь. Особисто я з легкістю її прийняв би. Скажіть, міс Клейторн, чи було схоже на те, що її турбувало почуття вини чи каяття щодо цієї справи?

— Жодного, — сказала Віра. — Вона була цілковито незворушна.

Блор промовив:

— Тверде серце, наче креміль, у цих праведних старих дів! Заздрість бере!

Суддя Воргрейв нагадав:

— Уже за п'ять одинадцять. Гадаю, нам час покликати міс Брент до нашої таємної ради.

Блор спитав:

— Ви не маєте наміру вжити заходів?

Суддя відповів:

— Мені невідомо, яких заходів можна вжити. Наші підозри — на цей час залишаються лише підозрами. Я проте попрошу лікаря Армстронга поспостерігати за поведінкою міс Brent дуже пильно. Ходімо до їдальні.

Вони застали Емілі Brent у тому самому кріслі, у якому її залишили. Ззаду вони нічого не помітили, окрім того, що вона, здавалось, не чула, коли вони увійшли в кімнату.

Тоді вони побачили її обличчя — налите кров'ю, із синіми губами й широко розплющеними очима.

Блор закричав:

— Господи, вона мертва!

III

Пролунав тихий спокійний голос судді Воргрейва:

— Знято підозру з іще одного з нас... занадто пізно!

Армстронг нахилився над мертвою жінкою. Він понюхав її губи, похитав головою, заглянув їй у вічі.

Ломбард нетерпляче промовив:

— То як вона померла, лікарю? З нею все було гаразд, коли ми її тут залишили!

Армстронг звернув увагу на цятку в неї на шиї з правого боку.

Він сказав:

— Це слід від підшкірного шприца.

З вікна почулося дзижчання. Віра закричала:

— Дивіться!.. Бджола... *джміль*. Пам'ятаєте, що я говорила сьогодні вранці!

Армстронг похмуро промовив:

— Її не бджола вжала! Шприц тримала рука людини.

Суддя запитав:

— Було введено отруту?

Армстронг відповів:

— Як припущення — щось із ціанідів. Імовірно, ціанід калію, як і Ентоні Марстону. Вона найімовірніше померла одразу, від асфіксії.

Віра кричала:

— Але та *бджола*? Це не може бути *збігом*!

Ломбард похмуро продовжив:

— О ні, це не просто збіг! Відчувається рука нашого місцевого вбивці! Такий собі грайливий звір. Бажає, щоб усе якнайточніше перегукувалось із триклятим дитячим віршем!

Уперше його голос був таким нерівним, майже пронизливим. Здавалось, наче його нерви, загартовані тривалою роботою у ризику та небезпечних завданнях, нарешті не витримали.

Він різко вигукнув:

— Це божевілля!.. Абсолютне божевілля... ми всі збожеволіли!..

Суддя незворушно промовив:

— Ми досі, я сподіваюсь, маємо сили логічно мислити. *Чи хтось приніс із собою в цей будинок шприц для підшкірних ін'єкцій?*

Лікар Армстронг, випрямившись, промовив не дуже впевненим голосом:

— Так, я.

На ньому зійшлись чотири пари очей. Він зібрався із силами, щоб вистояти перед неприязною підозрою у тих очах. Пояснив:

— Я завжди беру його з собою в дорогу. Більшість лікарів так роблять.

Суддя Воргрейв спокійно вів далі:

— Авжеж. Чи не скажете ви нам, лікарю, де зараз знаходиться шприц?

— У валізі в моїй кімнаті.

Воргрейв сказав:

— Ми, напевно, бажаємо переконатись у цьому.

Усі п'ятеро мовчазною процесією пішли нагору.

Вміст валізи викинули на підлогу.

Шприца там не було.

IV

Армстронг закричав:

— Його, напевно, хтось забрав!

У кімнаті запала тиша.

Армстронг стояв спиною до вікна. На нього дивилось чотири пари очей, що потемніли від підозри й звинувачення. Він перевів погляд від Воргрейва на Віру й повторив безпомічно і знесилено:

— Я кажу вам, хтось його забрав.

Блор дивився на Ломбарда, а Ломбард на нього.

Суддя сказав:

— Нас п'ятеро у цій кімнаті. *Один із нас — убивця*. Така ситуація загрожує смертельною небезпекою. Усе повинно бути зроблене, щоб уберегти чотирьох невинних. Хочу вас запитати, лікарю Армстронг, які у вас є медикаменти?

Армстронг відповів:

— У мене — невеликий футляр із медикаментами. Ви можете його оглянути. Там знайдете снодійне, пігулки тріоналу та сульфоналу, упаковку броміду, бікарбонат натрію, аспірин. Більше нічого. У мене немає ціаніду.

Суддя сказав:

— У мене в самого є снодійні пігулки — сульфонал, здається. Можу припустити, що у великих дозах вони летальні. У вас, містере Ломбард, є револьвер.

Філіп Ломбард різко відповів:

— То що, як є?

— Ось що. Я пропоную, щоб запаси медикаментів лікаря, мої власні пігулки сульфоналу, ваш револьвер і будь-які інші медикаменти та зброя були вилучені й зберігались у безпечному місці. Після того, як це буде виконано, кожен із нас повинен піддатись обшуку: тілесному і речовому.

Ломбард відчеканив:

— Віддати револьвер — та нізащо в світі!

Ворґрейв розсердився:

— Містере Ломбард, у вас міцна статура і ви дуже сильний молодий чоловік, та колишній інспектор Блор також є фізично сильною людиною. Не знаю, чим би закінчилась бійка між вами обома, та можу сказати одне. На бік Блора, допомагаючи йому чим зможемо, станемо я, лікар Армстронг та міс Клейторн. Маєте визнати, що в разі спротиву — у вас невеликі шанси.

Ломбард відкинув голову назад. Він оголив свої зуби, наче в оскалі.

— Що ж, гаразд. Оскільки у вас усе під контролем.

Суддя Ворґрейв кивнув головою.

— Ви розважливий молодий чоловік. То де ваш револьвер?

— У шухляді столика біля мого ліжка.

— Добре.

— Я принесу його.

— Гадаю, буде краще, якщо ми підемо з вами.

Із посмішкою, досі подібнішою до оскалу, Філіп промовив:

— А ви підозріливий чортяка, чи не так?

Усі пішли коридором до кімнати Ломбарда.

Філіп перейшов кімнату до столика біля ліжка й відкрив шухляду.

Аж раптом із лайкою відсахнувся.

Шухляда була порожньою.

V

— Задоволені? — запитав Ломбард.

Він стояв зовсім голий, а його кімнату обшукували троє чоловіків. Віра Клейторн була за дверима в коридорі.

Обшук відбувався методично. По черзі, Армстронг, суддя та Блор пройшли таку ж перевірку.

Четверо чоловіків з'явилися із кімнати Блора й підійшли до Віри. Заговорив суддя:

— Сподіваюсь, ви розумієте, міс Клейторн, що ми не можемо робити винятків. Той револьвер треба знайти. Я припускаю, що купальний костюм у вас із собою?

Віра кивнула.

— Тоді я вас попрошу піти до вашої кімнати і вдягти його, а потім повернутись сюди до нас.

Віра пішла до своєї кімнати й зачинила за собою двері. Вона знову з'явилася звідти, вдягнута в обтислий шовковий купальний костюм зі складками.

Воргрейв схвально кивнув.

— Дякую, міс Клейторн. А тепер залишайтеся тут, ми обшукуватимемо вашу кімнату.

Віра терпляче чекала в коридорі, доки вони не закінчили. Потім увійшла, одяглась і приєдналася до них.

Суддя сказав:

— Зараз ми впевнені в одному. У нас п'ятьох немає смертельної зброї чи медикаментів. Хоча б один позитивний пункт. А тепер ми

покладемо ліки у безпечне місце. Здається, у буфетній є срібна скриня, чи не так?

Блор промовив:

— Це все дуже добре, та в кого ж буде ключ? У вас, гадаю.

Суддя Воргрейв не відповів.

Він попрямував до буфетної і всі пішли за ним. Там була невеличка срібна скринька, спеціально для срібних приборів і посуду. За вказівкою судді, усі ці різноманітні медикаменти поклали у скриню і замкнули її. Потім, знову ж таки за вказівкою судді, скриньку поставили в буфет для посуду і його також замкнули. Тоді суддя дав ключа від скрині Філіпу Ломбарду, а ключа від буфета — Блору.

Він сказав:

— Ви обидва — фізично найсильніші. Було б важко для кожного з вас забрати ключа в іншого. І було б неможливим для будь-кого з нас це зробити. Розбити буфет чи скриню було б дуже гучним і громіздким заняттям, та й ще таким, що не зможе залишитись непоміченим.

Він зробив паузу, потім продовжив:

— Перед нами досі стоїть серйозна проблема. *Що ж трапилось із револьвером Ломбарда?*

Блор сказав:

— Мені здається, що саме його власник найдостовірніше може про це щось знати.

У Філіпа Ломбарда аж побіліли ніздрі. Він заволав:

— Ви триклятий свиноголовий дурень! Кажу ж вам — у мене його вкрали!

Воргрейв запитав:

— Коли ви його бачили востаннє?

— Минулої ночі. Коли я лягав у ліжку, він був у шухляді — наготові в разі чого.

Суддя кивнув:

— Напевно, його забрали сьогодні вранці під час поспішних пошуків Роджерса чи коли його тіло було знайдене.

— Його ймовірно заховали десь у будинку. Ми повинні пошукати, — сказала Віра.

Суддя Воргрейв потирав пальцями підборіддя. Він сказав:

— Маю сумнів, що наші пошуки дадуть результат. Наш убивця мав достатньо часу, щоб вигадати схованку. Я не схильний вважати, що нам вдасться легко знайти той револьвер.

Блор із натиском проговорив:

— Я не знаю, де револьвер, та закладаюсь, що мені відомо, де знаходиться щось інше — шприц. Слідуйте за мною.

Він відчинив двері й повів усіх за будинок.

На невеликій відстані від вікна їдальні він знайшов шприц. Поряд із ним лежала розбита порцелянова фігурка — шостий маленький солдатик.

Блор задоволено промовив:

— Єдине місце, де він міг би бути. Після того, як її убив, він відчинив вікно й викинув шприц, підхопив порцелянову фігурку зі столу та зробив із нею те саме.

На шприці не було жодних відбитків. Він був акуратно витертий.

Віра промовила впевненим тоном:

— Тепер пошукаймо револьвер.

Суддя Воргрейв сказав:

— Звичайно. Та поки ми це робитимемо — обережно тримайтесь разом. Пам'ятайте, якщо ми розділимось, то у вбивці з'явиться шанс.

Вони обережно обшукали будинок із горища до підвалу, та безрезультатно. Револьвера так і не знайшли.

Розділ тринадцятий

I

«Один із нас... Один із нас... Один із нас...»

Три слова, повторювані до безкінечності, вривались у піддатливий мозок людей.

П'ятеро людей — п'ятеро переляканих людей. П'ятеро людей, що стежили одне за одним, що вже не намагались приховати своєї нервової напруги.

Не було прикидань — жодних фальшивих формальних бесід. Вони були п'ятьма ворогами, поєднаними інстинктом виживання.

І всі вони, раптово, стали все менше скидатися на людей. Вони регресували до звіриного вигляду. Наче насторожена стара черепаха, сидів суддя Воргрейв, згорбившись, тіло його — непорушне, очі — гострі та насторожені. Колишній інспектор Блор мав більш жорсткий та незграбний вигляд. Він пересувався, наче повільна кошлата тварина. Очі — налиті кров'ю. Вираз люті, змішаної із тупістю. Був схожий на загнаного звіра, готового напасти на своїх переслідувачів. Чуття Філіпа Ломбарда, здавалось, радше загострилися, ніж притупилися. Він реагував на найслабший звук. Його кроки стали легшими і швидшими, а тіло — гнучким і граційним. І він часто усміхався, оголюючи свої довгі білі зуби.

Віра Клейторн була надзвичайно тиха. Більшу частину часу вона проводила, скулившись у кріслі. Її погляд був спрямований кудись уперед, у порожнечу. Вона мала здивований вигляд. Була наче пташка, що вдарилась об віконне скло і її підібрала людська рука. Вона зіщулилась там, перелякана, не в змозі ворухнутися, сподіваючись врятуватися своєю непорушністю.

Нерви Армстронга були в жалюгідному стані. У нього тряслись руки, він здригався, запалював цигарку за цигаркою і майже одразу гасив їх. Вимушена пасивність їхнього становища, здавалось, пригнічувала його більше, ніж інших. Час від часу в нього виривались потоки нервових промов.

— Ми не можемо тут просто сидіти й нічого не робити! Має бути щось... звичайно, звичайно, є щось, що ми в змозі зробити! Якби ми

розвели вогнище...

Блор важко вимовив:

— У таку погоду?

Знову лив дощ. Вітер дув різкими поривами. Стукіт дощу зводив їх із розуму.

За мовчазною згодою вони ухвалили план дій. Усі всілись у залі. Лише одна людина за раз залишала кімнату. Інші четверо чекали, доки п'ятий повернеться.

Ломбард сказав:

— Це лише питання часу. Погода покращає. Тоді ми зможемо щось зробити... посигналізувати... розпалити багаття... виготовити пліт... щось!

Армстронг промовив із раптовим нападом сміху:

— Питання часу... *часу*? Ми не можемо собі дозволити часу! Ми всі помremo...

Суддя Воргрейв заговорив, і його тихий чистий голос був сповнений енергійною рішучістю:

— Не помremo, якщо будемо обережними. Ми повинні бути дуже *обережними*...

Обід пройшов без жодного натяку на етикет. Усі п'ятеро пішли до кухні. У коморі знайшли велику кількість консервованої їжі. Вони відкрили бляшанку язика та дві бляшанки фруктів. Поїли, стоячи навколо столу. Потім, тримаючись укупці, повернулися до зали, щоб там усістись... усістись і стежити одне за одним.

І вже на той час думки в їхніх головах ставали ненормальними, гарячковими, хворобливими...

«Це Армстронг... Я бачив, як він на мене збоку поглядав... очі були скаженими... прямо скаженими... Можливо, він зовсім і не лікар... Авжеж, саме так!.. Він псих, що втік із божевільні, прикидаючись лікарем... Саме так... розповісти всім?.. Закричати?.. Ні, не треба, щоб він знав... До того ж, він може здаватись таким нормальним... Котра зараз година?.. Лише чверть по третій!.. О Боже, я зйду з глузду... *Так, це Армстронг*... Він зараз за мною спостерігає...»

«Вони до мене не доберуться! Я можу себе захистити... Я бував у скрутних ситуаціях... Де ж, до біса, той револьвер?.. Хто його забрав?.. Ніхто його не має — ми знаємо це. Нас усіх обшукали... Ніхто *не може* його мати... *Та хтось знає, де він*...»

«Вони з'їжджають із глузду... Вони всі з'їдуть із глузду... Боятися смерті... усі боятися смерті... Я боюся смерті... Так, але це смерть не зупинить... *“Катафалк прибув, сер”*. Де я таке читав? Та дівчина... Я за нею стежитиму. Так, я за нею стежитиму...»

«За двадцять четверта... лише за двадцять четверта... можливо, годинник зупинився... Я не розумію, ні, я не розумію... Таке не може трапитись... *але це відбувається*... Чому б нам не прокинутись? Прокинься... Судний день... ні, не це! Не можу думати... Моя голова.... там щось відбувається... зараз вибухне... розколеться... Таке не може трапитись... Котра година? О Боже, лише за двадцять четверта».

«Треба опанувати себе... Треба опанувати себе... Якби тільки це було можливо зробити... Усе зрозуміло — усе вдалося. Та ніхто не повинен запідозрити. Повинно спрацювати. Повинно! Котрий? Питання — котрий? Думаю... так, скоріш за все думаю... *так — він*».

Коли на годиннику стукнула п'ята, усі аж підскочили.

Віра спитала:

— Хтось... бажає чаю?

На короткий час залягла тиша. Блор озвався:

— Мені чашечку.

Віра підвелась. Вона промовила:

— Піду приготую. Ви всі можете тут залишатись.

Суддя Ворґрейв м'яко заперечив:

— Гадаю, моя люба юна леді, нам усім хотілося б піти з вами й простежити, як ви його приготуєте.

Віра пильно на них подивилася, потім трохи істерично засміялась.

Вона сказала:

— Звичайно! Вам би хотілося!

П'ятеро людей попрямувало до кухні. Віра зробила чай, та пили його тільки Віра й Блор. Решта трое воліли віскі, відкоркувавши свіжу пляшку й діставши сифон із содовою із забитого ящика.

Суддя пробурмотів із усмішкою рептилії:

— Ми маємо бути дуже обережними...

Вони знову повернулися до зали. У кімнаті було темно, хоча стояло літо. Ломбард клацнув вимикачем, але світло не з'явилося. Він сказав:

— Ну, звичайно! Двигун сьогодні не вмикали, бо не було Роджерса, щоб за цим простежив.

Він повагався і запропонував:

— Ми, гадаю, могли б вийти й завести його.

Суддя Воргрейв мовив:

— Є пачки зі свічками в комірчині, я бачив, краще ними скористатись.

Ломбард вийшов. Інші чотири сиділи й стежили одне за одним.

Він повернувся з коробкою свічок і купою тарілочок. П'ять свічок було запалено й розставлено по кімнаті.

На той час було чверть по шостій.

II

О шостій двадцять Віра відчула, що продовжувати так сидіти просто нестерпно. Вона хотіла піти в свою кімнату, помити зболену голову та скроні холодною водою.

Вона підвелась і попрямувала до дверей. Потім згадала і, повернувшись, узяла свічку з коробки. Запалила її, накапала гарячого воску в тарілочку й міцно закріпила свічку. Тоді вийшла з кімнати, зачинивши за собою двері й залишивши там чотирьох чоловіків. Вона пішла вгору по сходах, тоді уздовж коридору аж до своєї кімнати.

Відчинивши двері, вона раптом зупинилась і завмерла.

Її ніздрі затремтіли.

Море... Запах моря на Св. Треденніку.

Ось що це було. Вона не могла помилитись. Звичайно, на острові завжди присутній запах моря, та цей був інший. Це був запах, що відчувався того дня на пляжі — із відпливом і скелями, вкритими водоростями, які підсихали на сонці.

«Можна попливти до острова, міс Клейторн?»

«Чому мені не можна попливти до острова?»

Гидкий плаксивий розпечений малий шмаркач! Якби не він, то Г'юго був би багатієм... мав би можливість одружитись із дівчиною, яку кохає...

Г'юго...

Авжеж... авжеж... Г'юго був поряд? Ні, чекав її в кімнаті...

Вона зробила крок уперед. Протяг із вікна підхопив полум'я свічки. Вона замерехтіла й погасла...

У темряві їй раптом стало моторошно.

— Не будь дурненькою, — переконувала себе Віра Клейторн. — Усе гаразд. Усі інші внизу. Усі четверо. У кімнаті немає нікого. Не може бути. Тобі видається, дівчино.

Але запах — запах пляжу на Св. Треденніку... Їй це не видається. *Це — справжнє.*

І хтось був у кімнаті... Вона щось почула... авжеж почула...

І тоді, коли вона там стояла, прислуховуючись — холодна липка рука торкнулась її горла... Волога рука, що пахла морем...

III

Віра закричала. Вона кричала й кричала голосом, сповненим глибокого жаху, — дике відчайдушне волення про допомогу.

Вона не чула шуму знизу, як переверталось крісло, як відчинялись двері, шуму поспішних кроків угору по сходах. Вона лише відчувала суцільний жах.

Потім, повертаючи її до дійсності, заблимало світло в дверях... люди забігли до кімнати.

— Що за чорт?

— Що сталося?

— Святий Боже, що?

Вона затремтіла, ступила крок уперед і впала на підлогу.

Вона лише частково усвідомлювала, що над нею хтось нахилився, підняв її голову.

Потім — раптовий вигук, поспішне «Мій Боже, гляньте!», вона прийшла до тями. Розплющила очі й підвела голову. Вона побачила, на що дивились чоловіки зі свічками в руках. Те, що торкнулось її шиї в темряві. Те, що вона прийняла за липку руку, руку потопельника, що ожила, щоб видавити з неї життя!

Вона почала істерично реготати й вимовила:

— Це були водорості... лише водорості... ось що то був за запах...

І знову її опанувала млість... черговий наплив нудоти. Знову їй підтримували голову. Здавалось, минула вічність. Її намагались чимось напоїти, притискаючи склянку їй до губ. Вона відчула запах бренді.

Вона була готова проковтнути напій із вдячністю, коли раптом попередження, наче тривожний дзвін, пролунало в її мозку. Вона сіла й відштовхнула склянку.

— Звідки це? — різко запитала вона.

Відповів Блор. Він просто дивився із хвилину, доки сказав:

— Приніс ізнизу.

Віра закричала:

— Я не питиму це!..

Настала хвилина тиші, потім Ломбард зареготав.

Він схвально промовив:

— Молодчина, Віро. Ви не втрачаєте здорового глузду, навіть коли до смерті налякані. Я принесу свіжу пляшку, яку ще не відкорковували.

Він хутко залишив кімнату.

Віра невпевнено проговорила:

— Мені вже краще. Я вип'ю води.

Армстронг підтримував її, коли вона зводилась на ноги. Вона попрямувала до раковини, хитаючись і хапаючись за лікаря для підтримки. Відкрила кран із холодною водою і наповнила склянку.

Блор ображено промовив:

— Із бренді все гаразд.

Армстронг сказав:

— Звідки вам знати?

Блор огризнувся:

— Я туди нічого не додавав. Гадаю, ви на це натякаєте.

Армстронг сказав:

— Я не кажу, що додали. Ви могли б це зробити, чи хтось інший міг би щось із пляшкою вдіяти, спеціально для такого надзвичайного випадку.

Ломбард швидко повернувся до кімнати.

У нього в руках була нова пляшка бренді й штопор.

Він підніс Вірі до носа закорковану пляшку.

— Ось маєте, моя дівчино. Абсолютно без обману. — Він зняв фольгу й відкоркував її. — На щастя, у будинку є хороші запаси алкогольних напоїв. А. Н. Оуен такий обачний.

Віру сильно трусило.

Армстронг тримав склянку, доки Філіп наливав у неї бренді. Він сказав:

— Вам краще це випити. Ви пережили страшенний шок.

Віра відпила трішки напою. Її обличчя зарум'янилося.

Філіп Ломбард зі сміхом промовив:

— Що ж, це вбивство пішло не за планом!

Віра озвалася майже пошепки:

— Гадаєте... саме це мало статися?

Ломбард кивнув.

— Очікувалось, що ви знепритомнієте від переляку! Деякі люди знепритомніли б, чи не так, лікарю?

Армстронг не ствердив однозначно. Він із сумнівом промовив:

— Гм, важко сказати. Молоді здорові особи... без серцевої слабкості. Навряд чи. З іншого боку...

Він підняв склянку з бренді, що приніс Блор. Опустив туди палець, обережно покуштував. Вираз його обличчя не змінився. Він нерішуче промовив:

— Гм, на смак нормально.

Блор погрозово ступив уперед:

— Якщо ви намагаєтеся сказати, що я щось із цим вдіяв, то я втулю вам у вашу червону пику.

Віра, прийшовши до тями з допомогою бренді, відволікла увагу:

— А де суддя?

Троє чоловіків презирнулись.

— *Дивно...* Гадав, він разом із нами прийшов.

Блор сказав:

— *Я теж...* Що скажете, лікарю, ви піднімались по сходах позаду мене?

Армстронг промовив:

— Я думав, він за мною слідував... Звичайно, він змушений пересуватись повільніше, ніж ми. Він старша людина.

Вони знову презирнулись.

Ломбард сказав:

— Це збіса дивно.

Блор вигукнув:

— Ми повинні його знайти!

Він попрямував до дверей. Усі послідували за ним, Віра останньою.

Коли вони йшли сходами вниз, Армстронг промовив через плече:

— Звичайно, він *міг би* залишитись у вітальні.

Вони перетнули хол. Армстронг голосно покликав:

— Воргрейве, Воргрейве, де ви?

Відповіді не було. Будинок заповнила мертва тиша, окрім лагідного стукоту дощу.

Потім, при вході до вітальні, Армстронг непорушно завмер. Усі інші зібрались позад нього і заглядали через його плече.

Хтось закричав.

Суддя Воргрейв сидів у кріслі з високою спинкою в кінці кімнати. З обох боків від нього горіли свічки. Але що шокувало і вразило спостерігачів, — це той факт, що він сидів одягнений у багряне із суддівською перукою на голові...

Лікар Армстронг дав знак усім, щоб тримались подалі. Він сам попрямував до безмовної постаті з широко розплющеними очима, похитуючись, наче п'яний.

Він нахилився вперед, вдивляючись у непорушне обличчя. Потім різким рухом зірвав перуку. Вона впала на підлогу й оголила високе лисе чоло з круглою плямою на самій середині, з якої щось капало.

Лікар Армстронг підняв неживу руку й помацав пульс. Потім повернувся до всіх інших.

Він промовив голосом беземоційним, мертвим, далеким:

— *Його застрелили...*

Блор сказав:

— *Боже... револьвер!*

Лікар закінчив таким самим в'ялим голосом:

— *Влучило йому в голову. Моментально.*

Віра згорбилась над перукою. Вона заговорила, і голос її тремтів від жаху:

— *Зникла сіра вовна міс Брент...*

Блор додав:

— *І багряна шторка з ванної...*

Віра прошепотіла:

— *Ось для чого це було потрібно...*

Раптом Філіп Ломбард зареготав — високим неприродним сміхом.

— *«П'ятеро солдатиків правом захопились, Засудили одного — четверо лишилось».* Ось і настав кінець кривавому судді Воргрейву. Уже не буде виголошень вироків! Уже не буде одягання чорної шапочки! Ось останній раз, коли *він* засідатиме в суді! Не буде вже заключних промов судді й посилення невинних людей на смерть. От Едвард Сетон би сміявся, якби був тут! Боже, ото сміявся б!

Його емоційний вибух шокував і налякав усіх інших.

Віра закричала:

— Лише сьогодні вранці ви сказали, що це був саме *він*!

Обличчя Філіпа Ломбарда змінилось... протверезіло.

Він промовив тихим голосом:

— Знаю, що казав... Що ж, я помилявся. Ось іще раз була доведена невинність одного з нас — *занадто пізно*!

Розділ чотирнадцятий

I

Вони віднесли суддю Воргрейва нагору в його кімнату й поклали в ліжку.

Знову зійшли вниз і стояли в холі, дивлячись одне на одного.

Блор важко промовив:

— Що нам тепер робити?

Ломбард швидко відповів:

— Щось поїсти. Їсти потрібно, знаєте.

І вони знову пішли до кухні. Знову відкрили бляшанку з язиком. Вони жували механічно, майже не відчуваючи смаку.

Віра сказала:

— Я більше ніколи не їстиму язик.

Вони завершили трапезу. І сиділи навколо обіднього столу, вдивляючись одне в одного.

Блор промовив:

— Нас лише четверо... *Хто буде наступним?*

Армстронг пильно на них дивився. Він проговорив, майже механічно:

— Ми повинні бути дуже обережними... — і замовк.

Блор кивнув.

— Це те, що *він* говорив... а тепер він — мертвий!

Армстронг сказав:

— Як це трапилось, цікаво?

Ломбард лайнувся:

— До біса хитрий трюк! Ту штуку підкинули до кімнати міс Клейторн, і це спрацювало саме так, як і було заплановано. Усі побігли вгору, гадаючи, що її убивають. Тож... у хаосі... хтось... захопив старого зненацька.

Блор запитав:

— Чому ж ніхто не почув пострілу?

Ломбард похитав головою.

— Міс Клейторн кричала, гудів вітер, ми всі бігали та репетували. Ні, неможливо було почути. — Він зробив паузу. — Та цей трюк іще

раз не спрацює. Йому доведеться вигадати щось інше.

Блор запевнив:

— Звичайно, вигадась.

Відчувалась неприємна нотка в його голосі. Двоє чоловіків зиркнули один на одного.

Армстронг сказав:

— Нас четверо і ми не знаємо, котрий...

Блор перебив:

— *Я* знаю...

Віра промовила:

— У мене немає сумнівів...

Армстронг сказав:

— Мабуть, і я точно знаю...

Філіп Ломбард озвався:

— Гадаю, наразі і я маю уявлення...

І знову вони подивились одне на одного...

Віра невпевнено підвелась на ноги. Вона промовила:

— Я жахливо почуваюсь. Мені потрібно прилягти... Я смертельно виснажена.

Ломбард сказав:

— Чому б ні. Немає сенсу тут сидіти й дивитись одне на одного.

Блор підтримав:

— *Я* не заперечую...

Лікар пробурмотів:

— Це найкраще, що можна зробити, проте сумніваюсь, що хтось зможе заснути.

Вони рушили до дверей. Блор промовив:

— *Цікаво знати, де зараз той револьвер?..*

II

Вони піднялися сходами.

Наступні дії трішки були схожі на сценку з комедії. Кожен із чотирьох стояв і тримався за ручку своїх дверей. Потім, наче за сигналом, кожен ступив у свою кімнату і зачинив за собою двері. Почулись звуки замків і засувів та пересування меблів.

Четверо переляканих людей забарикадувались до ранку.

III

Філіп Ломбард видихнув із полегшенням, розвертаючись від крісла, яким він підпер дверну ручку.

Він попрямував до комода.

В освітленні мерехтливої свічки він із цікавістю розглядав своє обличчя.

М'яко промовив сам до себе:

— Так, уся ця справа таки добре тебе поколошматила. — На обличчі раптом з'явилась його вовча посмішка.

Він швидко роздягнувся.

Підійшов до ліжка, поклав свій наручний годинник на столик біля нього.

Потім відчинив шухляду столика.

Він стояв, витріщаючись на револьвер, що був усередині шухляди.

IV

Віра Клейторн лежала в ліжку.

Біля неї досі горіла свічка.

Але вона ніяк не могла зібратись із силами, щоб її загасити.

Боялась темряви...

Вона повторювала собі знову й знову: *«З тобою буде все гаразд до ранку. Нічого не сталося минулої ночі. Нічого не станеться і цієї. Нічого не може статися. Усе зачинене й замкнене. Ніхто не може до тебе дістатись...»*

І раптом прийшла ідея:

«Звичайно! Я можу тут залишитись! Залишитись тут під замком! Їжа насправді не має значення! Я можу бути тут... у безпеці... доки не прибуде підмога! Навіть якщо це день... чи два...»

Залишитись тут. Так, але чи їй це під силу? Година за годиною... немає з ким поспілкуватись, немає іншого заняття, окрім як *думати...*

Вона почне думати про Корнволл... про Г'юго... про те, що вона сказала Сирілу.

Гидкий плаксій постійно їй докучав...

«Міс Клейторн, чому мені не можна поплисти до скелі? Я можу. Я знаю, що зможу».

Чи це був її голос, що відповів йому?

«Звичайно, ти можеш, Сиріле, справді. Я знаю».

«То можна, міс Клейторн?»

«Що ж, бачиш, Сиріле, твоя мати дуже хвилюється за тебе. Ось що я тобі скажу. Завтра ти можеш поплисти до скелі. Я заведу розмову з твоєю мамою на пляжі й відволічу її увагу. І тоді, коли вона гляне за тобою, ти стантимеш на скелі й махатимеш їй рукою! Це буде сюрприз!»

«О, славно придумано, міс Клейторн! Оце буде витівка!»

Вона це сказала. Завтра! Г'юго збирався до Ньюкі. Коли він повернеться — то все вже буде зроблено.

Так, а якщо не буде? Якщо все піде не так? Сиріла можуть вчасно врятувати. І тоді... тоді він скаже: *«Міс Клейторн сказала, що можна»*. Власне, що з того? Треба трохи ризикнути! Якщо станеться найгірше — вона все заперечуватиме. *«Як ти смієш так жахливо обманювати, Сиріле? Звичайно, я ніколи такого не говорила!»* Вони їй повірять. Сиріл частенько вигадував. Він був брехливою дитиною. Сиріл знатиме, звичайно. Та це не мало значення... і, до того ж, ніщо не пішло б не так. Вона зробить вигляд, що плистиме за ним. Та припливе запізно... Ніхто ніколи не запідозрить...

Чи запідозрив Г'юго? Чи тому він на неї дивився так дивно і відчужено?.. Чи Г'юго знав?

Чи це тому він так поспішно поїхав після розслідування?

Він не відповів на жоден лист, що вона йому написала...

Г'юго...

Віра неспокійно крутилась у ліжку. Ні, ні, їй не можна думати про Г'юго. Занадто боляче! Усе закінчилось, закінчилось і забулось... Г'юго потрібно забути.

Чому ж цього вечора вона раптом відчула, що Г'юго був разом із нею у кімнаті?

Вона вдивлялась у стелю, вдивлялась на великий чорний гак посередині кімнати.

Вона раніше того гака не помічала.

На ньому тоді висіли водорості.

Вона затремтіла, коли згадала холодний липкий дотик на своїй шиї.

Їй не подобався той гак на стелі. Він притягував погляд, манив... великий чорний гак...

V

Колишній інспектор Блор сидів на краю ліжка.

Його маленькі очі, почервонілі й налиті кров'ю, надавали його масивному обличчю тривожного вигляду. Він був наче дикий кабан, готовий до нападу.

Не відчував жодного бажання поспати.

Загроза тепер була дуже близько... Шестеро з десяти!

З усією своєю проникливістю, усією обережністю і хитрістю, старий суддя пішов туди ж, куди й інші.

Блор хмикнув із якимось лютим задоволенням.

Що той старигань говорив?

«Ми всі повинні бути дуже обережними...»

Самовдоволений чваньковитий лицемір. Сидів у суді, відчуваючи себе Всемогутнім Богом. Отримав те, що заслуговував... Не буде більше для нього жодних «бути обережними».

А тепер залишилось їх четверо. Дівчина, Ломбард, Армстронг і він сам.

Невдовзі не стане ще одного з них... Та це не буде Вільям Генрі Блор. Він за цим простежить.

(Та револьвер... як же щодо револьвера? Фактор, що його турбував, — револьвер!)

Блор сів на ліжку, його брови насупились, його маленькі очі напружувались і мружились, доки він роздумував над проблемою револьвера...

У тиші він чув, як годинник вибив північ.

Він трішки розслабився зараз... навіть настільки, щоб лягти на ліжку. Та він не роздягався.

Він лежав і роздумував. Переглядав усю цю справу від самого початку, методично, ретельно, так, як від нього вимагали за часів, коли він був поліцейським офіцером. Саме старанність у результаті давала плоди.

Свічка догорала. Переконавшись, що сірники знаходяться на відстані витягнутої руки, він її загасив.

Дивно, але темрява здалась йому тривожною. Це було так, наче тисячі древніх страхів прокинулись у ньому й боролись за панування у його мозку. У повітрі пропливали обличчя... обличчя судді,

короноване сміховинною сірою шерстю... холодне мертве обличчя місіс Роджерс... фіолетове обличчя Ентоні Марстона в конвульсіях.

Ще одне обличчя — бліде, з окулярами, з маленькими вусами солом'яного кольору.

Обличчя, яке він колись уже бачив... та коли? Не на острові. Ні, набагато давніше.

Дивно, що він не міг приставити до нього імені... Смішне трохи обличчя насправді... у того типа така мармиза...

Авжеж!

Те, що він згадав, — шокувало.

Ландор!

Сама думка здалась дивною, що він цілковито забув, який на вигляд Ландор. Лише вчора він намагався відновити в пам'яті обличчя цього чоловіка, та не зміг.

А зараз ось це лице, кожна риса ясна й чітка, наче він бачив його тільки вчора.

У Ландора тоді була дружина — худенька жінка зі стурбованим обличчям. Була й дитина також — дівчинка, приблизно чотирнадцяти років. Уперше він замислився про те, як склалася їхня доля.

(Револьвер. Що відбулося з револьвером? Це було більш важливим.)

Чим більше він про це думав, тим більше спантеличувався...

Він ніяк не міг розібратись у цій справі з револьвером...

Внизу на годиннику вибило першу.

Думки Блора перервались. Він сів на ліжку, раптом стривожений, бо почув звук, дуже тихий звук, десь за своїми дверима.

Хтось пересувався темним будинком.

На його лобі виступив піт. Хто це пересувається коридорами таємно й беззвучно? Хтось, хто замислив щось лихе, він був у цьому впевнений!

Безшумно, попри свою статуру, він сповз із ліжка й у два кроки опинився біля дверей, прислухаючись.

Та звук не повторився. Незважаючи на це, Блор був переконаний, що він не помилився. Він чув, як ступила чиясь нога поряд із його дверима. У нього на голові волосся стало дибки. Він знову пізнав, що таке страх...

Хтось крадькома ходив уночі.

Він прислуховувався, та звук не повторився.

І тепер його охопила нова спокуса. Він бажав, відчайдушно, вийти та обстежити. Якби він тільки побачив, хто саме крадеться у темряві.

Та відчинити двері було б зовсім немудро. Цілком можливо, що це саме те, на що й очікував той інший. Він, можливо, розраховував на те, що Блор почує його, передбачав, що він вийде все обстежити.

Блор стояв непорушно, прислуховувався. Тепер він чув звуки звідусіль, скрипіння, шурхіт, таємничий шепіт, та його упертий реалістичний розум знав, що це було, — це був витвір його власної розпаленої уяви.

І раптом він почув щось, що *не* було уявою. Кроки — дуже м'які, дуже обережні, але ясно чутні для чоловіка, що прислухався так уважно, як Блор.

Вони м'яко наближались коридором (кімнати Ломбарда й Армстронга знаходились далі від сходів, ніж його кімната). Вони минули його двері рішуче, не затримуючись.

І після цього Блор прийняв рішення.

Він повинен дізнатися, хто це! Кроки явно минули його двері й прямували до сходів. Куди той чоловік ішов?

Коли Блор діяв, то діяв навдивовижу швидко як на людину, що здавалася такою важкою та повільною. Він навшпиньки повернувся до ліжка, кинув сірники в кишеню, витягнув із розетки шнур електричної лампи, яка стояла біля його ліжка, і, намотавши довкола неї шнур, забрав її із собою. Ця штука було виготовлена з хромованої сталі, з важкою ебонітовою підставкою — корисна зброя.

Він безшумно перебіг через кімнату, забрав стілець з-під дверної ручки та з обережністю відімкнув і відчинив двері. Він ступив у коридор. Почувся тихий шум із холу вниз. Будучи лише в шкарпетках, Блор безшумно побіг по сходах нагору.

У той момент він зрозумів, чому саме чув усе так чітко. Вітер повністю вщух і небо, напевно, прояснилося. Тьмяне місячне світло пробивалось крізь вікно над сходами й освітлювало хол унизу.

Блор одразу вгледів постать, що проходила крізь вхідні двері.

Він було кинувся за нею сходами вниз, та враз зупинився.

Знову він мало не пошився у дурні! Це була пастка, імовірно, щоб виманити його з будинку!

Та той інший чоловік теж не зрозумів, що він зробив помилку, і кинувся прямо в руки Блору.

Тому що з трьох заселених кімнат угорі *одна на цей момент має бути порожньою*. І все, що потрібно зробити, — це визначити *контра*!

Блор швидко попрямував назад уздовж коридору.

Спочатку він зупинився біля дверей Армстронга й постукав. Відповіді не було.

Він хвилину зачекав, потім пішов до кімнати Філіпа Ломбарда. Той одразу відповів.

— Хто там?

— Це Блор. Гадаю, Армстронга немає в кімнаті. Зачекайте хвилинку.

Він попрямував до кімнати в кінці коридору. Постукав у двері.

— Міс Клейторн! Міс Клейторн!

Йому відповів трохи зляканий голос Віри.

— Хто це? Що трапилось?

— Усе гаразд, міс Клейторн. Зачекайте хвилину. Я повернусь.

Він кинувся назад до кімнати Ломбарда. У цей час двері відчинились. У них стояв Ломбард, тримаючи свічку в лівій руці. Він вдягнув штани поверх піжами. Його права рука була в кишені піжамної сорочки. Він різко спитав:

— Що тут, до біса, коїться?

Блор поспіхом пояснив. У Ломбарда засвітилися очі.

— *Армстронг... еге ж?* То це *він* наша пташечка! — Він рушив коридором до дверей Армстронга. — Перепрошую, Блоре, та я не вірю на слово.

Він гучно постукав по панелі.

— Лікарю... Лікарю Армстронг!

Відповіді не було.

Ломбард став на коліна й заглянув у замкову щілину. Обережно вставив свого маленького пальця у замок.

Він сказав:

— Немає ключа у дверях ізсередини.

Блор промовив:

— Це означає, що він їх замкнув іззовні й узяв ключ із собою.

Філіп кивнув.

— Потрібні звичайні запобіжні заходи. *Ми його впіймаємо, Блоре...* Цього разу *ми його впіймаємо!* Секундочку.

Він побіг до кімнати Віри.

— Віро!

— Так.

— Ми полюємо на Армстронга. Він залишив свою кімнату. Що б ви не робили, *не відчиняйте дверей*. Зрозуміло?

— Так, зрозуміло.

— Якщо прийде Армстронг і скаже, що мене вбили чи вбили Блора, — *не реагуйте*. Розумієте? Відчиняйте двері лише в тому разі, *якщо ми обоє з Блором до вас говоритимемо*. Ясно?

Віра відповіла:

— Так. Я не цілковита дурепа.

Ломбард мовив:

— Добре.

Він приєднався до Блора. І сказав:

— А тепер — за ним! На полювання!

Блор застеріг:

— Нам краще бути обережними. У нього — револьвер, пам'ятайте. Філіп Ломбард, поспішаючи вниз сходами, захихикав.

— А тут ви помиляєтесь. — Він відчинив вхідні двері, зазначивши:

— Засув відсунуто, щоб він легко міг знову увійти.

Він продовжував:

— Револьвер — у мене! — Він до половини витягнув його з кишені, доки розповідав. — Знайшов його в шухляді цієї ночі, повернули.

Блор завмер у дверях. Обличчя його змінилось. Філіп Ломбард це помітив.

— Не будьте дурнем, Блоре! Я не маю наміру у вас стріляти! Повертайтеся назад і забарикадуйте себе, якщо хочете! А я — за Армстронгом!

Він рушив вперед у місячне сяйво. Блор, хвилинку повагавшись, попрямував за ним.

Він роздумував про себе:

«Я сам на це напрошуюсь, гадаю. Зрештою...»

Зрештою, колись він справлявся зі злочинцями з револьверами. Якщо йому чогось і бракувало, то не сміливості. Вкажіть йому, де небезпека, і він відважно впорається з нею. Він не боявся відкритої небезпеки, він лише боявся небезпеки невизначеної, з відтінком надприродного.

VI

Віра, яку залишили чекати на результати, підвелась і вдяглась.

Раз чи два вона кинула погляд на двері. То були хороші масивні двері. Вони були замкнуті на замок і на засув і підперті дубовим кріслом під ручкою.

Їх неможливо було виламати силою. Тим більше зусиллями лікаря Армстронга. Він не був фізично міцним чоловіком.

Якби вона була Армстронгом, націленим на вбивство, то брала б хитрістю, а не силою.

Вона розважала себе, роздумуючи, які ж методи він би застосував.

Він може, як припустив Філіп, оголосити, що один чи другий із чоловіків — мертвий. Чи він, можливо, може прикинутися смертельно пораненим, може повзти до її дверей і стогнати.

Були й інші варіанти. Він може повідомити, що будинок — горить. Більш того, він може його, власне, і підпалити... Так, таке можливе. Виманити інших двох чоловіків із будинку, потім, попередньо поливши бензином, він може його підпалити. І вона, як ідіотка, залишалася б забарикадована у своїй кімнаті, доки не було б занадто пізно.

Вона пішла до вікна. Непогано. У крайньому разі можна втекти в такий спосіб. Це означало б стрибати, але там є клумба, що стала б у пригоді.

Вона сіла і, взявши щоденник, почала писати в ньому чітким плинним почерком.

Потрібно якось згаяти час.

Раптом вона завмерла, прислуховуючись. Вона почула звук. Це був, вона гадала, звук розбитого скла. І він долинав звідкись ізнизу.

Вона прислухалась, але звук не повторився.

Вона почула, чи думала, що почула, потайний шум кроків, скрип сходів, шурхотіння одягу... та не було нічого чіткого, і вона дійшла висновку, як і раніше Блор, що ці звуки — витвір її власної уяви.

Та наразі вона почула звуки більш конкретної природи. Люди пересувались унизу... шепіт голосів. Потім — дуже чіткий звук, наче хтось підіймається сходами... двері відчинялись і зачинялись... кроки на горище над головою. Більше звуків звідти.

І нарешті кроки залунали в коридорі. Почувся голос Ломбарда:

— Віро! З вами все гаразд?

— Так. Що трапилось?

Голос Блора спитав:

— Ви нас впустите?

Віра пішла до дверей. Вона забрала крісло, відімкнула замок і відкинула засув. Відчинила двері. Обидва чоловіки важко дихали, взуття та низ штанів були мокрі.

Вона знову промовила:

— Що трапилось?

Ломбард сказав:

— *Армстронг зник...*

Віра скрикнула:

— Що?!

Ломбард додав:

— Безслідно зник із острова.

Блор підтвердив:

— Безслідно зник — саме так! Наче якийсь чортів чаклунський фокус.

Віра нетерпляче перебила:

— Нонсенс! Він десь ховається!

Блор не погодився:

— Ні, не ховається! Кажу вам — немає де заховатись на цьому острові. Він голий, як ваша долоня. Надворі місячно. Видно, як удень. *А його — не знайти.*

Віра сказала:

— Він повернувся до будинку.

Блор кивнув:

— Ми про це вже подумали. Ми й будинок обшукали. Ви, напевно, нас чули. *Його тут немає*, кажу вам. *Його немає* — випарувався, щез...

Віра похитала головою:

— Я в це не вірю.

Ломбард підтвердив:

— Це правда, моя дорога.

Він замовк, а потім додав:

— А ще є один невеличкий нюанс. Було вибито раму вікна в їдальні — *і залишилось лише три маленьких солдатики на столі.*

Розділ п'ятнадцятий

I

Троє людей сиділи в кухні за сніданком.

Надворі світило сонце. Був чудовий день. Шторм ущух.

Та зі зміною погоди прийшла зміна у настрої ув'язнених на острові.

Вони почувались наче люди, які щойно прокинулись від нічного жахіття. Було небезпечно, так, але було небезпечно при денному світлі. Паралізуюча атмосфера страху, що вчора огорнула їх, наче ковдра, коли за вікном гудів вітер, уже минула.

Ломбард сказав:

— Ми спробуємо подати сигнали за допомогою дзеркала з найвищої точки на острові. Сподіваюсь, якийсь мудрий чоловік, блукаючи скелями, розпізнає сигнал SOS, коли його вгледить. Увечері ми можемо спробувати розпалити багаття, хоча дров не так і багато, але тоді вони можуть подумати, що тут пісні, танці та радощі.

Віра промовила:

— Я впевнена, хтось зрозуміє Морзе. І прийдуть нас забрати. Задовго до того, як настане вечір.

Ломбард сказав:

— Протягом усієї ночі стояла гарна погода, та море було неспокійне. Жакливі хвилі! Ніхто до завтра не зможе підпливти човном близько до острова.

Віра вигукнула:

— Ще одна ніч тут!

Ломбард здвигнув плечима:

— Можливо, це так! Ще двадцять чотири години. Якщо ми їх переживемо, то, я гадаю, з нами все буде гаразд.

Блор прокашлявся. А тоді промовив:

— Нам потрібно розібратись. *Що ж сталося з Армстронгом?*

Ломбард нагадав:

— Поки що в нас єдиний доказ. Лише троє солдатиків залишилось на обідньому столі. Схоже на те, що Армстронг зустрів свою смерть.

Віра спитала:

— То чому ви не знайшли його тіла?

Блор підхопив:

— Власне.

Ломбард похитав головою. Він сказав:

— До біса дивно... неможливо було б не помітити.

Блор із ноткою сумніву припустив:

— Можливо, його викинули в море.

Ломбард різко відповів:

— Хто? Ви? Я? Ви бачили, як він ішов крізь вхідні двері. Ви прийшли й знайшли мене в моїй кімнаті. Ми пішли шукати разом. Коли ж, до чорта, я мав час його вбивати й носити його тіло по острову?

Блор сказав:

— Я не знаю. Та я знаю одну річ.

Ломбард поцікавився:

— І що це?

Блор сказав:

— Револьвер. То був ваш револьвер. Він знову у вас. Немає доказів, що він не був у вас увесь цей час.

— Ну ж бо, Блоре, нас усіх обшукували.

— Так, ви могли б його перед цим заховати. А опісля забрали знову.

— Мій дорогий дурнику, я присягаюсь, що його мені підкинули назад у шухляду. Та знахідка стала найбільшим сюрпризом у моєму житті.

Блор сказав:

— Ви просите нас у таке повірити! Якого біса Армстронг чи будь-хто інший поклав би його назад?

Ломбард розпачливо стенив плечима.

— Не маю жодного уявлення. Просто божевілля. Це останнє, чого можна було б очікувати. У цьому немає сенсу.

Блор згодився:

— Так, немає. Ви могли б вигадати щось краще.

— Це й доводить, що я кажу правду, хіба ні?

— Мені так не здається.

Філіп підтакнув:

— Звичайно, вам не здається.

Блор сказав:

— Погляньте, містере Ломбард, якщо ви чесна людина, як ви намагаєтесь показати...

Філіп пробурмотів:

— Коли це я заявляв, що я чесна людина? Ні, насправді я ніколи такого не говорив.

Блор флегматично продовжував:

— Якщо ви кажете правду... ви можете вчинити лише так. Доки револьвер у вас, то міс Клейторн і я покладаємось на вашу милість. Єдиний справедливий вчинок — це покласти револьвер до всіх інших речей під замком, і ви, і я надалі матимемо два ключі.

Філіп Ломбард запалив цигарку.

Вдихаючи дим, він промовив:

— Не будьте дурнем.

— Ви на це не погоджуєтесь?

— Ні, не погоджуюсь. Це мій револьвер. Мені він потрібен, щоб себе захистити... і я його не віддам.

Блор сказав:

— У такому разі ми змушені дійти певного висновку.

— Що я — А. Н. Оуен? Думайте, що вам, у біса, завгодно. Та я вас запитаю, якщо це так, то чому я вас не пристрелив із револьвера минулої ночі? Я міг би, разів із двадцять.

Блор похитав головою:

— Я не знаю... і це факт. У вас, напевно, є на це свої причини.

Віра, яка не брала участі в суперечці, озвалася:

— Гадаю, ви обидва поводите себе, як ідіоти.

Ломбард глянув на неї.

— А це ж чому?

Віра нагадала:

— Ви забули той дитячий вірш. Ви що, не помічаєте там підказки?

І виразно продекламувала:

— Четверо солдатиків плавали у морі,

Один піймався на гачок, їх зосталось троє.

Вона продовжувала:

— «Піймався на гачок» — це головна підказка. *Армстронг* — не мертвий... Він забрав порцелянового солдатика, щоб ви подумали, ніби він мертвий. Кажіть, що хочете, та Армстронг — і досі на острові.

...

Його зникнення — це лише приманка, щоб ми клюнули та піймалися на гачок...

Ломбард знову сів.

Він сказав:

— Знаєте, можливо, ви маєте рацію.

Блор промовив:

— Авжеж, але якщо це так, то де він? Ми все обшукали. Усередині та назовні.

Віра іронічно нагадала:

— Ми всі шукали револьвер, чи не так, і не змогли його знайти? Та він десь був увесь цей час!

Ломбард пробурмотів:

— Є невелика різниця у розмірі, моя дорога, між чоловіком і револьвером.

Віра промовила:

— Мені байдуже. Я впевнена, що маю рацію.

Уже пробурмотів Блор:

— Сам себе підставляє, чи не так? Самим згадуванням у вірші про попадання на гачок. Він міг би написати якось інакше.

Віра закричала:

— Та чи ви не *бачите*, що він — *божевільний*? Усе це — *божевілля*! Саме дотримання слів у вірші — це *божевілля*! *Перевдягання судді, вбивство Роджерса, коли він рубав дрова... отруєння місіс Роджерс медикаментами, щоб вона не прокинулась... підкинути джмеля, коли померла міс Брент!* Це все схоже на жахливу дитину, що бавиться у гру. Усе повинно підходити.

Блор сказав:

— Так, ви праві. — Він задумався на хвилину. — У будь-якому разі, на острові немає звіринця. Для нього це може стати справжнім клопотом.

Віра закричала:

— Чи ви не розумієте? *Ми — звіринець...* Минулої ночі ми мало були схожі на людей. *Ми — звірі...*

II

Вони провели ранок на скелях, по черзі блискаючи дзеркальцем до материка.

Ніщо не вказувало на те, що їх хтось помітив. Жодних сигналів у відповідь. День був гарний, з легкою імлою. Унизу море підіймалось величезними хвилями. Не було жодного човна. Вони провели ще один безплідний обшук острова. Не було жодного сліду зниклого лікаря.

Віра подивилась угору на будинок звідти, де вони стояли.

З ледь помітним тремтінням у голосі вона промовила:

— Тут, на відкритому просторі, відчуваєшся безпечніше... Не повертаймося знову до будинку.

Ломбард підтримав її:

— Непогана ідея. Ми тут у достатній безпеці, ніхто до нас не дістанеться, щоб ми не помітили здалеку.

— Залишимося тут, — сказала Віра.

Блор мовив:

— Десь потрібно провести ніч. Ми тоді змушені будемо повернутись до будинку.

Віра затремтіла.

— Я не можу цього винести. Я *не можу* пройти через ще одну ніч!

— Ви перебуватимете в безпеці — замкнені у своїй кімнаті, — сказав Філіп.

Віра пробурмотіла:

— Гадаю, так. — Вона випростала руки, мимрячи собі під ніс: — Як добре... знову відчувти сонце...

Вона подумала: «Як дивно... Я — майже щаслива. Проте, гадаю, я — у справжній небезпеці... Якимось... зараз... ніщо не має значення... у денному світлі... Я відчуваю сповненою сил... Я відчуваю, що не можу померти...»

Блор дивився на свій наручний годинник. Він промовив:

— Друга година. Як щодо обіду?

Віра вперто стояла на своєму:

— Я не повернусь до будинку. Я залишаюсь тут — на відкритому просторі.

— Ну ж бо, міс Клейторн. Ви повинні зараз підтримувати сили, знаєте.

Віра наполягала:

— Від одного вигляду консервованого язика мене знудить! Я не хочу їсти. Деколи люди не їдять днями, коли вони на дієті.

Блор зітхнув:

— Що ж, а мені потрібно приймати їжу регулярно. Що ви скажете, містере Ломбард?

Філіп сказав:

— Знаєте, я не в захваті від ідеї із консервованим язиком. Залишусь тут, із міс Клейторн.

Блор завагався. Віра промовила:

— Зі мною все буде гаразд. Я не думаю, що він мене застрелить одразу ж, як ви повернетесь спиною, якщо це саме те, чого ви боїтесь.

Блор відповів їй:

— Добре, нехай буде по-вашому. Але ж ми домовились триматися разом.

Філіп сказав:

— Це ви самі виявили бажання піти до лева у лігво. Піду з вами, якщо хочете.

— Ні, не підете, — заявив Блор. — Ви тут залишитесь.

Філіп засміявся.

— Ви досі мене боїтесь? Ну ж бо, я міг би вас обох у цю ж хвилину застрелити, якби хотів.

Блор промовив:

— Так, але тоді все буде не за планом. За планом — по одному і в різний спосіб.

— Власне, — звернув увагу Філіп, — здається, ви багато про це знаєте.

— Звичайно, — сказав Блор, — трішки моторошно йти до будинку самому...

Філіп м'яко промовив:

— І з цієї причини, *чи не позичу я вам револьвер?* Відповідь — ні, *не* позичу! Не все так просто, дякую.

Блор знизав плечима й почав свій шлях угору крутим схилом до будинку.

Ломбард нишком сказав:

— Час годівлі у звіринці! У тварин регулярні звички!

Віра схвильовано відповіла:

— Хіба він не ризикує?

— У тому сенсі, що ви маєте на увазі, — ні, я так не думаю! Армстронг не озброєний, знаєте, і до того ж, фізично Блор удвічі у виграві, і він завжди наготові. Та й, у будь-якому разі, це просто неможливо, що Армстронг може знаходитись у будинку. Я знаю, що його там немає.

— Але... який іще є варіант?

Філіп тихо сказав:

— Є Блор.

— Ой... ви насправді гадаєте?..

— Послухайте, моя дівчино. Ви чули розповідь Блора. Ви повинні визнати, що коли це правда, *то я не можу мати жодного стосунку до зникнення Армстронга*. Його розповідь знімає з мене підозри. *Та не знімає з нього*. Ми покладаємось лише на його слова про те, що він почув кроки й побачив чоловіка, який ішов униз і вийшов через входні двері. Усе це може бути брехнею. Він міг би позбутись Армстронга за кілька годин до цього.

— Як?

Ломбард знизив плечима.

— Це нам не відомо. Та якщо ви запитаете мене, то є лише одна загроза, якої ми повинні боятись, і ця загроза — Блор! Що нам відомо про цього чоловіка? Майже нічого! Усі його розповіді колишнього поліцейського можуть бути базіканням! Він може бути будь-ким — божевільним мільйонером... схибленим бізнесменом, в'язнем, що втік із Бродмура. Достовірним є лише одне. Він міг скоїти будь-який із цих злочинів.

Віра трохи зблідла. Вона заговорила злегка задиханим голосом:

— І припустімо, він дістанеться... до нас?

Ломбард тихо відповів, погладжуючи револьвер у кишені:

— Я добряче подбаю про те, щоб йому це не вдалось.

Тоді він запитально глянув на неї:

— Починаєте вірити в мене, чи не так, Віро? Переконаєтесь, що я вас не застрелив би?

Віра відповіла:

— Потрібно комусь вірити... Чесно кажучи, гадаю, ви помиляєтесь щодо Блора. Я досі думаю, що це Армстронг.

Вона різко повернулася до нього:

— Ви не відчуваєте... постійно... що *хтось* є. Хтось спостерігає і вичікує?

Ломбард повільно промовив:

— Це просто нерви.

Віра із запалом допитувалася:

— То ви також це *вже* відчували?

Вона затремтіла. І нахилилась ближче.

— Скажіть мені... ви не думаєте... — вона замовкла, а тоді продовжила: — я одного разу читала розповідь... про двох суддів, що прибули до маленького американського містечка... із Вищого Суду. Вони здійснили акт правосуддя — абсолютного правосуддя. *Тому, що... вони були зовсім не з цього світу...*

Ломбард підвів брови:

— Небесні гості, еге ж? Ні, я не вірю у надприродне. Ця справа — дуже людська.

Віра промовила тихим голосом:

— Деколи... я не так у цьому впевнена...

Ломбард глянув на неї. Він промовив:

— Це — сумління... — помовчавши трохи, він дуже тихо спитав:
— То ви таки втопили ту дитину?

Віра із запалом заперечила:

— Не втопила! Не втопила! Ви не маєте жодного права таке казати!

Він легко засміявся.

— О так, утопили, моя люба дівчино! Не знаю чому. Не можу собі уявити. Напевно, до цього був причетний якийсь чоловік. Це так?

Раптове відчуття кволості, неймовірної втоми заповнило кінцівки Віри. Вона глухо промовила:

— Так... був причетний чоловік.

Ломбард м'яко сказав:

— Дякую. Це те, що я хотів знати...

Віра різко підвелась. Вона вигукнула:

— Що то було? Це не землетрус?

Ломбард сказав:

— Ні, ні. Дивно, проте... від удару затряслась земля. І я подумав... ви чули наче крик? Я чув.

Вони подивились угору до будинку.

Ломбард промовив:

— Чулося звідти. Краще підіймаймось та гляньмо.

— Ні, ні. Я не піду.

— Як вам завгодно. Я йду.

Віра із розпачем сказала:

— Гаразд. Я з вами.

Вони пішли вгору схилом до будинку. Тераса мала мирний та безпечний вигляд у сонячному світлі. Вони завагались на хвилинку, тоді замість того, щоб увійти через входні двері, обережно обійшли будинок.

Вони знайшли Блора. Той лежав розпростертий на кам'яній терасі зі східної сторони, його голова була розчавлена і понівечена величезним шматком білого мармуру.

Філіп підняв очі вгору. Він сказав:

— Чиє це вікно прямо над нами?

Віра промовила тихим тремтячим голосом:

— Це моє... а це — *годинник з полиці над каміном...* Тепер я згадала. Він мав форму ведмедя.

Вона знову повторила, і її голос тремтів і ламався:

— Він мав форму ведмедя.

III

Філіп схопив її за плече. Його голос був нетерплячий та озлоблений.

— Це все пояснює. Армстронг переховується десь у будинку... Я таки дістану його.

Віра притиснулася до нього й закричала.

— Не будьте дурнем! Тепер наша черга! Ми наступні. Він хоче, щоб ми шукали його! Розраховує на це!

Філіп зупинився й задумливо сказав:

— Можливо, ви маєте рацію.

— У будь-якому разі, тепер ви визнаєте, що мої підозри підтвердилися, — наполягала Віра.

Ломбард кивнув.

— Так, ви виграли. Це справді Армстронг. Але де ж до дідька він сховався? Ми ретельно прочесали всю територію острова.

— Якщо ви не знайшли його вчора ввечері, то й тепер не знайдете його... Це здоровий глузд.

Ломбард неохоче погодився:

— Так, але...

— Він, напевно, підготував сховок раніше. Природно, що він мав таке зробити. Знаєте, секретне місце, як у старовинних маєтках.

— Це не старий дім.

— Але Армстронг міг зробити сховок.

Філіп похитав головою.

— Того першого ранку ми вимірювали будинок. Клянусь, що потаємних схованок там немає.

— Має бути.

— Хотів би я подивитися.

— Так, хочете подивитися! — закричала Віра. — А він це розуміє! Він усередині, просто чекає на вас!

Висунувши револьвер із кишені, Ломбард сказав:

— Ви ж знаєте, що в мене є револьвер.

— Ви говорили, що Блор упорається, що він сильніший, ніж Армстронг. Фізично — так, і він був насторожі. Але Армстронг божевільний! Перевага на боці божевільного. Він удвічі хитріший, ніж нормальна людина.

Ломбард засунув револьвер у кишеню.

— Тоді ходімо звідси.

IV

Через якийсь час Ломбард запитав:

— Що ж ми робитимемо вночі?

Віра не відповіла. Він докірливо продовжив:

— Ви про це не думали?

Вона безпорадно сказала:

— Що ми *можемо* зробити? Боже мій, я боюся...

Філіп Ломбард примирливо сказав:

— Погода прекрасна. Ніч буде місячна. Треба знайти місце якнайвище, можливо, на вершині скелі. Там ми сидітимемо й чекатимемо ранку. *Головне — не заснути...* Ми повинні весь час бути

насторожі. Якщо хтось підійде до нас, я стрілятиму! — Він на мить замовк. — Але вам буде холодно в тонкій сукні.

Віра хрипко розсміялася.

— Холодно? Я була б холодніша, коли б померла.

— Так, це правда, — тихо сказав Ломбард.

Віра засовалася.

— Я збожеволію, якщо ще трохи тут посиджу. Пройдімося трохи.

— Добре.

Вони повільно проходилися вздовж скель, що нависали над морем. На заході сідало сонце. М'яке вечірнє світло огортало їх золотистою загравою.

Ураз Віра промовила з нервовим смішком:

— Шкода, що ми не можемо скупатися...

Філіп подивився на море. Раптом він сказав:

— Що це таке? Бачите? Біля великого каменя? Ні, трохи далі, вправо.

Віра придивилася.

— Схоже, то чийсь одяг.

— Якогось плавця, так? — Філіп засміявся. — Дивно. Мабуть, то просто водорості.

— Підійдімо й погляньмо, — запропонувала Віра.

— Це одяг, — сказав Ломбард, коли вони підійшли ближче. — Купка одягу. Он черевик. Ходімо, видряпаймося сюди.

Вони перелізли через каміння.

Віра завмерла.

— *Це не одяг... Це чоловік...*

Тіло застрягло між двома каменями, його викинуло сюди під час припливу.

Ломбард і Віра дісталися до тіла. Перевернули його.

Посиніле обезкровлене обличчя — страхітливе обличчя утопленика.

— Боже мій! Це ж Армстронг... — вигукнув Ломбард.

Розділ шістнадцятий

I

Пройшла ціла вічність... Крутилися і вирували світи... Час застиг на місці... Усе завмерло на тисячу віків...

Ні, пройшла лише хвилина...

Двоє людей стояли та дивилися на мерця.

Повільно, дуже повільно, Віра Клейторн і Філіп Ломбард підняли голови й подивилися в очі одне одному...

II

Ломбард розсміявся.

— Отак воно, Віро?

Віра сказала:

— На острові немає нікого, ні живої душі... окрім нас двох.

Вона ледь чутно шепотіла.

Ломбард сказав:

— Точно. Тепер ми знаємо, хто є хто, правда?

— А як усе задумано, отой трюк із мармуровим ведмедем! — сказала Віра.

Він знизав плечима.

— Надзвичайний фокус, люба. Яка майстерність...

Їхні очі зустрілися знову.

Віра подумала: *«Чому я раніше не розглядала його обличчя краще? Вовк... Ось хто він... Обличчя вовка... Жахливі зуби...»*

Ломбард, порушивши мовчанку, загрозливо прогарчав:

— Це кінець, розумієте. Нарешті ми знаємо правду. *І це кінець...*

Віра спокійно сказала:

— Я розумію...

Вона дивилася на море. Генерал Макартур також дивився на море... Коли це було? Учора? Чи позавчора? Він також сказав: *«Це кінець...»*

Він вимовив слова з покірою, майже із задоволенням.

Але у Віри сама думка про смерть викликала протест.

Ні, це не може бути кінцем.

Вона подивилася на утопленика.

— Бідний лікар Армстронг...

— Що це? Жіночий жаль? — поглузував Ломбард.

— Чому ні? У вас немає почуття жалю?

— До вас я не відчуваю жалю. Навіть не очікуйте.

Віра знову подивилася на тіло:

— Треба витягнути його звідси. Занести в будинок!

— До інших жертв, гадаю? Усе чисто та охайно. Як на мене, тіло може залишатися тут.

— У будь-якому разі, треба відтягти тіло, щоб його не змило хвилями.

Ломбард розсміявся:

— Як скажете...

Він нахилився і потягнув тіло. Віра схилилася, щоб допомогти йому. Вона тягла з усіх сил.

Ломбард задихався.

— Робота не з легких.

Однак вони таки змогли витягнути тіло вище лінії припливу.

Ломбард сказав, випрямляючись:

— Задоволені?

— Майже.

Її тон насторожив його. Він обернувся. Уже тягнучись за револьвером, розумів, що його кишеня порожня.

Віра позадкувала на кілька кроків, тримаючи в руці револьвер.

— То от у чому полягав секрет жіночого піклування! Ви хотіли добратися до моєї кишені?

Вона кивнула.

Вона тримала револьвер твердо та рішуче.

Смерть дихала Філіпу Ломбарду в обличчя. Він знав, що ніколи вона не була так близько.

Проте він ще не здавався.

— Віддайте револьвер, — сказав він командним тоном.

Віра розсміялася.

Ломбард сказав:

— Ну ж бо, віддайте зброю!

Його розум працював швидко. Як? У який спосіб? Заговорити її? Змусити її почуватися у безпеці? Чи раптово напасти?

Усе своє життя Ломбард вибирав ризик. Він вирішив ризикнути й тепер.

Він говорив спокійно, переконливо:

— Послухайте, люба моя, просто послухайте...

І раптом кинувся до неї. Швидкий, як пантера, спритний, як велетенська кішка.

Віра інстинктивно натиснула на спусковий гачок...

Тіло Ломбарда застигло в стрибку й звалилося на землю.

Віра обережно підійшла до лежачого, тримаючи револьвер наготові.

Але осторога була зайвою.

Філіп Ломбард був мертвий: куля пройшла крізь серце.

III

Віра відчула полегшення — неймовірно сильне полегшення.

Нарешті все було позаду.

Страху більше не було. Нерви заспокоїлися...

Вона одна на острові.

Наодинці з дев'ятьма трупами...

То й що? *Вона* жива...

Вона сіла — безмежно щаслива, безмежно спокійна.

Страху не було.

IV

Сонце сідало, коли Віра нарешті заворушилася. Через запізнілий шок вона якийсь час не могла поворухнутися. Вона не відчувала нічого, крім благословенного почуття безпеки.

Тепер вона усвідомила, що голодна й хоче спати. Перш за все спати. Вона хотіла впасти на ліжко й спати, спати, спати...

Завтра, можливо, її врятують — хоча насправді їй було байдуже. Вона була не проти залишитися тут. Не тепер, коли вона сама...

О! Благословенне, благословенне місце...

Вона піднялася і глянула в бік будинку.

Уже не потрібно боятися! Жахіття не підстерігають її там. Просто звичайний, добре збудований сучасний будинок. І все ж іще вранці вона не могла дивитися на нього, не здригнувшись.

Страх — яке дивне відчуття...

Добре, тепер усе скінчено. Вона подолала, перемогла найбільшу смертельну небезпеку. Завдяки своїй догадливості та проворності вона відплатила вбивці його ж монетою.

Вона рушила у напрямку будинку.

Сонце сідало. Небо на заході було помережане червоними та помаранчевими смугами. Красиво й спокійно...

«*Можливо, усе це сон...*» — подумала Віра.

Вона втомилася... жахливо втомилася. Її тіло боліло, повіки склеювалися. Більше не треба боятися... Можна спати. Спати... спати... спати...

Можна спокійно спати, оскільки вона одна на острові. *Зоставили солдатику сумного і самотнього.* Вона всміхнулася.

Вона увійшла в парадні двері. У будинку панував дивний спокій.

Віра подумала: «За звичних обставин ніхто не зміг би заснути в будинку, де покійники майже в кожній кімнаті!»

Можливо, варто піти на кухню і приготувати собі щось поїсти?

Вона завагалася, а тоді вирішила відмовитися від ідеї. Вона була надто втомлена...

Вона зупинилася біля дверей їдальні. Посеред столу й досі стояли три маленькі порцелянові статуетки.

Віра розсміялася:

— Ви відстали від часу, любі мої.

Вона взяла дві фігурки й викинула їх через вікно. Вона чула, як вони розбилися об кам'янисту долівку тераси.

Останню статуетку вона підбрала й тримала у руці.

— Ти можеш піти зі мною. Ми перемогли, мій любий! Ми перемогли!

Від сутінкового світла у залі ледь виднілося.

Віра, затиснувши в руці маленького солдатика, почала підніматися сходами. Повільно, бо її ноги уже ледве пересувалися.

«*Зоставили солдатику сумного і самотнього.*» Як там закінчувалося? Так! «*Він одружився й не лишилось жодного.*»

Одружився... Смішно, раптом їй здалося, що в будинку був Г'юго...

Яке сильне відчуття. Так, Г'юго чекав її на другому поверсі.

Віра сказала собі:

— Не будь дурною. Ти така втомлена, що уявляєш собі найфантастичніші речі...

Вона повільно піднялася сходами...

На верхній сходинці щось безшумно випало в неї з руки на м'який ворсистий килимок. Вона навіть не помітила, що впустила револьвер. Вона тільки усвідомлювала, що тримала в руках маленьку порцелянову статуетку.

Як тихо в будинку! Але їй не здавалося, що в будинку порожньо.

Там, нагорі, Г'юго чекав на неї.

«Зоставили солдатику сумного і самотнього»... Що ж там у останньому рядку? Щось про одруження... Чи щось схоже?

Вона підійшла до своєї кімнати. Г'юго чекав її всередині, вона була майже певна.

Вона відчинила двері...

Вдихнула...

Що це... що звисає з гачка на стелі? Шнур із готовою петлею... І стілець, щоб вилізти на нього... його потім можна просто штовхнути...

Ось чого хотів Г'юго...

Звичайно, це ж останній рядок лічилки:

«То він повісився з нудьги і не лишилось жодного».

Мала порцелянова фігурка випала з її руки, покотилася по підлозі й розбилася об ґратки каміна.

Віра механічно рухалася вперед. От де кінець — тут, де холодна мокра рука (звісно ж, Сирілова) доторкнулася до її шиї...

«Сиріле, можеш плисти до скелі...»

Отак сталося вбивство, так легко!

Але потім ти постійно пригадуєш...

Вона стала на стілець, дивлячись прямо, як сновида... Накинула на шию петлю.

Г'юго прийшов, щоб побачити, чи зробить вона те, що повинна. Вона штовхнула стілець...

Епілог

Сер Томас Ледж, помічник комісара Скотленд-Ярду, роздратовано сказав:

— Але ж усе це неймовірно!

Інспектор Мейн шанобливо підтакнув:

— Звичайно, сер.

Помічник комісара продовжував:

— Десятеро людей загинули на острові, на якому немає жодної живої душі. Це ж нісенітниця!

Інспектор Мейн флегматично сказав:

— Та все ж це сталося, сер.

Сер Томас Ледж вигукнув:

— Хай йому трясця, Мейне! Хтось же мусив їх убити.

— Сер, у цьому й проблема.

— У доповіді лікаря є щось корисне?

— Ні, сер. Воргрейва та Ломбарда застрелили, першого — у голову, другого — у серце. Міс Брент і Марстон померли від отруєння ціанідом. Місіс Роджерс померла від передозування хлоралом. Голову Роджерса розрубали. Голову Блора розчавили. Армстронг помер від утоплення. Череп Макартура проломлений ударом по потилиці, а Віра Клейторн була повішена.

Помічник комісара поморщився:

— Це брудна справа. — Хвилину чи дві він думав. А потім сердито спитав: — Ви хочете сказати, що не дізналися нічого цікавого в населення Стіклгевена? Чорт забирай, вони повинні щось знати.

Інспектор Мейн знизав плечима:

— Вони звичайні трудівники моря. Вони знають, що острів купив чоловік на прізвище Оуен — і це все.

— Хто привозив на острів провізію і зробив усі необхідні приготування?

— Чоловік на ім'я Морріс. Айзек Морріс.

— І що ж він про все це каже?

— Він нічого не може сказати, сер, він мертвий.

Помічник комісара насупився.

— Ми щось знаємо про цього Морріса?

— О, так, сер, про нього ми знаємо. Він був не надто порядним джентльменом, той містер Морріс. Три роки тому він був причетний до справи шахрайства з акціями Беніто — ми впевнені, хоча не можемо цього довести. І він був замішаний у наркоторгівлі. І знову ж таки, ми не можемо цього довести. Цей Морріс був дуже обережним чоловіком.

— І він стояв за цією історією з островом?

— Так, сер, він брав участь в аукціоні — хоча дав зрозуміти, що купує Солдатський острів для третьої особи, імені якої не назвав.

— Я впевнений, що можна щось дізнатися про фінансовий бік цієї справи!

Інспектор Мейн усміхнувся.

— Неможливо, якщо це Морріс! Він так умів крутити цифрами, що навіть найкращі бухгалтери в країні не зможуть розібрати, де тут початок, а де кінець! Ми бачили це у випадку Беніто. Ні, він добре заховав сліди свого роботодавця.

Томас Ледж зітхнув. Інспектор Мейн продовжував:

— Саме Морріс давав розпорядження у Стіклгевені. Назвався представником «містера Оуена». Саме він пояснював людям, що проходить якийсь експеримент на спір про тиждень життя на «безлюдному острові» — тож не варто зважати на заклики звідти щодо допомоги.

Сер Томас Ледж зіщулився. Він недовірливо промовив:

— І ви хочете сказати, що ці люди не запідозрили нічого поганого? Навіть тоді?

Мейн знизав плечима. Він сказав:

— Ви забуваєте, сер, що Солдатський острів раніше належав молодому Елмеру Робсону, американцеві. Там він влаштовував найекстравагантніші вечірки. Я не сумніваюся, місцеве населення вже верне від них. Але люди до цього звикли й почали відчувати, що на тому острові постійно стається щось неймовірне. Сер, якщо так подумати — це природно.

Помічник комісара похмуро зізнався, що, мабуть, так воно й було.

Мейн говорив далі:

— Фред Нарракотт — чоловік, який привіз туди ту компанію, — розповів дещо важливе. Він сказав, що був здивований, побачивши, що це за люди. «Ці люди були не схожі на компанію містера Робсона».

Думаю, саме тому, що всі вони видавалися йому надто нормальними й тихими, він не послухався наказу Морріса й виїхав човном на острів, як тільки почув про сигнали SOS.

— Коли вони з чоловіками виїхали?

— Сигнали були помічені групою скаутів зранку одинадцятого. Того дня вони ніяк не могли вибратися туди. Чоловіки вирушили пополудні дванадцятого, тільки-но можна було причалити до берега. Усі вони були переконані, що ніхто не міг покинути острів до того, як вони на нього потрапили. Після шторму море було бурхливе.

— А чи не міг хтось дістатися на берег вплав?

— До узбережжя більше милі, море було неспокійне, а в прибережній зоні — скелі. Крім того, багато людей, бойскаутів тощо, сиділи на скелях, дивились на острів і спостерігали.

Помічник комісара зітхнув.

— А що то за платівка, яку ви знайшли в будинку? — спитав він. — Ви витягли з неї щось, що могло б допомогти?

Інспектор Мейн сказав:

— Я дослідив це. Її виготовила компанія, яка займається всякими театральними та кіноефектами. Відправлена есквайру А. Н. Оуену, через Айзека Морріса, повідомлено, що вона потрібна для аматорської постановки прем'єри п'єси. Рукопис тексту запису відправили разом із платівкою.

Ледж спитав:

— І що на ній?

Інспектор Мейн серйозно відповів:

— Сер, я до цього веду. — Він прокашлявся. — Я розслідував ці звинувачення якомога ретельніше. Починаючи з Роджерсів, які прибули на острів першими. Вони працювали у міс Брейді, яка раптово померла. З лікаря, який її відвідував, я не витягнув нічого певного. Він каже, що вони, звісно, не отруїли її, чи щось таке, але на його особисте переконання, вона померла в результаті недбальства з їхнього боку. Каже, що це абсолютно неможливо довести.

Далі суддя Воргрейв. Тут усе добре. Це суддя, який засудив Сетона. До речі, Сетон був винен — однозначно винен. Докази, які беззаперечно доводили його вину, з'явилися потім, після того, як його повісили. Але свого часу було багато чуток — дев'ятеро з десяти

вважали Сетона невинним і гадали, що заключна промова судді була мстивою.

Та дівчина Клейторн, як я дізнався, служила гувернанткою в родині, де сталася смерть від утоплення. Утім, вона, здається, не мала з цим нічого спільного, і, по суті, повела себе дуже добре — попливла на допомогу, її віднесло в море і сама ледь врятувалася.

— Продовжуйте, — зітхнув помічник комісара.

Мейн зробив глибокий вдих.

— Тепер про лікаря Армстронга. Знаний чоловік. Мав кабінет на Гарлі-стрит. Надзвичайно прямий і чесний у своїй професії. Не знайшов жодних записів про незаконні операції чи щось таке. Правда, що була жінка на прізвище Кліс, яку він оперував у 1925 році в Лейтморі. Його направили в ту лікарню. У пацієнтки був перитоніт, і вона померла на операційному столі. Можливо, він не дуже добре зробив ту операцію — адже у нього не було досвіду — але ж незграбність не є кримінальним злочином. Тут, безумовно, не було злого умислу.

Далі міс Емілі Brent. У неї служила дівчина Беатрис Тейлор. Коли вона завагітніла, господиня її вигнала, а та пішла й утопилася. Неприємна історія, але знову ж таки — це не злочин.

— Ось це, — сказав помічник комісара, — здається, у цьому й суть. А. Н. Оуен мав справу з випадками, у яких закон був безсилий.

Мейн незворушно продовжував далі за списком.

— Молодий Марстон був відчайдушним водієм — у нього двічі забирали права, і на мою думку, йому взагалі слід було заборонити водити. Більше нічого на нього немає. Два імені Джон і Люсі Комбс — двоє дітей, яких він збив на смерть недалеко від Кембриджа. Кілька його друзів дали свідчення на його користь — і його відпустили, лише оштрафувавши. Не можу знайти нічого певного про генерала Макартура. Непоганий послужний список — служба на фронті і таке інше. Артур Ричмонд служив під його командуванням у Франції і загинув у бою. Жодних непорозумінь між ним і генералом не було. Насправді вони були близькими друзями. Тоді припускалися помилок — командири намарне жертвували чоловіками — можливо, це була саме така помилка.

— Можливо, — сказав помічник комісара.

— Тепер Філіп Ломбард. Ломбард був замішаний у якихось дуже цікавих дільцях за кордоном. Раз чи два він балансував на межі закону. Мав репутацію сміливця і не надто чесної людини. Такий хлопець міг скоїти кілька вбивств у якому-небудь тихому безлюдному місці.

— Тепер ми підходимо до Блора, — Мейн завагався. — Він, звичайно, був нашою людиною.

Його співбесідник пожвавився.

— Блор, — із притиском сказав помічник комісара, — був негідником!

— Ви так думаєте, сер?

Помічник комісара сказав:

— Я завжди так вважав. Але він був дуже розумний, щоб виходити сухим із води. Думаю, він по-чорному лжесвідчив у справі Ландора. Того разу мені не пощастило. Я не зміг нічого довести. Я доручив це Гаррісові, та він теж нічого не знайшов, але я все ще думаю, що ми могли би щось знайти, якби знали, де шукати. Нечесний був чоловік.

На мить вони замовкли, а тоді сер Томас Ледж сказав:

— Кажете, Айзек Морріс помер? Коли він помер?

— Я так і думав, що вас це зацікавить, сер. Айзек Морріс помер у ніч на восьме серпня. Прийняв велику дозу снодійного — наскільки я розумію, якийсь барбітурат. Ніщо не вказує, чи це був нещасний випадок, чи самогубство.

Ледж повільно проказав:

— Мейне, хочете знати, що я думаю?

— Сер, можливо, я здогадуюся.

Ледж виважено мовив:

— Та Моррісова смерть дуже своєчасна!

Інспектор Мейн кивнув:

— Я думав, що ви це скажете, сер.

Помічник комісара стукнув кулаком по столу. Він вигукнув:

— Неможливо, це якась фантастика! Десятеро людей загинули на голому скелястому острові, а ми не знаємо, хто це зробив, чому і як.

Мейн кашлянув. Він сказав:

— Ну, це не зовсім так, сер. Ми більш-менш знаємо чому. Якийсь фанатик має пунктик щодо ідеї справедливості. Він знайшов людей, щодо яких закон безсилий. Вибрав десять осіб — не має значення, дійсно вони винні чи ні...

Помічник комісара перепинив його. Він різко сказав:

— Хіба не має? Мені здається...

Він замовк. Інспектор Мейн шанобливо чекав. Зітхнувши, Ледж похитав головою.

— Продовжуйте далі, — сказав він. — На якусь хвилину я відчув, наче щось знайшов. Начебто ключ до розгадки. А тепер це відчуття зникло. Продовжуйте далі, що ви там розповідали.

Мейн провадив далі:

— Там було десять чоловік, яких, скажімо... мали стратити. Їх стратили. А. Н. Оуен виконав своє завдання. І так чи інакше він сам зник із цього острова, розчинився у повітрі.

Помічник комісара сказав:

— Першокласний трюк зі зникненням. Але знаєте, Мейне, має бути якесь пояснення.

Мейн сказав:

— Ви зараз думаєте, сер, що, якби чоловік був на острові, покинути острів він не зміг би, а відповідно до тверджень зацікавлених осіб, його ніколи не було на острові. Що ж, тоді єдиним можливим поясненням є те, що насправді він був одним із десяти.

Помічник комісара кивнув.

Мейн поспішно додав:

— Ми думали про це, сер. Ми розслідували. Отже, почнемо з того, що ми не зовсім у невіданні щодо всього, що сталося на Солдатському острові. Віра Клейторн вела щоденник, так само, як і Емілі Брент. Старий Воргрейв робив деякі замітки — сухі юридичні записи, але цілком зрозумілі. Блор теж робив записи. Усі ці розповіді збігаються. Смерті сталися в такому порядку. Марстон, місіс Роджерс, Макартур, Роджерс, міс Брент, Воргрейв. Після його смерті Віра Клейторн пише в щоденнику, що Армстронг пішов із дому проти ночі, а Блор із Ломбардом пішли за ним. У Блоровому блокноті є ще один запис. Просто два слова. «Армстронг зник».

Тепер, сер, я взяв усе до уваги, і мені здалося, що тут ми можемо знайти чудове рішення. Ви пам'ятаєте, що Армстронга втопили. Враховуючи, що Армстронг збожеволів, що могло завадити йому вбити всіх інших, а потім покінчити з собою, кинувшись зі скелі або, можливо, навіть спробувати доплисти до материка?

Це було б гарне рішення — але воно не підходить. Ні, сер, не підходить. По-перше, є свідчення поліційного хірурга. Він потрапив на острів рано-вранці тринадцятого серпня. Він не міг нам нічим допомогти. Єдине, що він міг сказати, — це те, що всі ті люди були мертві вже принаймні тридцять шість годин, а ймовірно, і набагато довше. Але він був однозначно впевнений щодо Армстронга. Він сказав, що тіло пробуло у воді від восьми до десяти годин, перш ніж його прибило до берега. Отже, при цьому виходить, що Армстронг, імовірно, упав у море в ніч з десятого на одинадцяте, і я поясню чому. Ми знайшли місце, де тіло прибило до берега — воно було затиснуте між двох скель і на них залишилися шматочки тканини, волосся тощо. Він, мабуть, упав під час припливу одинадцятого числа, близько одинадцятої години ранку, після чого шторм ущух і подальші припливи були істотно нижчими.

Звісно, можна припустити, що Армстронг убив тієї ночі трьох інших, перш ніж упав у море. Але є ще один момент, і ним не можна знехтувати. *Тіло Армстронга затягнули вище точки припливу.* Ми знайшли його набагато вище межі досяжності будь-якої хвилі. І воно лежало просто на землі — рівно й акуратно. Значить, можна стверджувати напевно: після того, як Армстронг помер, на острові залишався ще хтось живий.

Він помовчав, а потім продовжив:

— Тож виходить — тільки що саме? Ось ситуація на ранок одинадцятого. Армстронг «зник» (*потонув*). Залишається троє людей: Ломбард, Блор і Віра Клейторн. Ломбарда застрелили. Його тіло знайшли на березі моря — поруч із Армстронгом. Віру Клейторн виявили повішеною у своїй спальні. Тіло Блора лежало на терасі. Його голова була розчавлена важким мармуровим годинником, який, цілком розумно припустити, упав на нього з вікна.

Помічник комісара різко спитав:

— З чийого вікна?

— З вікна Віри Клейторн. Тепер, сер, розгляньмо кожен із цих випадків окремо. Спочатку Філіп Ломбард. Припустимо, він штовхнув на Блора цю брилу мармуру — потім він накачав Віру Клейторн наркотиками й повісив її. Нарешті, він спустився до моря і застрелився. Але якщо так, то *хто забрав його револьвер?* Оскільки

револьвер знайшли в будинку біля самих дверей на сходах біля кімнати Воргрейва.

Помічник комісара спитав:

— На ньому були якісь відбитки?

— Так, сер, Віри Клейторн.

— Але, Боже мій, значить...

— Я знаю сер, що ви хочете сказати. Що це Віра Клейторн. Вона застрелила Ломбарда, занесла револьвер у будинок, кинула мармурову брилу на Блора, а потім повісилася. І це цілком нормально — до певного моменту. У її спальні є стілець і на його сидінні сліди водоростей так само, як на її взутті. Видається, ніби вона стояла на стільці, поправила на шиї мотузку й відкинула стілець. *Але стілець не був перекинутий.* Він, як і всі інші стільці, акуратно стояв біля стіни. Це було зроблено *після смерті Віри Клейторн*, і зробив це хтось інший.

Отож, залишається Блор, і якщо ви скажете, що застреливши Ломбарда й змусивши Віру Клейторн повіситися, він вийшов і потягнув на себе велику брилу мармуру, прив'язавши до неї мотузку чи щось подібне — ну, я просто не повірю. Чоловіки не покінчують життя самогубством, і Блор був не таким чоловіком. Ми знали Блора, і він не був тією людиною, якій можна приписати прагнення до абстрактної справедливості.

Помічник комісара погодився з цим.

Інспектор Мейн продовжував:

— І тому, сер, на острові був *ще хтось*. Хтось, хто змився, закінчивши справу. Але де він був увесь час — і куди він подівся? У Стіклгевені люди повністю впевнені, що ніхто не міг покинути острів до того, як туди потрапив рятувальний човен. Але в такому разі...

Він замовк.

Помічник комісара сказав:

— У такому разі... — Він зітхнув, похитав головою, нахилився вперед: — Але в такому разі, *хто ж їх убив?*

**Рукопис, відправлений у Скотленд-Ярд капітаном
риболовецького траулера «Емма Джейн»**

З ранньої юності я усвідомив, що в мені безліч протиріч. Для початку, у мене була невиправно романтична уява. Звичай кидати в море пляшку з важливими документами завжди захоплював мене малого, коли я читав пригодницькі історії. Це й досі захоплює мене — тому я це й роблю — пишу свою сповідь, а потім вкладу її в пляшку, закоркую та кину в море. Підозрюю, що шанс знайти моє зізнання буде один до ста, — і тоді (або я собі лещу?) досі нерозгадана таємниця вбивства буде пояснена.

Окрім моєї романтичної фантазії, у мене є й інші риси. Я отримую своєрідне садистське задоволення, коли я бачу чи спричиняю смерть. Я пам'ятаю експерименти з осами — з різними садовими шкідниками... З раннього віку я вже дуже добре знав, що таке жага вбивати.

Але пліч-о-пліч із цим ішла інша суперечлива риса — сильне почуття справедливості. Мені неприємно, що невинна людина або істота страждатиме чи помре через якісь мої вчинки. Я завжди був переконаний, що право має превалювати.

Це можна зрозуміти — думаю, психолог зрозумів би — що через свій психічний стан я обрав право своєю професією. Професія правника задовольняла майже всі мої інстинкти.

Злочин і покарання завжди мене приваблювали. Мені подобається читати різноманітні детективи і трилери. Для власної розваги я вигадував найвитонченіші способи скоєння вбивства.

Коли свого часу я став головувати в суді, то мій інший таємний інстинкт отримав стимул для розвитку. Для мене було найбільшою насолодою дивитися, як мерзенний злочинець звивається на лаві, страждає від жахливих мук, як повільно і неспішно наближається його покарання. Зауважте, я не відчував жодного задоволення, коли бачив там невинну людину. Принаймні двічі я зупиняв процес, коли, на мій погляд, обвинувачений був однозначно не винен, переконував присяжних, що доказів немає. Однак, завдяки справедливості та ефективності нашої поліції, більшість обвинувачених, які потрапляли на лаву підсудних за вбивство, були винні.

Тут я скажу, що такий випадок трапився з чоловіком на ім'я Едвард Сетон. Його зовнішність і манери вводили в оману, тож він справив гарне враження на присяжних. Але не лише докази, які були переконливі, хоч і не кричущі, а й мої знання злочинців без усякого

сумніву казали мені, що цей чоловік дійсно скоїв злочин, у якому його звинувачують, — звіряче вбивство жінки в літах, яка йому довіряла.

У мене репутація судді-ката, але незаслужено. Я завжди був суворо справедливий і педантичний у своєму заключному слові.

Я просто намагався уберегти суд присяжних від психологічного впливу закликів деяких наших надто емоційних адвокатів. Я звертав їхню увагу на фактичні докази.

Останні кілька років я помітив у собі зміни, я втрачав контроль, прагнув діяти, а не судити.

Я хотів — зізнаюся відверто — *сам скоїти вбивство*. Я сприйняв це, як бажання митця виразити себе! Я був, або міг бути, митцем у сфері злочину! Моя уява, строго стримана моєю професією, таємно набувала колосальної сили.

Я мушу, мушу, *мушу* скоїти вбивство! І більше того, це має бути незвичне вбивство! Це повинен бути фантастичний злочин, щось особливе, щось надзвичайне! У цьому плані, думаю, у мене досі залишилась моя підліткова уява.

Я хотів щось театральне, неможливе!

Я хотів убити... Так, я хотів убити...

Але... безглуздя, як це декому може видатись, однак мене стримувало, мені заважало моє природжене відчуття справедливості. Невинні не повинні постраждати.

А тоді, цілком несподівано, у мене виникла ідея, — її породила випадкова фраза, кинута під час невимушеної розмови. Я говорив із лікарем — якимось звичайним непримітним лікарем загальної практики. Він побіжно згадав, як часто скоюють вбивства, проти яких закон безсилий.

І він навів конкретний випадок — стара леді, його пацієнтка, яка нещодавно померла. Він був переконаний: смерть настала в результаті того, що подружня пара не дала їй приписані ліки. Ці двоє отримали значну вигоду від її смерті. Такі випадки, пояснив він, було абсолютно неможливо довести, але він все-таки був упевнений у своєму переконанні. Він додав, що постійно відбувається багато подібних випадків — умисні вбивства — і все абсолютно поза межею досяжності закону.

Це був початок всього. Я дуже чітко побачив свій шлях. І я вирішив скоїти не просто одне вбивство, а великомасштабне вбивство.

Я згадав дитячий вірш зі свого дитинства — лічилку про десятих маленьких солдатиків. Коли мені було два роки, він зачаровував мене: невблаганне зменшення, відчуття неминучості.

Я почав таємно підбирати жертв...

Не буду вдаватися в деталі, як я це зробив. У мене була певна стратегія розмови, яку я використав майже з усіма, кого зустрічав, і результати в мене були дійсно дивовижні. Коли я лікувався у клініці, то дізнався про справу лікаря Армстронга: за мною доглядала абсолютно непитуща медсестра, яка намагалася довести мені, що всі гріхи від вживання алкоголю. Як приклад вона навела випадок, що стався багато років тому в лікарні, коли лікар під дією алкоголю убив пацієнтку, яку оперував. Байдужі запитання, на кшталт де ця медсестра проходила практику тощо, дали мені всі необхідні дані. Я без труднощів вийшов на того лікаря і пацієнтку.

Розмова двох старих військових у клубі вивела мене на слід генерала Макартура. Чоловік, який нещодавно повернувся з Амазонії, надав мені нищівне резюме про діяльність такого собі Філіпа Ломбарда.

Обурена дружина одного високопосадовця з Майорки розповіла історію пуританки Емілі Брент і її бідолашної служниці. Ентоні Марстона я вибрав з великої групи людей, які скоїли подібні злочини. Через його цілковиту бездушність і нездатність відчувати відповідальність за відібране в когось життя я вважав, що він небезпечний для суспільства й недостойний жити далі. Колишній інспектор Блор цілком природно опинився у моєму списку — деякі з моїх колег активно обговорювали справу Ландора. Я дуже серйозно підійшов до цього злочину. Поліцейські як служителі закону мають бути надзвичайно чесні. У силу їхньої професії їхнім словам беззастережно вірять.

Нарешті справа Віри Клейторн. Я саме перетинав Атлантику. Була пізня година, і єдиними відвідувачами кімнати для куріння були я та симпатичний молодий чоловік на ім'я Г'юго Гамільтон.

Г'юго Гамільтон був нещасливий. Щоб заспокоїти душу, він забагато випив і вже був на тій стадії, коли йому треба було комусь виговоритися. Без особливої надії на якийсь результат я автоматично почав своє звичне розпитування. Відповідь приголомшила мене. Я як зараз пам'ятаю його слова. Він сказав:

— Ви маєте рацію. Убивство — це не те, як вважає більшість людей: дати комусь ложку миш'яку, штовхнути в прірву чи щось таке.

Він нахилився вперед, сильно наблизивши своє обличчя до мого, і сказав:

— Я знав жінку-вбивцю — уявляєте, я її знав. Більше того, я від неї шаленів... Господи, мені іноді здається, що я все ще... Це нестерпно, кажу вам, нестерпно. Бачте, вона зробила це певною мірою для мене... Не те, щоби я цього хотів... Жінки — це монстри, абсолютні монстри. Ви б ніколи навіть не подумали, що така дівчина — гарна весела дівчина, — ви б ніколи не повірили, що вона на таке здатна! Що вона візьме дитину на море і дозволить їй потонути... Вам ніколи б і в голову не прийшло, що *жінка* може зробити щось подібне!

Я спитав його:

— Ви впевнені, що вона справді це зробила?

Він сказав і раптом протверезів:

— Цілком впевнений. Хоча нікому іншому це й на гадку не спало. Але я зрозумів це, щойно подивився на неї... Коли повернувся, після того, як... І вона знала, що я знаю... Вона просто не зрозуміла, що я любив цю дитину...

Він більше нічого не сказав, але мені було неважко простежити й відновити ту історію.

Мені потрібна була десята жертва. Я знайшов її в чоловікові на прізвище Морріс. Він був темною конячкою. Поміж іншим був наркоторговцем, саме він підсадив доньку моїх знайомих на наркотики. Двадцятиоднорічною вона наклала на себе руки.

За весь цей час пошуків у моїй голові поступово визрівав план. Він уже був майже готовий, а останнім штрихом стала розмова з лікарем на Гарлі-стрит. Я вже згадував, що переніс операцію. Під час розмови на Гарлі-стрит мені сказали, що немає сенсу робити ще одну операцію. Мій лікар дуже красиво подав мені всю інформацію, однак я звик дошукуватися істини.

Я не казав лікареві про своє рішення — що моя смерть не буде повільною і затяжною, як би це сталося природним шляхом. Ні, моя смерть станеться у пориві збудження. Я *житиму*, перш ніж помру.

А тепер перейдімо до власне механіки злочину на Солдатському острові. Було дуже легко придбати цей острів, використовуючи Морріса для замітання слідів. У таких речах він був експертом.

Опрацювавши інформацію, яку я зібрав про моїх майбутніх жертв, я для кожного зміг придумати відповідну приманку. Жоден із моїх планів не провалився. Усі мої гості восьмого серпня прибули на Солдатський острів. Включно зі мною.

Про Морріса я вже подбав. Він страждав від розладу шлунку. Перед від'їздом із Лондона я дав йому капсулу, яку він мав випити на ніч. Я сказав, що вона робить чудеса з моєю травною системою. Він прийняв її без вагань — чоловік був трохи іпохондриком. Я не боявся, що в нього залишаться якісь компрометуючі документи чи записи по справі. Він не з таких людей.

Я особливо ретельно планував порядок смертей на острові. Серед моїх гостей були люди з різним ступенем провини. Тих, чия вина була легка, я вирішив убити першими, щоби вони не страждали від тривалого психічного напруження і страху, який мали пережити холоднокрівні злочинці.

Ентоні Марстон і місіс Роджерс померли першими, один миттєво, друга — під час спокійного сну. Я розумів, що Марстон народився без почуття моральної відповідальності, яке присутнє у більшості з нас. Він був аморальний, безбожник. Місіс Роджерс, я не сумнівався, значною мірою діяла під впливом свого чоловіка.

Немає потреби ретельно описувати, як ці двоє зустріли свою смерть. Поліція дуже легко це з'ясує. Ціанистий калій легко може дістати будь-який домовласник для знищення ос. Я мав трохи й легко підсипав його в майже порожню склянку Марстона в напружений момент після того, як усі прослухали платівку.

Можу сказати, що я пильно спостерігав за обличчями своїх гостей під час висунення обвинувачень, і я не сумнівався, зважаючи на свій тривалий досвід роботи в суді, що всі як один були винні.

Через останні напади болю мені виписали снодійне — хлоралгідрат. Мені було легко затаювати його, аж поки я не назбирав смертельну кількість цього препарату. Коли Роджерс приніс своїй дружині трохи бренді, він поставив його на стіл, і я, проходячи біля столу, підсипав його в бренді. Це було просто, бо на той момент ні в кого не виникало жодних підозр.

Генерал Макатур зустрів свою смерть безболісно. Він не чув, як я підкрався до нього ззаду. Довелося, звичайно, дуже ретельно вибрати час, щоб вислизнути з тераси, але все пройшло успішно.

Як я і передбачав, острів обшукали й там не виявили нікого, окрім нас. Це відразу створило атмосферу підозріливості. За моїм планом незабаром мені повинен був знадобитися союзник. Для цієї ролі я обрав лікаря Армстронга. Він був довірливим чоловіком, він знав мене на вигляд і знав мою репутацію, і йому важко було уявити, що людина такого статусу насправді вбивця! Усі його підозри були спрямовані проти Ломбарда, і я прикинувся, що згоден із ним. Я натякнув йому, що в мене є схема, за якою можна було би спіймати вбивцю на гарячому.

Хоча обшукали всі кімнати, але самих людей на острові ще не обшукували. Та найближчим часом повинні були зробити й це.

Я вбив Роджерса зранку десятого серпня. Він рубав дрова, щоб розпалити вогонь на кухні, і не чув, як я підійшов. У його кишені я знайшов ключ від їдальні. Він замкнув її попередньої ночі.

Під час метушні, яка почалася після виявлення тіла Роджерса, я прослизнув у кімнату Ломбарда і забрав його револьвер. Я знав, що він узяв його з собою — насправді я доручив Моррісу під час розмови з Ломбардом запропонувати йому взяти із собою револьвер.

Під час сніданку, доливаючи каву міс Brent, я підлив туди свою останню дозу хлоралу. Ми залишили її в їдальні. Трохи пізніше, коли я туди вислизнув, — вона була майже непритомна, і тому було легко вколоти їй дозу ціаніду. Поява джмеля, можливо, і дитяча витівка — але так чи інакше, повірте, мене це радувало. Я хотів якомога ближче дотримуватися тієї дитячої лічилки.

Одразу ж після цього сталося те, що я і передбачав, — здається, сам це запропонував. Нас усіх ретельно обшукали. Я надійно заховав револьвер, і в мене більше не було жодних ціанідів або хлоралу.

Саме тоді я натякнув Армстронгу, що нам потрібно втілити наш план. Усе просто — наступною жертвою мав стати я. Це може спантеличити вбивцю — у будь-якому разі, якщо мене вважатимуть мертвим, я зможу пересуватися будинком і стежити за невідомим убивцею.

Армстронг був у захваті від цієї ідеї. Ми втілили її того ж вечора. Трохи червоного мулу на лобі, червона штора й трохи пряжі — сцена готова. Полум'я свічок сильно мерехтіло в напівтемряві, а єдиною людиною, яка оглядала мене зблизька, був Армстронг.

Це чудово спрацювало. Міс Клейторн заверещала на весь будинок, коли наткнулася на водорості, які я дбайливо прилаштував у її кімнаті. Усі кинулися нагору, а я прийняв позу вбитого.

Ефект, коли вони знайшли мене, був вражаючим. Армстронг виконав свою роль на високому професійному рівні. Вони віднесли мене нагору й поклали в ліжко.

Нікому не було до мене жодного діла, усі вони були смертельно налякані й боялися одне одного до безтями.

За чверть друга я мав зустрітися з Армстронгом за межами будинку. Я відвів його трохи вбік, за будинок на край скелі. Сказав, що тут ми зможемо побачити, якщо хтось наблизиться, але нас самих із будинку не буде видно, оскільки вікна спалень виходять на інший бік. Він зовсім нічого не підозрював — і все-таки він мав би знати — якби він тільки згадав слова вірша. *«Піймався на гачок...»* — він таки піймався на мій гачок.

Це було дуже легко. Я гукнув його, нахилився над урвищем, попросив його глянути, чи це часом не устя печери.

Він перехилився. Швидкий енергійний поштовх порушив його рівновагу, і він плюхнувся у бурхливе море вниз. Я повернувся у будинок. Мабуть, Блор почув мій тупіт.

Через кілька хвилин після того, як я повернувся в кімнату Армстронга, знову її покинув, цього разу трохи пошумівши так, щоб мене почули. Спустившись сходами донизу, я почув, як відчиняються двері. Мабуть, хтось просто побачив мій силует, коли я виходив із дверей.

Минула хвилина чи дві, перш ніж вони пішли за мною. Я одразу ж пішов за будинок і заліз назад через вікно в їдальні, яке залишив відчиненим. Я зачинив вікно, а пізніше розбив скло. Потім я пішов нагору й знову ліг на ліжко.

Я вираховував, що вони хотіли обшукати будинок, але припускав, що вони не будуть уважно оглядати трупи, а лише трохи піднімуть простирадло, щоб переконатися, що це не Армстронг, замаскований під труп. Саме так і сталося.

Забув сказати, що повернув револьвер у кімнату Ломбарда. Когось, можливо, зацікавить, де він був захований під час обшуку. У коморі була велика купа консервів. Я відкрив нижню банку — думаю, там було печиво, сховав револьвер і заклеїв назад клейку стрічку.

Я правильно прорахував, що ніхто не буде переглядати купу, схоже, незайманих продуктів харчування, тим більше, що всі верхні банки були запаяні.

Червону шторку я заховав, закривши її під ситцевий чохол одного зі стільців у вітальні, а вовну заховав у подушку крісла, вирізавши в ньому невеликий отвір.

І зараз настав момент, якого я очікував: троє людей настільки боялися одне одного, що всяке могло статися — і в одного з них був револьвер. Я спостерігав за ними з вікна будинку. Коли Блор підійшов, у мене був наготові великий мармуровий годинник. Блор вийшов із гри...

З мого вікна я бачив, як Віра Клейторн застрелила Ломбарда. Смілива й винахідлива молода жінка. Я завжди думав, що вона йому пара. Щойно це сталося, я встановив декорації у її спальні.

Це був цікавий психологічний експеримент. Чи буде усвідомлення своєї провини, стану нервового напруження від того, що вона щойно застрелила людину, а також гіпнотичного навіювання самого цього місця, достатньо, щоб змусити її покінчити з собою? Я думав, що так. Я мав рацію. Віра Клейторн повісилася на моїх очах, я стояв у тіні шафи.

А тепер остання сцена. Я вийшов, підняв стілець і поставив під стіну. Пошукав револьвер і знайшов його на сходах, там, де дівчина впустила. Я був обережний, хотів зберегти на ньому відбитки її пальців.

А зараз?

Я повинен це дописати. Я згорну цього листа, покладу його в пляшку й кину пляшку в море.

Чому?

Так, чому?

Я хотів *вигадати* таємниче вбивство, яке ніхто не зміг би розплутати.

Але жоден митець, тепер я це розумію, не може вдовольнитися лише мистецтвом. Існує природна тяга до визнання, заперечувати якої не можна.

Я маю, дозвольте з усім смиренням зізнатися, жалюгідне людське бажання, щоби хтось дізнався, наскільки я розумний...

Отже, я припустив, що таємниця Солдатського острова залишиться нерозгаданою. Звичайно, може статися, що поліція виявиться розумнішою, аніж я думаю. Є, зрештою, три підказки. Перша: поліція прекрасно знає, що Едвард Сетон був винен. Отже, вони знають, що один із десяти людей на острові не був убивцею у повному сенсі цього слова, а з цього випливає, як це не парадоксально, що за логікою ця людина має бути вбивцею. Другий ключ до розгадки міститься в сьомому куплеті вірша. Смерть Армстронга пов'язана з «гачком», який він проковтнув, — або, радше, внаслідок чого він його проковтнув! Можна сказати, що на цьому етапі справи є чіткий натяк — що Армстронга обманули й убили. Звідси можна почати перспективну лінію розслідування. Тепер є лише четверо людей і з цих чотирьох я єдиний викликав у нього довіру.

Третій знак — символічний. Спосіб моєї смерті, знак у мене на лобі. Мітка Каїна.

Думаю, я мушу сказати ще дещо.

Після того, як я закоркую пляшку з посланням у море, я піду в свою кімнату і ляжу на ліжко. До моїх окулярів прикріплений чорний шнурок — але це гумка. Вагою тіла я натисну на окуляри. Гумкою я огорну дверну ручку та прикріплю до неї, не надто затягуючи, револьвер. Далі, думаю, станеться ось що.

Моя рука, замотана хустинкою, натисне на гачок. Після пострілу рука впаде, револьвер, потягнутий резинкою, полетить до дверей, удариться об дверну ручку, звільниться від гумки і впаде. Гумка, більше не натягнута, буде невинно звисати з окулярів, на яких лежатиме моє тіло. Хустинка лежатиме на підлозі, та ніхто на неї не зважатиме.

Мене знайдуть на ліжку, з простреленою головою, так, як це засвідчено в записах інших жертв. А до того часу, як наші трупи оглядатимуть, точно встановити час смерті вже буде неможливо.

Після відпливу з материка сюди прибудуть човни й люди.

І на Солдатському острові знайдуть десять трупів і нерозв'язану загадку.

Підписано:

Ловренс Воргрейв.

КІНЕЦЬ

1

Селяни (*іт.*). (*Тут і далі прим. пер.*)

2

Необхідна умова (*лат.*).

3

Переклад О. Гижі.

4

А. Н. Оуен — співзвучне з англійським словом «невідомий».

5

Натяк на приказку «Дружина Цезаря поза підозрою».

6

Справжній джентльмен (*пенджаб.*).

7

В Англії суддя покривав голову чорною шапочкою (насправді то був шматок чорної тканини), коли читав смертний вирок.